

**RADA
EURÓPSKEJ ÚNIE**

**V Bruseli 6. októbra 2009 (04.11)
(OR. en)**

**12277/1/09
REV 1**

JUSTCIV 179

REVIDOVANÁ POZNÁMKA

Od:	Generálny sekretariát Rady
Komu:	Výbor pre občianskoprávne veci (všeobecné otázky)
Predmet:	Dôvodová správa k Dohovoru o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach podpísanému v Lugane 30. októbra 2007

Delegáciám v prílohe zasielame konečnú verziu dôvodovej správy k Dohovoru o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach podpísanému v Lugane 30. októbra 2007¹.

¹ Znenie dôvodovej správy uvedené v tejto revidovanej poznámke v zásade úplne zodpovedá zneniu v predchádzajúcej poznámke. Jediný rozdiel spočíva v oprave písárskych chýb.

**Dohovor o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach
podpísaný v Lugane 30. októbra 2007**

Dôvodová správa

profesor Fausto Pocar,

vedúci katedry medzinárodného práva Milánskej univerzity

KAPITOLA I

VŠEOBECNÉ ÚVAHY

1. Predbežné poznámky a história revízie

1. Dohovor o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach, podpísaný zmluvnými stranami v Lugane 30. októbra 2007 („Lugánsky dohovor“ alebo „dohovor“), uzavrelo Európske spoločenstvo, Dánske kráľovstvo², Islandská republika, Nórske kráľovstvo a Švajčiarska konfederácia. Nahrádza Lugánsky dohovor o právomoci a o výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach zo 16. septembra 1998 („Lugánsky dohovor z roku 1988“ alebo „dohovor z roku 1988“), ktorý uzavreli členské štáty Európskeho spoločenstva a niektoré členské štáty Európskeho združenia voľného obchodu (EZVO)³. Lugánsky dohovor z roku 1988 bol „paralelným dohovorom“ k Bruselskému dohovoru z 27. septembra 1968 o právomoci a o výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach („Bruselský dohovor“), ktorý uzavrelo šesť pôvodných členských štátov Európskeho spoločenstva na základe článku 220 (v súčasnosti 293) Zmluvy o ES a ktorý bol potom viackrát zmenený a doplnený s cieľom rozšíriť jeho pôsobnosť na nové štáty, ktoré pristúpili k Spoločenstvu⁴. Po roku 1988 viacero štátov, ktoré boli zmluvnými stranami Lugánskeho dohovoru, pristúpilo k Európskemu spoločenstvu a stalo sa zmluvnými stranami Bruselského dohovoru, takže sa teraz zúčastňovali na Lugánskom dohovore v inom postavení⁵. V roku 1997, keď sa začali práce na revízii Lugánskeho dohovoru, bolo zmluvnými stranami pätnásť vtedajších členských štátov Európskeho spoločenstva a Island, Nórsko a Švajčiarsko.

² Dánsko podpísalo dohovor 5. decembra 2007 v Bruseli.

³ Ú. v. ES L 319, 25.11.1988.

⁴ Pokiaľ nie je uvedené inak, odkazuje sa na znenie Bruselského dohovoru uverejnené v Ú. v. ES C 27, 26.1.1998, ktoré je konsolidovaným znením dohovoru zmeneného a doplneného Dohovorom z 9. októbra 1978 o pristúpení Dánskeho kráľovstva, Írska a Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska („dohovor o pristúpení z roku 1978“), Dohovorom z 25. októbra 1982 o pristúpení Helénskej republiky („dohovor o pristúpení z roku 1982“), Dohovorom z 26. mája 1989 o pristúpení Španielskeho kráľovstva a Portugalskej republiky („dohovor o pristúpení z roku 1989“) a Dohovorom z 29. novembra 1996 o pristúpení Rakúskej republiky, Fínskej republiky a Švédského kráľovstva („dohovor o pristúpení z roku 1996“).

⁵ Fínsko, Švédsko a Rakúsko, ktoré sa stali členskými štátmi Spoločenstva 1. januára 1995, ale zmluvnými stranami Lugánskeho dohovoru boli od 1. apríla 1993.

2. V roku 1997 Rada Európskej únie iniciovala súčasnú revíziu Bruselského dohovoru a Lugánskeho dohovoru z roku 1988 s cieľom plne harmonizovať tieto dva dohovory a začleniť do nich zmeny na účely vyriešenia určitých problémov, ktoré sa vyskytli pri výklade dohovorov Súdnym dvorom. Zastával sa názor, že oba dohovory by sa mali revidovať zároveň, aby boli okrem iného aktuálne vzhľadom na medzinárodný vývoj a vývoj technológií, najmä so zreteľom na elektronický obchod; aby sa urýchlil výkon rozsudkov – potreba, ktorá sa zdôraznila v článku 65 Amsterdamskej zmluvy z 2. októbra 1997⁶, ktorá v čase, keď sa začali práce na revízii, ešte nenadobudla platnosť; aby sa zjednodušili aspekty právomoci a koordinácie medzi jurisdikciami; aby sa vyjasnili body, ktoré boli nepresné alebo spôsobovali problémy pri uplatňovaní, a nakoniec aby sa určité ustanovenia dohovorov prispôbili judikatúre Súdneho dvora, hoci následne nebolo prispôsobenie vždy nutné.

⁶ Amsterdamská zmluva, ktorá mení a dopĺňa Zmluvu o Európskej únii, zmluvy o založení Európskych spoločenstiev a niektoré súvisiace akty, Ú. v. ES C 340, 10.11.1997.

3. Rada Európskej únie na zasadnutí 4. a 5. decembra 1997 zriadila pracovnú skupinu expertov *ad hoc*, ktorá sa skladala zo zástupcov členských štátov a zástupcov štátov EZVO, ktoré boli zmluvnými stranami Lugánskeho dohovoru (Švajčiarsko, Nórsko a Island); úlohou pracovnej skupiny bolo preskúmať zmeny a doplnenia k Bruselskému a Lugánskému dohovoru navrhnuté členskými štátmi a Európskou komisiou a zohľadniť judikatúru Súdneho dvora a určité rozhodnutia vnútroštátnych súdov, na ktoré sa odkazovalo v protokole 2 k Lugánskému dohovoru z roku 1988, s cieľom vypracovať návrh dohovoru, ktorý by vylepšil a zosúladiť súčasné znenia. V mandáte pracovnej skupiny sa uvádzali priority, ktoré sa mali sledovať, a to preskúmanie praktických aspektov oboch dohovorov, modernizácia viacerých ustanovení, oprava niektorých technických aspektov, zosúladenie s Rímskym dohovorom z 19. júna 1980 a nakoniec určité aspekty špecifické pre Lugánsky dohovor, ktoré sa v Bruselskom dohovore upravili inak; ďalšie návrhy na revíziu sa mohli zohľadniť až potom, ako sa preskúmali prioritné články.

Pracovná skupina *ad hoc*, ktorej mandát sa zakladal na článku 220 Zmluvy o ES, pracovala na základe návrhov Komisie a pracovných dokumentov predkladaných Radou a delegáciami štátov, pričom plne zohľadnila judikatúru Súdneho dvora a stanoviská vyjadrené v právnickej literatúre a akademickými združeniami⁷. Pracovná skupina zasadala deväťkrát v Bruseli; zasadnutiam predsedal fínsky delegát Gustaf Möller spolu so švajčiarskou delegátkou Monique Jamettiovou Greinerovou ako podpredsedníčkou, pričom taliansky delegát Fausto Pocar mal úlohu spravodajcu. Európska komisia sa plne zapájala do práce pracovnej skupiny⁸. Na poslednom zasadnutí, ktoré sa uskutočnilo 19. až 23. apríla 1999, dosiahla pracovná skupina všeobecnú dohodu o revidovanom znení oboch dohovorov, Bruselského aj Lugánskeho⁹.

⁷ Osobitne je potrebné uviesť Európsku skupinu pre medzinárodné právo súkromné (European Group for Private International Law – EGPI/L/GEDIP), ktorá 7. apríla 1997 predložila tajomníkovi Stáleho výboru pre Lugánsky dohovor a generálnemu tajomníkovi Rady Európskej únie dokument obsahujúci viaceré návrhy na revíziu Bruselského a Lugánskeho dohovoru; dokument sa delegátom rozdal ako pracovný dokument Rady 15. apríla 1997 (ďalej len „návrhy Európskej skupiny pre medzinárodné právo súkromné“).

⁸ Poľsko sa na zasadnutiach pracovnej skupiny zúčastňovalo ako pozorovateľ potom, ako všetky zmluvné strany Lugánskeho dohovoru vyjadrili svoj súhlas s jeho pristúpením k dohovoru. Ďalšími pozorovateľmi na zasadnutiach pracovnej skupiny boli Súdny dvor, EZVO a Haagska konferencia medzinárodného práva súkromného.

⁹ Dokument Rady 7700/99, 30.4.1999.

4. 1. mája 1999 však nadobudla platnosť Amsterdamská zmluva, ktorou sa Európskemu spoločenstvu priznali nové právomoci v oblasti justičnej spolupráce v občianskych veciach a zabránilo sa tomu, aby sa návrh pracovnej skupiny *ad hoc* stal novou verziou Bruselského dohovoru a paralelne Lugánskeho dohovoru. Rada návrh „zmrazila“ 12. mája 1999 do predloženia návrhu právneho aktu Spoločenstva Komisiou podľa článku 61 Zmluvy o ES, ktorým by sa v rámci Európskeho spoločenstva nahradil Bruselský dohovor. Na zasadnutí 27. a 28. mája 1999 Rada v zásade schválila dohodu, ktorú dosiahla pracovná skupina *ad hoc*.

5. Komisia 14. júla 1999 predložila Rade návrh nariadenia Spoločenstva, ktorý v podstate vychádzal zo znenia vypracovaného pracovnou skupinou *ad hoc* a obsahoval úpravy potrebné vzhľadom na novú právnu formu, ktorú mal tento nástroj mať, a nové ustanovenia týkajúce sa spotrebiteľov¹⁰. Tento návrh preskúmal výbor Rady pre občianske právo. Rada 22. decembra 2000 schválila uvedený návrh ako nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach („nariadenie Brusel I“)¹¹. Nariadenie, ktoré sa následne zmenilo a dopnilo, aby sa zahrnuli nové štáty, ktoré pristúpili k Európskemu spoločenstvu, nadobudlo účinnosť 1. marca 2002 a nahradilo Bruselský dohovor vo vzťahoch medzi členskými štátmi Spoločenstva s výnimkou Dánska, ktoré sa podľa článku 69 Zmluvy o ES nezúčastňuje na právnych aktoch prijatých na základe hlavy IV. Spoločenstvo 19. októbra 2005 podpísalo v Bruseli dohodu s Dánskom, v ktorej sa ustanovuje uplatňovanie ustanovení nariadenia Brusel I a ich následných zmien a doplnení na vzťahy medzi Spoločenstvom a Dánskom¹².

¹⁰ KOM(1999) 348 v konečnom znení, 14.7.1999.

¹¹ Ú. v. ES L 12, 16.1.2001.

¹² Ú. v. EÚ L 299, 16.11.2005.

6. Z nových právomocí, ktoré Európskemu spoločenstvu priznala Amsterdamská zmluva, vznikla otázka, či má o novom Lugánskom dohovore rokovať a uzavrieť ho Spoločenstvo samotné, alebo Spoločenstvo spolu s členskými štátmi. Komisia 25. marca 2002 predložila odporúčanie na rozhodnutie Rady, ktorým sa Komisia poveruje začať rokovania s cieľom prijať dohovor o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach medzi Spoločenstvom a Dánskom na jednej strane a Islandom, Nórskom, Švédskom a Poľskom (ktoré vtedy ešte nebolo členským štátom Spoločenstva) na strane druhej, ktorým by sa nahradil Lugánsky dohovor zo 16. septembra 1988¹³. Rada na zasadnutí 14. a 15. októbra 2002 poverila Komisiu, aby začala rokovania s cieľom prijať nový Lugánsky dohovor, ale ponechala otvorenú otázku, či uzavretie nového dohovoru patrí do výhradnej právomoci Spoločenstva alebo do spoločnej právomoci Spoločenstva a členských štátov. K rozhodnutiu Rady boli pripojené smernice na rokovania a spoločné vyhlásenie Rady, Komisie a členských štátov o tom, že rozhodnutie Rady nemá právne dôsledky na otázku príslušných právomocí Spoločenstva a členských štátov. Rada rozhodla, že k danej otázke požiada Súdny dvor o stanovisko v súlade s článkom 300 ods. 6 Zmluvy o ES.

7. Rada 7. marca 2003 predložila Súdnemu dvoru žiadosť o stanovisko, v ktorom opísala účel navrhovanej dohody – čo najviac zosúladiť zásadné ustanovenia novej dohody s ustanoveniami nariadenia Brusel I – a sformulovala túto otázku: „Patrí uzavretie nového Lugánskeho dohovoru o súdnej právomoci a o uznávaní a výkone rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach, ako je to uvedené v bodoch 8 až 12 tohto podania, do výlučnej právomoci Spoločenstva alebo do právomoci, o ktorú sa Spoločenstvo delí s členskými štátmi?“ Súdny dvor (plénium) zaujal 7. februára 2006 toto stanovisko: „Uzavretie nového Lugánskeho dohovoru o súdnej právomoci, uznávaní a výkone rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach, ako sa predpokladá v bodoch 8 až 12 žiadosti o stanovisko uvedené v bode 26 tohto stanoviska patrí v celom rozsahu do výlučnej právomoci Európskeho spoločenstva“¹⁴.

¹³ SEK(2002) 298 v končnom znení, 22.3.2002.

¹⁴ Súdny dvor, stanovisko 1/03, výrok.

8. Po poskytnutí stanoviska Súdneho dvora sa 10. až 12. októbra 2006 uskutočnila v Lugane diplomatická konferencia s cieľom sfinalizovať nový Lugánsky dohovor, na ktorej sa zúčastnili zástupcovia Európskeho spoločenstva, Dánska, Islandu, Nórska a Švajčiarska a ako pozorovatelia zástupcovia rôznych inštitúcií Spoločenstva a členských štátov. Zasadnutiu predsedala švajčiarska delegátka Monique Jamettiová Greinerová, spravodajcom bol Fausto Pocar; posúdili sa všetky ustanovenia, ktoré sa líšili od znenia, na ktorom sa v roku 1999 dohodla pracovná skupina *ad hoc* – o mnohých z nich sa už uskutočnili neformálne rokovania v Stálom výbore zriadenom článkom 3 protokolu 2 k Lugánskemu dohovoru z roku 1988 – a formálne sa schválilo znenie nového dohovoru. Nebolo však možné dosiahnuť dohodu o všetkých diskutovaných bodoch a boli potrebné ďalšie rokovania, po ktorých bolo znenie nového dohovoru parafované 28. marca 2007 v Bruseli a zmluvnými stranami podpísané 30. októbra 2007 v Lugane.

2. Povaha a účel tejto dôvodovej správy

9. Rada v smerniciach na rokovania, ktoré schválila na svojom zasadnutí 14. a 15. októbra 2002 a ktorými poverila Komisiu začať rokovania na účely prijatia nového Lugánskeho dohovoru, určila, že o revidovanom dohovore by sa mala vypracovať dôvodová správa ako v prípade Lugánskeho dohovoru z roku 1988. Táto dôvodová správa preto nadväzuje na správu, ktorá sprevádzala Lugánsky dohovor z roku 1988 (správa Jenarda a Möllera)¹⁵. Výhodou takejto dôvodovej správy je, že na rozdiel od systému, ktorého súčasťou je nariadenie Brusel I, v systéme dohovoru nemôže Súdny dvor vyriešiť nejasnosti týkajúce sa výkladu, ktoré môžu vzniknúť v konaniach na vnútroštátnych súdoch, a preto je vhodné poskytnúť súdom referenčný bod na objasnenie významu dohovoru a uľahčenie jednotného uplatňovania tiež s ohľadom na možnosť pristúpenia ďalších krajín k dohovoru v budúcnosti.

¹⁵ Správa o Lugánskom dohovore zo 16. septembra 1988, Ú. v. ES C 189, 28.7.1990.

10. Pokiaľ ide o obsah, v smerniciach Rady na rokovania sa uvádzalo, že správa má pokrývať všetky otázky riešené v dohovore a protokoloch k nemu. Delegácie počas rokovaní uviedli, že dôvodová správa by sa mala zaoberať všetkými ustanoveniami dohovoru a mala by zohľadniť smer, ktorým sa rokovania uberali a rastúcu judikatúru Súdneho dvora týkajúcu sa paralelných ustanovení Bruselského dohovoru a nariadenia Brusel I. Ako sa uviedlo, nový Lugánsky dohovor je súčasťou dlhého a komplexného procesu vývoja, ktorý trval niekoľko desaťročí počínajúc Bruselským dohovorom, ktorý v roku 1968 uzavrelo šesť pôvodných členských štátov Európskeho spoločenstva, a pokračoval sériou následných aktov, z ktorých jedným je Lugánsky dohovor z roku 1988. Znenie dohovoru odráža tento vývoj a mnohé jeho ustanovenia reprodukujú ustanovenia, ktoré sa už vyskytli v predchádzajúcich nástrojoch, niekedy bez zmeny alebo len s formálnymi zmenami a doplneniami.

Každý z týchto nástrojov s výnimkou nariadenia Brusel I sprevádza dôvodová správa s komentárom k jednotlivým ustanoveniam. Ak nie je ustanovenie nové alebo ak sú vykonané zmeny a doplnenia čisto formálnej alebo lingvistickej povahy, postačí iba odkaz na predchádzajúce dôvodové správy. Táto správa preto často odkazuje bez opakovania toho, čo sa v nich uviedlo, na správy k Bruselskému dohovoru z roku 1968 („Jenardova správa“)¹⁶, dohovoru o pristúpení z roku 1978 („Schlosserova správa“)¹⁷, dohovoru o pristúpení z roku 1982 („správa Evrigenisa a Kerameusa“)¹⁸, dohovoru o pristúpení z roku 1989 („správa Almeida Cruza, Desantesa Reala a Jenarda“)¹⁹ a už uvedenú správu Jenarda a Möllera k Lugánskému dohovoru z roku 1988. K nariadeniu Brusel I takáto správa neexistuje, ale vysvetlenie jeho ustanovení možno v niektorých prípadoch nájsť v úvodných odôvodneniach, na ktoré sa bude v prípade potreby odkazovať.

¹⁶ Správa k Dohovoru z 27. septembra 1968 o právomoci a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES C 59, 5.3.1979).

¹⁷ Správa k Dohovoru z 9. októbra 1978 o pristúpení Dánska, Írska a Spojeného kráľovstva, Ú. v. ES C 59, 5.3.1979.

¹⁸ Správa k Dohovoru z 25. októbra 1982 o pristúpení Grécka, Ú. v. ES C 298, 24.11.1986.

¹⁹ Správa k Dohovoru z 26. mája 1989 o pristúpení Portugalska a Španielska, Ú. v. ES C 189, 28.7.1990.

11. V tejto dôvodovej správe sa musia zväžiť všetky ustanovenia Lugánskeho dohovoru so zreteľom na precedensy v judikatúre, ktoré sa týkajú nielen predchádzajúceho dohovoru, ale aj nariadenia Brusel I, ktorého obsah je v podstate identický; je však potrebné mať na zreteli, že správa sa zaoberá len Lugánskym dohovorom, a preto žiadnym spôsobom neodráža postoj štátov alebo Spoločenstva k nariadeniu Brusel I. Neexistencia dôvodovej správy k nariadeniu Brusel I neznamená, že úlohou tejto správy je zaplniť túto medzeru. Inými slovami, cieľom tejto správy nie je poskytnúť vysvetlenie nariadenia alebo naznačiť jeho výklad alebo uplatňovanie jeho noriem: jej výlučným cieľom je vysvetliť normy Lugánskeho dohovoru v stave po revízii.

KAPITOLA II

ŠTRUKTÚRA A ROZSAH PÔSOBNOSTI DOHOVORU

1. Štruktúra

12. V preambule sa uvádza, že cieľom dohovoru je posilniť na území zmluvných strán právnu ochranu osôb, ktoré sú na tomto území usadené, a na tento účel určiť medzinárodnú právomoc súdov, uľahčiť uznávanie rozsudkov, verejných listín a súdnych zmierov a zaviesť účinný postup na zabezpečenie ich výkonu. Týmto cieľom sa dohovor pri súčasnom zohľadnení vývoja medzinárodných noriem a noriem Spoločenstva, ktoré sú opísané vyššie, zameriava na rozšírenie zásad nariadenia Brusel I na zmluvné strany a v značnej miere kopíruje jeho ustanovenia. Na paralelnosť k nariadeniu Brusel I sa znovu odkazuje v úvode k protokolu 2 k dohovoru, kde sa zdôrazňuje zásadné prepojenie medzi týmito dvoma aktmi napriek skutočnosti, že sú naďalej samostatnými aktmi. Štruktúra dohovoru je v dôsledku toho založená na zásadách nariadenia, ktoré sú zas založené na zásadách, ktoré boli základom Bruselského dohovoru.

Tento dohovor je preto dvojakým dohovorom, ktorý v oblasti svojej pôsobnosti upravuje priamu právomoc súdov v štátoch ním viazaných, koordináciu medzi súdmi v prípade konfliktu právomoci, podmienky uznávania rozsudkov a zjednodušený postup na ich výkon. V každom z týchto bodov sa znenie nového dohovoru líši od dohovoru z roku 1988 buď preto, že bolo zosúladené s nariadením Brusel I, alebo preto, že sa vypracovalo osobitné ustanovenie, ktoré zohľadňuje následný vývoj v judikatúre Súdneho dvora alebo upravuje vzťah medzi dohovorom a nariadením.

13. Spomedzi zásad, na ktorých je dohovor založený, treba poukázať na zásadu, že normy o právomoci, ktoré ustanovuje, sú komplexné, teda že systém dohovoru obsahuje aj normy, ktoré upravujú právomoc odkázaním veci na vnútroštátny právny poriadok štátu viazaného dohovorom s určitými výnimkami, keď má žalovaný bydlisko v krajine, na ktorú sa dohovor nevzťahuje. V už citovanom stanovisku 1/03 Súdny dvor zastáva stanovisko, že ustanovenie, ktorým sa v článku 4 nariadenia Brusel I priznáva právomoc vnútroštátnym súdom, predstavuje výkon právomoci Spoločenstva, a nie uznanie právomoci členských štátov, ktorým by sa obmedzila pôsobnosť noriem nariadenia o právomoci. Normy dohovoru o právomoci sú komplexné a skutočnosť, že žalovaný má alebo nemá bydlisko v štáte, ktorý je viazaný dohovorom, nie je kritériom na určenie rozsahu pôsobnosti dohovoru vo vzťahu k právomoci (pozri tiež bod 37).

2. Vecný rozsah pôsobnosti (článok 1 ods. 1 a 2)

14. Vecný rozsah pôsobnosti dohovoru sa vo vzťahu k Lugánskemu dohovoru z roku 1988 vôbec nezmenil a nové znenie je identické so znením Bruselského dohovoru a nariadenia Brusel I. Rovnako ako v predchádzajúcich textoch aj nový dohovor je vo svojej pôsobnosti obmedzený na konania a rozsudky týkajúce sa medzinárodných právnych vzťahov vrátane vzťahov, ktoré nezahŕňajú dva zmluvné štáty, ale jeden zmluvný štát a jeden štát, ktorý nie je zmluvnou stranou dohovoru²⁰; uplatňuje sa automaticky bez ohľadu na to, či sa ho účastníci dovolávajú; uplatňuje sa len na občianske a obchodné veci bez ohľadu na povahu súdu. Dohovor sa nevzťahuje na daňové, colné a správne veci, môže sa však uplatňovať na spory medzi orgánmi verejnej správy a fyzickými osobami, pokiaľ orgány nekonali v rámci výkonu svojej verejnej moci²¹. Vecný rozsah pôsobnosti dohovoru je tiež vymedzený zoznamom vecí, ktoré sú z neho vylúčené, ktorý zostal nezmenený a podrobnejšie sa ním zaoberajú správy k predchádzajúcim dohovorom (Jenardova správa, strany 10 – 13; Schlosserova správa, body 30 – 65; správa Evrigenisa a Kerameusa, body 24 – 37).

²⁰ Súdny dvor, vec C-281/02, *Owusu*, Zb. 2005, s. I-1383, body 25 – 26.

²¹ Súdny dvor, vec C-266/01, *Préservatrice Foncière TIARD*, Zb. 2003, s. I-4867, bod 36.

Pracovná skupina *ad hoc* diskutovala o tom, či by sa mal vecný rozsah pôsobnosti dohovoru rozšíriť znížením počtu vylúčených vecí. Komisia navrhla, aby sa dohovor vzťahoval na majetkové práva vyplývajúce z manželského zväzku, okrem iného najmä vzhľadom na ich spojitosť s vecami výživného, na ktoré sa dohovor už vzťahoval²². Vzhľadom na významné rozdiely vo vnútroštátnych právnych predpisoch a na to, že bolo žiaduce zostať na úrovni revízie existujúceho znenia, sa však rozhodlo, že prípadné doplnenie majetkových práv vyplývajúcich z manželského zväzku do dohovoru sa odloží na neskôr. Pracovná skupina tiež preskúmala návrh, aby sa dohovor vzťahoval na sociálne zabezpečenie: sociálne zabezpečenie sa pôvodne vylúčilo z dôvodu rôznorodosti vnútroštátnych právnych poriadkov, na základe ktorých ide niekedy o verejnoprávnu, inokedy o súkromnoprávnu vec. Pracovná skupina uprednostnila neskúmať podrobnejšie túto otázku, o ktorej sa v čase prijatia nariadenia č. 1408/71²³ nedosiahla žiadna dohoda, hoci sa uznáva, že vec nie je úplne vylúčená z pôsobnosti dohovoru, ako môže vyplývať z článku 1, keďže dohovor sa vzťahuje na súdne konania, ktoré začne (napríklad) orgán sociálneho zabezpečenia, ktorý koná v mene jedného alebo viacerých svojich oprávnených a žaluje tretiu osobu zodpovednú za ujmu (pozri tiež Schlosserovu správu, bod 60). Zahŕňa tiež akúkoľvek žalobu na základe práva na opravný prostriedok, ktorým sa orgán verejnej moci domáha od súkromnoprávnej osoby náhrady čiastok, ktoré vyplatil v rámci sociálnej pomoci rozvedenému manželovi (rozvedenej manželke) a dieťaťu takej osoby, ak sa základ a podrobné normy týkajúce sa podania tejto žaloby spravujú normami bežného (súkromného) práva v súvislosti s vyživovacou povinnosťou. Naopak sa však nevzťahuje na žalobu na základe práva na opravný prostriedok, ktorá je založená na ustanoveniach, ktorými zákonodarca priznal orgánu verejnej moci výsadu, ktorá stavia daný orgán do právneho postavenia, ktoré je výnimkou z bežného práva²⁴.

²² K usmerneniam o výklade vylúčenia majetku manželov z pôsobnosti dohovoru pozri Súdny dvor, vec 143/78, *de Cavel*, Zb. 1979, s. 1055 a vec C-220/95, *Van den Boogaard/Laumen*, Zb. 1997, s. I-1147.

²³ Nariadenie Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva (Ú. v. ES L 149, 5.7.1971).

²⁴ Súdny dvor, vec C-271/00, *Gemeente Steenbergen*, Zb. 2002, s. 10489.

3. Zmluvné strany, na ktoré sa vzťahujú povinnosti uložené dohovorom (článok 1 ods. 3)

16. V dohovore z roku 1988 sa pri vymedzení zmluvných strán, na ktoré sa vzťahujú ním uložené povinnosti, používa výraz „zmluvné štáty“. Amsterdamská zmluva priznala Spoločenstvu výlučnú právomoc uzavierať takéto dohovory, čo znamenalo, že dohovor by už nebol dohodou medzi členskými štátmi Európskeho spoločenstva a inými štátmi, ale dohodou, v ktorej by vystupovalo samotné Spoločenstvo ako zmluvná strana v mene svojich členských štátov (s výnimkou Dánska); výraz „zmluvné štáty“ je preto nevyhovujúci a v článku 1 ods. 3 sa nahradil výrazom „štáty viazané dohovorom“, ktorý je v porovnaní s predchádzajúcim dohovorom nový. Nový výraz na označenie strán, na ktoré sa vzťahujú povinnosti uložené dohovorom tiež vychádza z uvedenia si skutočnosti, že uplatňovanie dohovoru vo vzťahu k právomoci aj k uznávaniu a výkonu rozsudkov prináleží vo všeobecnosti členským štátom Spoločenstva, a nie Spoločenstvu ako takému. Jednoduchý odkaz na zmluvné strany dohovoru by preto nebol vhodný či postačujúci na zabezpečenie riadneho vykonávania dohovoru. Odsek 3 s novou formuláciou sa vzťahuje tak na štáty, ktoré sú zmluvnými stranami dohovoru – teda štáty, ktoré nie sú členskými štátmi Spoločenstva – Island, Nórsko a Švajčiarsko – plus Dánsko, a členské štáty Spoločenstva, ktoré sú povinné uplatňovať dohovor vo svojich príslušných vnútroštátnych právnych poriadkoch.

17. V ustanovení sa však uvádza, že tento pojem tiež môže znamenať samotné Európske spoločenstvo ako zmluvnú stranu dohovoru, keďže určité povinnosti vyplývajúce z dohovoru sa môžu vzťahovať priamo na samotné Spoločenstvo, alebo sa môžu týkať uznávania a výkonu rozsudkov Súdneho dvora alebo iných súdov Spoločenstva, ktoré sú k nemu pridružené, ako napríklad Súdu prvého stupňa alebo Súdu pre verejnú službu.

Vzhľadom na diskusiu o článku 70 ods. 1 písm. c) sa nakoniec dohodlo nezaradiť medzi strany viazané povinnosťami vyplývajúcimi z dohovoru regionálne organizácie hospodárskej integrácie, hoci sa tiež môžu stať zmluvnými stranami.

4. Vzťah medzi dohovorom a nariadením Brusel I (článok 64)

18. Vzhľadom na úzke prepojenie s nariadením Brusel I bola snaha poskytnúť v dohovore presné vymedzenie rozsahu pôsobnosti oboch nástrojov, a to v osobitnom ustanovení v článku 64. V tomto článku sa z veľkej časti reprodukuje obsah ustanovenia dohovoru z roku 1988, ktorým sa spravoval vzťah medzi uvedeným dohovorom a Bruselským dohovorom (článok 54b),²⁵ pričom sa zohľadnil vývoj právnych predpisov Spoločenstva za uplynulý čas. Rovnako ako predtým, prvé dva odseky ustanovenia sú v zásade určené súdom členských štátov Spoločenstva, ktoré sú viazané nariadením Brusel I, pretože ide o súdy, ktoré budú potenciálne musieť uplatňovať oba nástroje; súdy štátov, ktoré sú viazané iba Lugánskym dohovorom, sú vždy povinné uplatňovať Lugánsky dohovor. Odsek 3 je širší, pretože je určený aj súdom v štátoch, ktoré sú viazané iba Lugánskym dohovorom. Toto ustanovenie však môže poskytnúť objasnenie akémukoľvek súdu osobitne v otázke prekážky začatej veci a súvisiacich veciach, ako aj v otázkach uznávania rozsudkov.

19. V článku 64 ods. 1 sa uvádza, že dohovorom nie je dotknuté uplatňovanie nariadenia Brusel I, Bruselského dohovoru a jeho protokolu o výklade z roku 1971 ani dohody medzi ES a Dánskom²⁶ členskými štátmi Európskeho spoločenstva. To znamená, že rozsah pôsobnosti týchto nástrojov zostáva nezmenený a v zásade nie je obmedzený Lugánskym dohovorom. Právomoc súdov štátov, ktoré sú viazané nariadením Brusel I alebo dohodou medzi ES a Dánskom, sa bude vo vzťahu k osobám s bydliskom v uvedených štátoch a vo vzťahu k osobám s bydliskom v iných štátoch, ktoré nie sú zmluvnými stranami Lugánskeho dohovoru, naďalej vykonávať v súlade s nariadením. Podobne sa musia rozsudky vydané v štáte, ktorý je viazaný nariadením, uznať a vykonať v súlade s podmienkami nariadenia v akomkoľvek inom štáte, ktorý je týmto nariadením viazaný.

²⁵ Správa Jenarda a Möllera, s. 14 – 17.

²⁶ Je potrebné pripomenúť, že ustanovenia nariadenia Brusel I o vyživovacej povinnosti nahradí nariadenie Rady (ES) č. 4/2009 z 18. decembra 2008 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a o spolupráci vo veciach vyživovacej povinnosti, Ú. v. EÚ L 7, 10.1.2009 (pozri článok 68 nariadenia).

20. Podľa odseku 2 však Lugánsky dohovor v určitých situáciách uplatňujú tak súdy štátu, ktorý je viazaný nariadením Brusel I aj Lugánskym dohovorom, ako aj súdy štátu, ktorý je viazaný len Lugánskym dohovorom.

Pokiaľ ide o právomoc, majú Lugánsky dohovor uplatňovať vo všetkých prípadoch súdy každého štátu, ktorý je ním viazaný, vrátane súdov štátov, ktoré sú viazané nariadením Brusel I, ak má žalovaný bydlisko na území štátu, ktorý je viazaný dohovorom, nie však nariadením. To platí aj vtedy, keď je právomoc priznaná súdom takého štátu na základe článku 22 alebo 23 dohovoru, keďže ide o výlučnú právomoc, ktorá sa musí vždy dodržať.

Okrem toho sa v súvislosti s prekážkou začatej veci a súvisiacimi vecami upravenými v článkoch 27 a 28 musí Lugánsky dohovor uplatňovať vo všetkých prípadoch, keď sa konanie začne v štáte, v ktorom sa uplatňuje dohovor, ale nie nariadenie Brusel I, ako aj v štáte, kde sa uplatňuje dohovor aj nariadenie. Z hľadiska koordinácie právomoci sa preto na štáty viazané Lugánskym dohovorom hľadí ako na jedno územie.

Nakoniec vo veciach uznávania a výkonu rozsudkov sa Lugánsky dohovor musí uplatňovať vždy vtedy, keď sa nariadenie Brusel I neuplatňuje buď v štáte pôvodu alebo v dožiadanom štáte. V dôsledku toho sa dohovor uplatňuje tak v štátoch, ktoré sú zmluvnými stranami len Lugánskeho dohovoru, alebo keď len jeden zo štátov je zmluvnou stranou dohovoru a druhý je viazaný nariadením.

21. Dohovor tiež preberá ustanovenie odseku 3 príslušného článku dohovoru z roku 1988, podľa ktorého súd, na ktorom sa začalo konanie a ktorý má právomoc podľa Lugánskeho dohovoru, môže odmietnuť uznať alebo vykonať cudzí rozsudok, ak bol dôvod právomoci, na základe ktorého pôvodný súd vydal rozsudok, iný ako podľa dohovoru a žiada sa o uznanie alebo výkon proti žalovanému, ktorý má bydlisko v štáte, v ktorom sa uplatňuje dohovor, ale nie nariadenie Brusel I. Táto norma sa neuplatňuje, keď rozsudok možno inak uznať alebo vykonať podľa právneho poriadku dožiadaného štátu. Pracovná skupina *ad hoc* diskutovala o tom, či je vhodné zachovať túto normu, ktorá je zjavne inšpirovaná nedostatkom dôvery v tie štáty viazané dohovorom, ktoré sú zároveň viazané nariadením. Hoci sa táto norma pravdepodobne nikdy neuplatní a napriek solídnej vzájomnej dôvere medzi štátmi viazanými dohovorom môže táto norma poskytnúť užitočnú záruku, keďže štáty, ktoré sú viazané nariadením Brusel I, môžu slobodne rozhodnúť o zmene a doplnení svojich kritérií právomoci prostredníctvom postupov Spoločenstva na zmenu a doplnenie právnych predpisov Spoločenstva bez súhlasu štátov, ktoré sú výlučne zmluvnými stranami Lugánskeho dohovoru.

22. Nakoniec by sa malo poukázať na to, že všetko, čo sa zatiaľ uviedlo o vzťahu medzi Lugánskym dohovorom a nariadením Brusel I, sa primerane vzťahuje aj na vzťah medzi Lugánskym dohovorom a Bruselským dohovorom a na vzťah medzi Lugánskym dohovorom a dohodou medzi ES a Dánskom.

KAPITOLA III

PRÁVOMOC

1 – Všeobecné ustanovenia

1. Všeobecné kritérium právomoci (článok 2)

23. Všeobecné kritérium právomoci v novom dohovore je rovnaké ako v dohovore z roku 1988. Vychádza zo zásady *actor sequitur forum rei* (žalobca sleduje miesto súdu žalovaného) a zostáva zakotvené v mieste bydliska žalovaného v štáte viazanom dohovorom. Potvrďuje, že štátna príslušnosť žalovaného nemá na právomoc žiaden vplyv (z dôvodov, ktorými sa podrobne zaoberala Jenardova správa, s. 14 a nasl.). Žaloby voči osobám s bydliskom v štáte viazanom dohovorom sa preto musia podávať na súde toho štátu bez ohľadu na to, či sú jeho štátnymi občanmi (odsek 1). Ako potvrdzuje odsek 2, na osoby, ktoré nie sú štátnymi občanmi štátu, na území ktorého majú bydlisko, sa vzťahuje rovnaká právomoc ako na občanov toho štátu. Treba poznamenať, že v dohovore z roku 1988 sa vo všeobecnosti priznáva právomoc štátu, na území ktorého má žalovaný bydlisko bez toho, aby bolo dotknuté určenie príslušnosti konkrétného súdu v tomto štáte na základe jeho vnútroštátneho právneho poriadku.

24. Vzhľadom na návrh Komisie²⁷ pracovná skupina *ad hoc* opätovne preskúmala otázku, či by bolo vhodnejšie použiť namiesto bydliska obvyklý pobyt žalovaného, ako je tomu v mnohých dohovoroch, najmä v tých, ktoré sa vypracovali v rámci Haagskej konferencie medzinárodného práva súkromného, a v nariadení (ES) č. 2201/2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností („nariadenie Brusel IIa“)²⁸. Pracovná skupina dospela k záveru, že by sa malo zachovať kritérium bydliska, a to z viacerých dôvodov: vzhľadom na ťažkosti, ktorým by čelili niektoré štáty, ako napr. Spojené kráľovstvo, ktoré prijali osobitné vymedzenie pojmu bydlisko vo svojom vnútroštátnom právnom poriadku na účely uplatňovania Bruselského a Lugánskeho dohovoru; vzhľadom na to, že niektorí odborníci považovali obvyklý pobyt za vhodnejší pre osobné a rodinné vzťahy ako na vzťahy obchodnej povahy; keďže obvyklý pobyt sa nejavil ako vhodné kritérium v prípade obchodných spoločností a právnických osôb; a pretože obvyklý pobyt by si každopádne vyžadoval nezávislú definíciu, na ktorej by mohlo byť ťažké sa dohodnúť.

25. Možnosť, že miesto obvyklého pobytu by sa mohlo doplniť k pojmu bydliska ako alternatívne kritérium na určenie právomoci, sa odmietla aj preto, že by zvýšila počet možných právomocí v prípadoch, keď sa bydlisko a obvyklý pobyt nachádzajú v dvoch rôznych štátoch²⁹. Poukázalo sa tiež na to, že používanie bydliska ako základného kritéria na určenie právomoci nespôsobilu pri uplatňovaní Bruselského a Lugánskeho dohovoru v praxi žiadne osobitné ťažkosti s výnimkou rôzneho výkladu bydliska vo vnútroštátnych právnych poriadkoch, teda aspoň v konaniach, v ktorých bol žalovaný fyzickou, a nie právnickou osobou.

²⁷ KOM(97) 609 v konečnom znení, 26.11.1997. Podobne v prospech obvyklého pobytu pozri návrhy Európskej skupiny pre medzinárodné právo súkromné, bod 26.

²⁸ Ú. v. EÚ L 338, 23.12.2003. Nariadenie nahrádza predchádzajúce nariadenie č. 1347/2000, ktoré tiež zakladalo právomoc na kritériu obvyklého pobytu.

²⁹ Jenardova správa, s. 15 – 16.

a) *Bydlisko fyzických osôb (článok 59)*

26. Pracovná skupina *ad hoc* zvažovala možnosť ustanovenia nezávislého vymedzenia pojmu „bydlisko“ v dohovore namiesto odkazovania na vnútroštátny právny poriadok ako v Bruselskom dohovore a Lugánskom dohovore z roku 1988. Niektorí odborníci navrhovali, že by spoločné vymedzenie pojmu bydlisko fyzických osôb mohlo vychádzať najmä z dĺžky obdobia, počas ktorého sa žalovaný zdržiaval v štáte súdu, na ktorý sa podala žaloba; ale vzhľadom na skutočnosť, že existujúce dohovory fungovali dobre, sa pracovná skupina domnievala, že by nebolo vhodné ustanoviť takéto vymedzenie pojmu. Uznala síce potenciálne výhody spoločného vymedzenia pojmu, ale uprednostnila ponechanie úlohy vymedziť význam pojmu bydlisko z hľadiska dĺžky zdržiavania sa žalovaného na území na vnútroštátne právne poriadky, ak sa také vymedzenie považuje za potrebné. Ustanovenie článku 59 sa preto v porovnaní so zodpovedajúcim ustanovením článku 52 dohovoru z roku 1988 nezmenilo a bydlisko fyzických osôb sa naďalej spravuje vnútroštátnym právnym poriadkom štátu, v ktorom majú bydlisko.

b) *Bydlisko obchodných spoločností a iných právnických osôb (článok 60)*

27. V prípade obchodných spoločností a právnických osôb je situácia iná, pretože určenie ich „sídla“, ktoré sa na tento účel považuje za bydlisko, bolo v článku 53 dohovoru z roku 1988 zverené normám medzinárodného práva súkromného štátu, ktorého súd vo veci koná. Odkaz na vnútroštátne kolízne normy, ktoré sú založené na rôznych kritériách, nespôsobil v praxi veľa problémov, ale môže napriek tomu v budúcnosti spôsobiť ťažkosti. Komisia preto navrhla prijatie spoločného vymedzenia pojmu bydlisko pre obchodné spoločnosti, ktorým by bolo miesto ich ústredia riadenia alebo ak nie, ich registrované sídlo³⁰, aby tak mohla byť spoločnosť spojená s jedným právnym poriadkom na základe skutkových prvkov. Úprava v novom článku 60 dohovoru zohľadňuje návrh Komisie, ale zabezpečuje, aby súdy štátov viazaných dohovorom mali právomoc aj vtedy, keď sa sídlo spoločnosti nenachádza v žiadnom zo štátov viazaných dohovorom, ale ak sa v niektorom z týchto štátov nachádza ústredná správa, a naopak. Toto riešenie zachádza teda ďalej ako návrh Komisie.

³⁰ KOM(97) 609 v konečnom znení, článok 2.

28. V novom vymedzení sa uvádzajú ako alternatívy registrované sídlo, ústredná správa alebo hlavná prevádzkareň obchodnej spoločnosti alebo inej právnickej osoby. Skutočnosť, že sa uvádzajú ako alternatívy, znamená, že ak sa len jedna z nich nachádza v štáte viazanom dohovorom možno podať žalobu proti obchodnej spoločnosti v tomto štáte, aj keď sa ostatné nachádzajú v štáte, ktorý nie je vôbec viazaný dohovorom, alebo v inom štáte viazanom dohovorom. V poslednom menovanom prípade podľa systému dohovoru dôjde ku konfliktu právomocí a voľba súdu prináleží žalobcovi. Toto vymedzenie umožňuje určitý stupeň taktizovania pri výbere súdu („forum shopping“), ktoré je v určitej miere možné aj vo vzťahu k bydlisku fyzických osôb. Na odôvodnenie možno poukázať na to, že ak sa obchodná spoločnosť rozhodne ponechať svoje ústrednú správu v mieste, ktoré je oddelené od hlavnej prevádzkarne, vystavuje sa riziku, že sa voči nej podajú žaloby na oboch miestach.

29. Vymedzenie pojmu však predovšetkým zodpovedá potrebe spoločného faktora, ktorý zabezpečí, že ak je obchodná spoločnosť zaregistrovaná v štáte viazanom dohovorom alebo v ňom vykonáva podnikateľskú činnosť, akýkoľvek spor týkajúci sa jej činností bude patriť do právomoci štátu viazaného dohovorom tak, aby žalobcovi nebol odoprený súd na základe dohovoru. Umožňuje tiež žalobcovi podať žalobu na súdoch podľa miesta pravdepodobného výkonu rozsudku. Týmto potrebám by nezodpovedalo žiadne z týchto kritérií osamote. Registrované sídlo poskytuje značný stupeň istoty, keďže sa ľahko identifikuje, ale často sa nachádza inde ako aktíva spoločnosti a nie je vhodné na výkon rozsudku; okrem toho by obchodnej spoločnosti umožnilo, aby mala svoju ústrednú správu v štáte viazanom dohovorom alebo v ňom mala hlavnú prevádzkareň a registrované sídlo inde, a tak unikla právomoci štátu viazanému dohovorom. Naopak, ústredná správa poskytuje spojenie s miestom, ktoré je užitočné na účely výkonu rozsudku, ale ide o internú záležitosť obchodnej spoločnosti, ktorú nemožno vždy bezprostredne identifikovať, čo sťažuje určenie príslušného súdu; a ak sa ústredná správa nachádza v štáte, ktorý nie je viazaný dohovorom, toto kritérium by bránilo podaniu žaloby proti obchodnej spoločnosti v štáte viazanom dohovorom, aj keď v ňom má registrované sídlo alebo hlavnú prevádzkareň. Nakoniec je určite jednoduchšie zistiť a overiť miesto hlavnej prevádzkarne, ale ak by sa použilo ako jediný spojujúci faktor, znemožnilo by výkon právomoci voči obchodnej spoločnosti, ktorej hlavná prevádzkareň sa nachádza mimo štátov viazaných dohovorom, aj vtedy, keby mala obchodná spoločnosť registrované sídlo a ústrednú správu v jednom z týchto štátov a vykonávala v nich značnú časť podnikania.

30. Tieto úvahy spoločne podopierajú voľbu širokého vymedzenia pojmu, ktoré umožňuje začať konanie voči obchodnej spoločnosti alebo inej právnickej osobe na súde v štáte viazanom dohovorom, s ktorým má podstatnú väzbu v podobe ústredia, hlavného miesta podnikateľskej činnosti alebo registrovaného sídla. Koncepcia „registrovaného sídla“ však nie je vhodným kritériom pre obchodnú spoločnosť alebo právnickú osobu v Spojenom kráľovstve alebo Írsku, ktorých právne poriadky na miesto toho odkazujú na miesto, kde je obchodná spoločnosť zapísaná v registri, ktorý na tento účel existuje, alebo miesto, kde nadobudla právnu spôsobilosť. Kritérium zapísania do registra umožňuje, že táto norma sa vzťahuje nielen na obchodné spoločnosti ako také, ale aj na akýkoľvek iný subjekt, ktorý nie je fyzickou osobou, takže registrované sídlo je relevantnejšie ako „sídlo“ uvedené v dokumentoch o založení. V článku 60 ods. 2 sa preto uvádza, že na účely Veľkej Británie a Írska sa pod „registrovaným sídlom“ rozumie „registered office“, alebo pri jeho absencii „place of incorporation“ (miesto nadobudnutia právnej subjektivity), alebo pri jeho absencii miesto, podľa ktorého právneho poriadku došlo k „formation“ (zriadeniu). Tento posledný odkaz na právny poriadok, ktorý sa uplatňuje na určenie miesta zriadenia, ktoré sa považuje za registrované sídlo, zohľadňuje najmä prípad „partnership“ (personálna spoločnosť) v škótskom práve, pri ktorom sa ako jediné kritérium zohľadňuje právny poriadok, podľa ktorého sa „partnership“ zriadilo, a to bez ohľadu na miesto zriadenia.

31. K vypracovaniu koncepcie bydliska obchodných spoločností a právnických osôb v článku 60 viedla tiež potreba harmonizovania všeobecného kritéria právomoci v prípade obchodných spoločností s kritériami použitými v článku 48 Zmluvy o ES na účely uznania práva obchodných spoločností na usadenie sa na území Spoločenstva. V článku 48 sa uvádza „sídlo“, „ústredie“ a „hlavné miesto podnikateľskej činnosti“ v Spoločenstve. Aj keď je potreba riešená v článku 48 iná – jej cieľom je určiť obchodné spoločnosti, ktoré sú oprávnené byť činné vo všetkých členských štátoch – zdalo sa opodstatnené použiť rovnaké kritériá na to, aby sa voči obchodným spoločnostiam mohla podať žaloba na súdoch jedného zo štátov viazaných dohovorom. Inými slovami, ak jedno z kritérií uvedených v článku 48 stačí na to, aby bola spoločnosť spoločnosťou Spoločenstva, ktorá požíva výhody spojené s týmto postavením, malo by sa s ňou zaobchádzať ako so spoločnosťou Spoločenstva na všetky účely, a preto by sa mala na ňu vzťahovať občianskoprávna právomoc členských štátov, v ktorých je činná a oprávnená byť činná.

32. Koncepcia bydliska, ktorá sa tu zvažuje, sa vzťahuje na *forum generale* obchodných spoločností a právnických osôb bez toho, aby tým bolo dotknuté vymedzenie pojmu bydlisko obchodnej spoločnosti na účely *forum speciale* pri určitých druhoch sporov, ako napríklad tých, ktorých predmetom je platnosť založenia, neplatnosť alebo zánik obchodných spoločností alebo právnických osôb, ktoré majú sídlo v štáte viazanom dohovorom, alebo platnosť rozhodnutí ich orgánov, na ktoré sa vzťahuje článok 22 ods. 2 dohovoru (ktorým sa budeme zaoberať neskôr). Pre spory týkajúce sa poisťných zmlúv, spotrebiteľských zmlúv a individuálnych pracovných zmlúv obsahuje dohovor osobitné ustanovenia v článkoch 9, 15 a 18, ktoré ostali nezmenené z dohovoru z roku 1988. Uvedenou koncepciou tiež nie je dotknutá právomoc v sporoch z prevádzkovania pobočky, zastúpenia alebo inej organizačnej zložky obchodnej spoločnosti, na ktorú sa vzťahuje článok 5 ods. 5 dohovoru (v tomto prípade zostávajú kritériá tiež nezmenené).

33. Nové znenie dohovoru tiež ponecháva nezmenené určenie bydliska poručníckeho fondu („trust“), ktorý ponecháva na medzinárodné právo súkromné štátu súdu, na ktorom sa začalo konanie. Hoci uplatňovanie tohto ustanovenia nespôsobuje osobitné problémy v štátoch, ktorých právne poriadky uznávajú trust ako právny inštitút, v štátoch, v ktorých je tento právny inštitút neznámy, však môžu vzniknúť ťažkosti; ak neexistujú vhodné kolízne normy na určenie bydliska poručníckeho fondu v právnom poriadku konajúceho súdu, otázka môže závisieť od právneho poriadku, ktorý sa na poručnícky fond vzťahuje (Schlosserova správa, body 109 – 120).

2. Neuplatnenie vnútroštátnych kritérií právomoci (článok 3)

34. Rovnako ako v dohovore z roku 1988 sa možno od všeobecného kritéria právomoci založeného na bydlisku žalovaného odchýliť len v súlade s kritériami právomoci vymedzenými v dohovore, osobitne v oddiele 2 až 7 hlavy II. To znamená, že voči fyzickej alebo právnickej osobe s bydliskom v štáte viazanom dohovorom možno začať konanie na súdoch iného štátu viazaného dohovorom len na základe týchto kritérií. Je potrebné poznamenať, že hoci článok 3 ods. 1 odkazuje všeobecne na „súdy“ iného štátu viazaného dohovorom, vnútorná príslušnosť súdov daného štátu nemusí byť týmto odkazom nedotknutá: v mnohých prípadoch majú kritériá právomoci vymedzené v hlave II vplyv nielen na právomoc určitého štátu, ale aj na rozdelenie miestnej príslušnosti medzi jeho súdmi a môžu priznávať právomoc konkrétnemu súdu.

35. Keďže ide o výnimku zo všeobecného kritéria, odkaz na kritériá právomoci vymedzené v dohovore sa musí považovať za konečný, ktorý vylučuje akékoľvek vnútroštátne kritériá právomoci bez ohľadu na to, či sú neprimerané (napríklad vnútroštátne kritérium právomoci odkazujúce na miesto pobytu žalovaného, ak nie je totožné s bydliskom). Systém dohovoru je založený viac na zjednotení kritérií právomoci ako na samotnom vylúčení neprimeraných kritérií právomoci, hoci vnútroštátne kritériá, ktorých uplatnenie sa tým vylučuje, sú často takejto povahy.

36. V tejto súvislosti je účelom článku 3 ods. 2 v spojení s prílohou I, na ktorú odkazuje a v ktorej sú uvedené vnútroštátne kritériá, ktorých sa nemožno dovolávať (k dôvodom presunutia zoznamu vnútroštátnych kritérií z článku 3 do prílohy pozri nižšie v texte o článku 77), výlučne opis a usmernenie pre užívateľov k hlavným vnútroštátnym kritériám, ktorých uplatňovanie nie je prípustné. V odseku 1 sa ustanovuje, že konania nemožno začať na iných súdoch ako na súdoch uvedených v oddieloch 2 až 7 hlavy II a že akékoľvek iné kritérium právomoci je vylúčené bez ohľadu na to, či je kritérium, v ktorom je ustanovené, uvedené v prílohe I. Preto sa javí ako irelevantné, že slovo „najmä“, ktoré predchádzalo zoznamu kritérií v dohovore z roku 1988, sa neuvádza vo všetkých jazykových verziách odseku 2³¹. V zozname v prílohe I sa uvádzajú len príklady a nie je ním obmedzený účinok odseku 1, podľa ktorého sa musia všetky vnútroštátne kritériá, ktoré nie sú v súlade s kritériami dohovoru, považovať za neuplatniteľné.

3. Žalovaný, ktorý nemá bydlisko v štáte viazanom dohovorom (článok 4)

37. Ak žalovaný nemá bydlisko v štáte viazanom dohovorom, právomoc sa podľa systému dohovoru spravuje vnútroštátnym právnym poriadkom, čo sa potvrdzuje v článku 4 nového dohovoru. Dohovor v tomto prípade neposkytuje vlastné kritériá právomoci, ale upravuje otázku len nepriamo, odkazom na právny poriadok štátu, ktorého súd koná vo veci. Bydlisko žalovaného je tak zároveň kritériom vymedzujúcim rozsah pôsobnosti noriem dohovoru, ktoré priamo a nezávisle upravujú právomoc, ale nie je všeobecným kritériom vymedzujúcim úpravu právomoci dohovorom.

³¹ Pozri najmä taliansku verziu dohovoru; to platí aj pre taliansku verziu nariadenia Brusel I.

Správnosť takéhoto chápania vecí, ktoré sa tvrdilo už v literatúre o dohovore z roku 1988, potvrdil Súdny dvor v stanovisku 1/03, v ktorom Súdny dvor hovoriac o nariadení č. 44/2001 uviedol, že „Toto nariadenie obsahuje súbor kritérií vytvárajúcich ucelený systém, ktorý sa uplatňuje nielen na vzťahy medzi členskými štátmi, ..., ale aj vo vzťahoch medzi členským štátom a tretím štátom“ a osobitne že „musí byť ... článok 4 ods. 1 vykladaný tak, že tvorí súčasť systému vytvoreného nariadením, nakoľko danú situáciu upravuje s odkazom na právny poriadok členského štátu, na súde ktorého bola podaná žaloba“³².

38. Tento odkaz na vnútroštátny právny poriadok štátu súdu, na ktorý sa podala žaloba, je tiež ohraničený normami ustanovenými priamo v dohovore, ktoré sa uplatňujú bez ohľadu na bydlisko žalovaného. Ide o normy o výlučnej právomoci v článku 22 a normy o prorogácii právomoci v článku 23, ktoré sa teraz uvádzajú aj v článku 4, hoci už v minulosti obmedzovali odkazovanie na vnútroštátny právny poriadok. Ak ponecháme tieto dve ustanovenia stranou, odkaz na vnútroštátny právny poriadok znamená, že ak má žalovaný bydlisko v štáte, ktorý nie je viazaný dohovorom, kritériá právomoci uvedené v prílohe I sa môžu uplatňovať, aj keď predstavujú neprimerané kritériá právomoci. Napokon je vhodné upozorniť na to, že v článku 4 ods. 2 sa potvrdzuje, že cudzí žalobcovia majú rovnaké oprávnenie využiť kritériá právomoci platné v danom štáte ako štátni príslušníci štátu, ktorého súd koná vo veci, za jedinej podmienky, a to že majú v danej krajine bydlisko (pozri Jenardovu správu, body 21 – 22).

³² Súdny dvor, stanovisko 1/03, body 144 a 148.

2 – Osobitná právomoc

1. Všeobecne

39. Popri všeobecnom kritériu bydliska žalovaného v štáte viazanom dohovorom a ako jeho alternatívu ponecháva dohovor nezmenenú existujúcu štruktúru, ktorá ustanovuje osobitnú právomoc, ktorá žalobcovi umožňuje zvoliť si, či podá žalobu v inom štáte viazanom dohovorom. Táto právomoc sa spravuje článkami 5 až 7 dohovoru (ktoré zodpovedajú článkom 5, 6 a 6a dohovoru z roku 1988). Zatiaľ čo všeobecné kritérium je založené na väzbe medzi žalovaným a súdom, osobitné kritériá uznávajú väzbu medzi samotným sporom a súdom, na ktorom možno začať konanie. Tieto právomoci odrážajú zásadu efektívneho vedenia konania a sú opodstatnené len v prípadoch, keď v súvislosti s konaním existuje dostatočná väzba medzi sporom a súdom, na ktorý sa má podať žaloba, a to z hľadiska vykonávania dôkazov alebo vedenia konania³³, alebo s cieľom zabezpečiť lepšiu ochranu záujmov účastníkov, proti ktorým konanie smeruje. Vzhľadom na komplexný systém právomoci v dohovore sa tieto kritériá uplatňujú bez ohľadu na to, či zodpovedajú právomoci stanovenej vo vnútroštátnom právnom poriadku štátov viazaných dohovorom³⁴.

³³ Súdny dvor, vec 21/76 *Bier*, Zb. 1976, s. 1735.

³⁴ Jenardova správa, s. 22.

40. Ustanovenia o osobitnej právomoci zostali sčasti nezmenené v porovnaní s dohovorom z roku 1988, hoci sa ich formulácie zo štylistického hľadiska mierne pozmenili. Zmeny, ktorými sa zaoberáme nižšie, sú preto zmenami, ktoré idú nad rámec výlučne štylistických úprav, keď štylistická úprava v skutočnosti odráža podstatnú zmenu, a keď si vývoj judikatúry Súdneho dvora vyžaduje komentár.

Vo vzťahu ku kritériám právomoci súdov štátu, v ktorom má poručnícky fond bydlisko, keď sa podáva žaloba proti zriaďovateľovi, správcovi alebo oprávnenému z poručníckeho fondu (článok 5 ods. 6, pozri Schlosserovu správu, body 109 – 120), alebo v prípade právomoci súdu, ktorý zaistil náklad alebo prepravné a koná o spore týkajúcom sa platby odmeny za pomoc alebo záchranu, ak sa tvrdí, že žalovaný má práva k nákladu alebo prepravnému a mal ho aj v čase záchrany (článok 5 ods. 7, Schlosserova správa, body 121 – 123), nedošlo k podstatnej zmene, a preto nie je potrebné sa nimi zaoberať viac, ako sa už uvádza v správach k predchádzajúcim dohovorom.

41. To isté možno povedať o osobitných kritériách, ktorými sa právomoc priznáva súdu, na ktorom prebieha konanie o pôvodnom nároku, aj v prípade vzájomného nároku vyplývajúceho z rovnakej zmluvy alebo skutočnosti ako pôvodný nárok (článok 6 ods. 3, pozri Jenardova správa, s. 28), alebo ktorými sa priznáva právomoc vo veciach týkajúcich sa zmluvy súdom štátu viazaného dohovorom, v ktorom sa nachádza majetok, ak žalobu možno spojiť so žalobou proti tomu istému žalovanému vo veciach vecných práv k nehnuteľnosti (článok 6 ods. 4, pozri správu Jenarda a Möllera, s. 46 – 47, a správu Almeidu Cruza, Desantesa Reala a Jenarda, bod 24).

2. Zmluvy (článok 5 ods. 1)

42. Z osobitnej právomoci ustanovenej v článkoch 5 až 7, ktorá umožňuje žalobcovi podať žalobu v inom štáte viazanom dohovorom ako v štáte bydliska žalovaného, ako by to vyžadovalo všeobecné kritérium, bolo najdiskutovanejšie kritérium právomoci v zmluvných veciach. V článku 5 ods. 1 Lugánskeho dohovoru z roku 1988 rovnako ako v príslušnom ustanovení Bruselského dohovoru sa umožňuje žalovať osobu s bydliskom v štáte viazanom dohovorom v inom štáte viazanom dohovorom, „v zmluvných veciach na súdoch podľa miesta zmluvného plnenia, ktoré je predmetom žaloby“; spôsobilo to množstvo problémov s výkladom, pokiaľ ide o vymedzenie „zmluvných vecí“, určenie povinnosti, ktorá sa má plniť, a určenie miesta zmluvného plnenia. Tieto problémy viedli k početnej judikatúre Súdneho dvora, ktorý dospel k nezávislým riešeniam, prípadne odkázal na vnútroštátny právny poriadok bez toho, aby prekonal všetky ťažkosti spôsobené dohovorom.

43. Pokiaľ ide o vymedzenie pojmu „zmluvné veci“, vnútroštátne právo zmluvných štátov sa líši a Súdny dvor zvolil prístup, podľa ktorého je táto koncepcia nezávislá; neposkytol žiadne všeobecné alebo abstraktné vymedzenie pojmu, ale v jednotlivých prípadoch uviedol ukazovatele na určenie, či v danom prípade existuje zmluvné plnenie³⁵. Existencia alebo platnosť zmluvy je zmluvnou vecou³⁶. Ak sa žaloba týka porušenia zmluvnej povinnosti aj mimozmluvnej zodpovednosti, neexistuje možnosť založenia si právomoci na súvislosti vecí: v prvom prípade sa právomoc určí v súlade s článkom 5 ods. 1 a v druhom sa určí v súlade s článkom 5 ods. 3 na základe mimozmluvnej zodpovednosti za škodu, aj keď to môže pre žalobcu znamenať dve samostatné konania na rôznych súdoch³⁷, čomu sa možno vyhnúť použitím všeobecného kritéria bydliska žalovaného.

³⁵ Vec 34/82, *Martin Peters*, Zb. 1983, s. 987; vec C-26/91, *Jacob Handte*, Zb. 1992, s. I-3697.

³⁶ Aspoň v prípade, keď sa namieta proti žalobe pre porušenie zmluvy (vec 38/81, *Effer*, Zb. 1982, s. 825).

³⁷ Súdny dvor, vec 189/87, *Kalfelis*, Zb. 1988, s. 5565.

44. Pokiaľ ide o určenie „zmluvného plnenia, ktoré je predmetom žaloby“, v článku 5 ods. 1 sa v súvislosti s tou istou zmluvou výslovne umožňuje viacero právomocí, pričom sa uprednostňuje skutočná väzba medzi súdom a konkrétnym sporom pred jediným spôsobom riešenia právomoci v prípade zmluvy. Hľadanie rovnováhy medzi dvomi požiadavkami – skutočnou väzbou so sporom a jednotnosťou zmluvy – viedlo Súdny dvor k stanovisku, že pojem „zmluvné plnenie, ktoré je predmetom žaloby“ odkazuje skôr na zmluvný záväzok, na ktorom je založená žaloba a z ktorého nesplnenia vychádza, ako na záväzok, ktorého splnenie výslovne žiada žalobca³⁸.

Súdny dvor tiež uviedol, že ak sa v žalobe vychádza z viacerých záväzkov vyplývajúcich z jednej zmluvy, súd, na ktorý sa podala, môže určiť, či má právomoc, odkazom na hlavný záväzok³⁹; otázku, či sú záväzky vedľajšie alebo rovnocenné, rieši konajúci súd, spravidla na základe rozhodného práva pre zmluvu⁴⁰. Napriek týmto rozsudkom sa na zmluvy naďalej vzťahujú právomoci viacerých štátov, najmä keď sa nároky zakladajú na záväzkoch vyplývajúcich z rovnakej zmluvy, ktoré majú rovnaké postavenie⁴¹. Už sa poukázalo na to, že tento stav nie je vždy uspokojujúci, najmä vzhľadom na to, že povinnosť platiť môže byť oddelená od zvyšku zmluvy a vec sa môže predložiť súdu miesta, kde sa má táto povinnosť plniť, čo je často miestom súdu žalobcu.

³⁸ Vec 14/76, *De Bloos*, Zb. 1976, s. 1497, bod 13: pokiaľ ide o nárok na náhradu škody za porušenie zmluvy, Súdny dvor dospel k záveru, že povinnosťou, ktorú je potrebné zohľadniť, nebolo zaplatenie náhrady škody, ale záväzok, z ktorého porušenia žalobca vychádzal ako zo základu nároku na náhradu škody.

³⁹ Vec C-266/85, *Shenavai*, Zb. 1987, s. 239.

⁴⁰ Súdny dvor, vec C-440/97, *Groupe Concorde*, Zb. 1999, s. I-6307, bod 26.

⁴¹ Súdny dvor, vec C-420/97, *Leathertex*, Zb. 1999, s. I-6747.

45. Pokiaľ ide o určenie miesta zmluvného plnenia, ktoré je predmetom žaloby, napriek tomu, že by boli možné iné riešenia – nezávislé riešenie alebo odkaz na *lex fori* – Súdny dvor zvolil odkaz na *lex causae* sporného záväzku určené podľa kolíznych noriem súdu, ktorému sa vec predložila⁴², a to aj v prípadoch, keď o ňom rozhodnú samotní účastníci v dohode, ktorá je platná podľa rozhodného práva pre zmluvu⁴³. Tento výklad, ktorý pôvodne neposkytol žiadne jednotné riešenie nedostatku harmonizácie kolíznych noriem v zmluvných štátoch a ktorý ponechával otvorenú možnosť na taktizovanie pri výbere súdu („forum shopping“), sa neskôr podložil Rímskym dohovorom z 19. júna 1980 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky: hoci Rímsky dohovor používa pružný, objektívny spájajúci faktor, na rozhodnom práve pre zmluvu, a teda mieste plnenia z nej vyplývajúceho záväzku sa môžu dohodnúť účastníci. Odkazom na rozhodné právo ako prostriedok určenia miesta zmluvného plnenia však nie sú dotknuté značné rozdiely medzi vnútroštátnymi právnymi poriadkami v oblasti peňažných záväzkov a nerieši sa ním problém, keď je záväzkom, o ktorý sa opiera konanie, záväzok platiť, a miesto plnenia je často miestom súdu žalobcu, čím sa dáva priestor na taktizovanie pri výbere súdu („forum shopping“).

46. Bez ohľadu na výklad uvedený v judikatúre, ktorý vyriešil niektoré z ťažkostí, mnohí považovali vyššie uvedené kritériá za neuspokojujúce a Komisia a zmluvné štáty predložili viacero návrhov na ich zmenu a doplnenie. Návrhy boli rôzne, ale všetky smerovali k zmenšeniu významu odkazu na miesto plnenia záväzku, zabezpečeniu aspoň čiastočnej jednotnosti právomoci v prípade zmluvy a uľahčeniu určenia a predvídania miesta plnenia, ktoré má slúžiť ako základ určenia právomoci vo veci. Návrhy a diskusia, ku ktorej viedli v rámci pracovnej skupiny *ad hoc*, sú opísané nižšie iba v rozsahu potrebnom na pochopenie, odkiaľ pochádza súčasné znenie.

⁴² Vec 12/76, *Tessili*, Zb. 1976, s. 1473; vec C-288/92, *Custom Made Commercial*, Zb. 1994, s. I-2913, bod 26 (kde sa uvádza, že rozhodné právo môže zahŕňať medzinárodný dohovor, ktorý stanovuje jednotné pravidlá); vec C-440/97, *Groupe Concorde*, Zb. 1999, s. I-6307.

⁴³ vec 56/79, *Zelger v Salinitri*, Zb. 1980, s. 89.

47. Najradikálnejším návrhom, ktorý má tiež oporu v literatúre⁴⁴, bolo zrušenie zásady súdu miesta zmluvného plnenia s cieľom riešiť zmluvné veci na všeobecnom súde žalovaného, alebo aby si alternatívne zvolili súd účastníci. Pracovná skupina *ad hoc* toto riešenie zamietla, pretože miesto súdu žalovaného nemusí byť najvhodnejšie, ak sa majú vykonať obhliadky na mieste, kam sa mal dopraviť tovar alebo kde sa mali poskytnúť služby, a účastníci tiež nemusia dospieť k dohode o voľbe súdu pre svoje spory. Pracovná skupina sa preto zamerala na iné návrhy, ktoré zachovali kritérium súdu zmluvy a zároveň sa vyhýbali alebo aspoň obmedzovali ťažkosti existujúceho znenia.

48. Medzi nimi bol návrh odkazovať na miesto výkonu záväzku charakteristického pre zmluvu s cieľom predísť roztriešteniu právomoci nad zmluvou a zabrániť právomoci založenej na záväzku vykonať platbu, pokiaľ samozrejme nešlo o zmluvu, ktorej charakteristickým záväzkom bol peňažný dlh. Tento návrh sa neprijal z viacerých dôvodov: zmluvy s medzinárodným prvkom sú často zložité a nie vždy je možné identifikovať charakteristický záväzok; identifikovanie charakteristického záväzku vyžaduje celkové zhodnotenie zmluvy, ktoré je v štádiu určovania právomoci predčasné; určenie miesta plnenia charakteristického záväzku závisí od rozhodného práva, takže sa tým nevyhne potrebe odkazovať na kolízne normy; a nakoniec charakteristický záväzok nemusí nevyhnutne predstavovať dostatočný prvok väzby medzi sporom a konkrétnym súdom, ak sa spor týka iného zmluvného záväzku. Možno poukázať na to, že jednou otázkou je určenie rozhodného práva na základe snahy vymedziť celkový zmluvný vzťah jednotným spôsobom, aj keď určité časti môžu byť spojené menej jasne a právomoc môže byť roztrieštená, a úplne inou otázkou je vymedzenie kritéria väzby medzi sporom a súdom, ktorý je v najlepšej pozícii rozhodnúť o ňom.

⁴⁴ Droz: „Delendum est forum contractus?“, *Rec. Dalloz*, 1977, chron. s. 351.

49. Po vylúčení možnosti odkazu na charakteristický záväzok zmluvy pracovná skupina *ad hoc* zvážila možnosť obmedzenia rozsahu pôsobnosti článku 5 ods. 1 iba na určité druhy zmlúv, konkrétne na kúpne zmluvy, ako navrhovala Komisia, pričom miestom zmluvného plnenia by bolo miesto, kde sa uskutočnilo alebo malo uskutočniť dodanie tovaru, s výnimkou prípadov, keď sa tovar dodal alebo mal dodať na viac ako jedno miesto; tým by sa vylúčil význam záväzku platiť⁴⁵. Ako argument proti takémuto reštriktívnemu riešeniu sa poukázalo na to, že miesto súdu zmluvy je potrebné nielen v prípade kúpnych zmlúv, ale aj – a to aspoň tak isto dôležité – v prípade zmlúv o poskytovaní služieb. Na druhej strane v zmluvách takéhoto druhu nebýva záväzok platiť vo väčšine prípadov rozhodujúcim aspektom, na ktorom by sa mohla založiť právomoc, samozrejme s výnimkou zmlúv o finančných službách.

Po zrelej úvahe sa pracovná skupina *ad hoc* rozhodla nevykonať v existujúcom znení žiadnu radikálnu zmenu, ale ho len upraviť, aby sa v ňom uviedol ten záväzok, ktorého miesto plnenia by v prípade kúpnej zmluvy alebo zmluvy o poskytnutí služby mohlo byť základom pre alternatívnu právomoc k právomoci založenej na mieste súdu žalovaného, a vylúčiť akýkoľvek odkaz na miesto platby podľa takej zmluvy a zároveň ponechať nezmenené existujúce ustanovenie pre všetky ostatné zmluvy a pre prípady, v ktorých sa uvedené osobitné kritériá neuplatňujú⁴⁶.

⁴⁵ KOM(97) 609 v konečnom znení, článok 5.

⁴⁶ Podobne, s cieľom stanoviť objektívne kritériá uvádzajúce skutočné miesto dodania tovaru alebo skutočné miesto poskytnutia služieb, pozri napríklad návrhy Európskej skupiny pre medzinárodné právo súkromné, bod 9; v tých návrhoch sa však navrhovalo, aby sa v konkrétnom prípade, keď sa neuplatňujú objektívne kritériá, namiesto použitia kritéria miesta plnenia záväzku, ktorý je predmetom žaloby, uplatnilo radšej všeobecné kritérium, že právomoc má súd miesta bydliska žalovaného, ako sa uvádza v článku 5 ods. 1 písm. a) súčasného znenia.

50. Článok 5 ods. 1 písm. a) nového dohovoru preberá príslušné ustanovenie dohovoru z roku 1988, ktorým sa priznáva právomoc súdu miesta zmluvného plnenia, ktoré je predmetom žaloby. Rozsah pôsobnosti tohto kritéria sa neponecháva úplne na výklad kohokoľvek, kto ho má uplatňovať, ako tomu bolo predtým: na účely písmena a) sa v písmene b) uvádza, že v prípade zmlúv o kúpe tovaru alebo o poskytnutí služieb je miestom zmluvného plnenia, ktoré je predmetom žaloby, miesto v štáte viazanom dohovorom, kam sa podľa zmluvy dodal alebo mal dodať tovar, alebo kde sa poskytli alebo mali poskytnúť služby. V písmene b) sa teda identifikuje záväzok, ktorého miesto plnenia slúži ako základ na určenie právomoci pri takýchto zmluvách nezávisle a bez ohľadu na záväzok, ktorého splnenie je predmetom sporu. Bez toho, aby sa to ustanovilo výslovne, prijíma zásadu charakteristického záväzku a následne vylučuje odkaz na záväzok platiť, aj keď tento záväzok môže byť predmetom žaloby.

Pracovná skupina *ad hoc* do znenia nezaradila pôvodný návrh Komisie, že v písmene b) by sa mali výslovne vylúčiť prípady, keď sa podľa kúpnej zmluvy tovar dodal alebo mal dodať na viac ako jedno miesto. V takom prípade, keď boli základom žaloby súčasne všetky záväzky dodať tovar, možno v jednotlivých prípadoch navrhnúť rôzne riešenia bez toho, aby tým bol v budúcnosti dotknutý výklad tohto ustanovenia Súdnym dvorom, ako napríklad odkaz na miesto hlavného plnenia, voľba miesta podania žaloby žalobcom – v celom rozsahu alebo v časti obmedzenej na miesto čiastočného plnenia, alebo dokonca odkaz na miesto plnenia peňažného záväzku, ak je tento záväzok základom žaloby. Súdny dvor sa už vyjadril k zodpovedajúcemu ustanoveniu zakotvenému v článku 5 ods. 1 písm. b) nariadenia Brusel I, a rozhodol, že „v prípade väčšieho počtu miest dodania v tom istom členskom štáte“ „súdom príslušným pre skúmanie všetkých nárokov založených na zmluve o predaji tovarov je súd, v ktorého obvode sa nachádza miesto hlavného plnenia, ktoré musí byť určené v závislosti od ekonomických kritérií. Pri neexistencii určujúcich faktorov pre stanovenie miesta hlavného plnenia žalobca môže žalovať žalovaného pred súdom príslušným podľa miesta plnenia podľa svojho výberu“⁴⁷. Súdny dvor necháva úmyselne otvorené otázky, ktoré vyvstávajú, a riešenia, ktoré by mohli byť v prípade viacerých miest dodania v rôznych členských štátoch vhodnejšie⁴⁸. Je samozrejmé, že podobné problémy budú vznikať aj v prípadoch, keď bude viacero miest poskytovania služieb v rôznych štátoch.

⁴⁷ Súdny dvor, vec C-386/05, *Color Drack*, Zb. 2007, s. I-3699.

⁴⁸ Pozri bod 16 rozsudku.

51. Na určenie miesta plnenia obsahuje písmeno b) skutkové kritérium, ktorého cieľom je vylúčiť potrebu uplatnenia medzinárodného práva súkromného, a podľa ktorého , pokiaľ sa zmluvné strany nedohodli inak, miesto dodania tovaru alebo poskytnutia služieb musí byť identifikované „podľa zmluvy“. Je potrebné poukázať na to, že toto ustanovenie sa uplatňuje, „ak sa nedohodlo inak“ medzi zmluvnými stranami; takto je vyslovene zachovaná autonómia zmluvných strán aj vo vzťahu k určaniu miesta plnenia. Otvorená však zostáva otázka, či toto ustanovenie úplne zabráni použitiu kolíznych noriem právneho poriadku súdu, ktorý koná vo veci, ak účastníci nedostatočne presne identifikovali miesto dodania tovaru alebo poskytnutia služieb, čo možno zistiť na základe rozhodného práva pre zmluvu, alebo ak je predmetom sporu samotné miesto, kam sa tovar dodal alebo mal dodať, alebo kde sa poskytli alebo mali poskytnúť služby.

Písmeno b) potom predstavuje osobitné kritérium obmedzené na kúpne zmluvy a zmluvy o poskytnutí služieb vo vzťahu k všeobecnej zásade miesta zmluvného plnenia, ktoré je predmetom žaloby, ustanovenej v písmene a). Nevzťahuje sa na zmluvy, ktoré nepatria do žiadnej z týchto kategórií, a ani na tieto kategórie, ak sa miesto plnenia zmluvy nachádza v štáte, ktorý nie je viazaný dohovorom. Vždy, keď sa písmeno b) považuje za neuplatniteľné, uplatní sa písmeno a); táto skutočnosť sa uvádza v písmene c), v ktorom sa objasňuje a potvrdzuje záver, ku ktorému možno aj bez neho dospieť na základe písmen a) a b). Napríklad v prípade kúpnej zmluvy, keď sa má záväzok dodať tovar splniť v štáte viazanom dohovorom, nemôže byť základom na určenie právomoci miesto plnenia záväzku zaplatiť; keď sa však má plniť záväzok dodania tovaru v štáte, ktorý nie je viazaný dohovorom, žalobca by sa mohol dovolávať miesta, kde sa má uskutočniť platba, za predpokladu, že toto miesto sa nachádza v štáte viazanom dohovorom, keďže by sa vtedy uplatnilo písmeno a) a to umožňuje zohľadniť miesto plnenia záväzku, ktorý je predmetom žaloby.

52. Pokiaľ ide o právomoc vo veci individuálnych pracovných zmlúv, ktoré sú uvedené v článku 5 ods. 1 dohovoru z roku 1988, predložilo sa viacero návrhov zmien a doplnení; pracovná skupina *ad hoc* sa rozhodla zaoberať sa touto otázkou samostatne v hlave II (pozri ďalej, v spojení s oddielom 5).

3. *Vyživovacia povinnosť (článok 5 ods. 2)*

53. Prvá časť ustanovenia – písmená a) a b) – zostáva nezmenená v porovnaní s ustanovením dohovoru z roku 1988, ktoré je rovnaké ako ustanovenie Bruselského dohovoru v znení dohovoru o pristúpení z roku 1978. Komentár sa nachádza v predchádzajúcich správach (Jenardova správa, s. 24 – 25, Schlosserova správa, body 90 – 108).

54. Súdny dvor sa týmto ustanovením zaoberal viackrát a objasnil niekoľko jeho aspektov. Súdny dvor rozhodol, že pojem vyživovacia povinnosť je potrebné vykladať široko, aby zahŕňal akúkoľvek povinnosť zameranú na to, aby sa osoba mohla o seba postarať, bez ohľadu na to, či sú platby pravidelné a či je povinnosť stanovená na základe zdrojov alebo potreby. Preto ju môže predstavovať platba paušálnej sumy, ak sa jej výška stanovila tak, aby zabezpečila vopred určenú úroveň príjmu, alebo prevod vlastníctva k majetku, ktorý má dotknutej osobe umožniť postarať sa o seba. Ak je účelom ustanovenia umožniť manželovi (manželke) postarať sa o seba, alebo ak sa pri určovaní výšky výživného zohľadňujú potreby a zdroje každého z manželov, platba sa týka vyživovacej povinnosti, a nie majetkových práv vyplývajúcich z manželského zväzku, na ktoré sa dohovor nevzťahuje⁴⁹. Ak sú tieto charakteristiky vyživovacej povinnosti splnené, spravuje sa povinnosť článkom 5 ods. 2 a patrí do pôsobnosti dohovoru, a to aj vtedy, keď ide o konanie spojené s iným konaním, ako napríklad s konaním o rozvode, ktoré je z pôsobnosti vylúčené⁵⁰.

⁴⁹ Súdny dvor, vec C-220/95, *Van den Boogaardt/Laumen*, Zb. 1997, s. I-1147, bod 22; predtým vec 120/79, *de Cavel*, Zb. 1979, s. 731, bod 11.

⁵⁰ Pozri najmä Súdny dvor, vec 120/79, *de Cavel*, Zb. 1979, s. 731, bod 7.

55. Pojem „oprávnený na výživné“ je nezávislým pojmom, ktorý sa určí so zreteľom na účel kritérií dohovoru bez odkazu na vnútroštátny právny poriadok štátu súdu, ktorý koná vo veci. Článok 5 ods. 2 neumožňuje rozlišovať medzi osobou, ktorej právo na platbu výživného sa uznalo, a osobou, ktorej právo sa ešte neurčilo, a v dôsledku toho sa tento pojem vzťahuje nielen na osobu, ktorej právo na výživné sa určilo v predchádzajúcom rozsudku, ale aj na osobu, ktorá podala návrh na priznanie výživného prvýkrát, bez ohľadu na to, či vnútroštátny právny poriadok obmedzuje význam pojmu „oprávnený“ na osoby v prvej kategórii⁵¹. Vzhľadom na judikatúru Súdneho dvora sa pracovná skupina *ad hoc* domnievala, že článok 5 ods. 2 nie je potrebné zmeniť a nahradiť v ňom výraz „oprávnený“ výrazom „žiadateľ o výživné“, ako navrhovala Komisia⁵².

Pojem „oprávnený“ nezahŕňa verejný orgán, ktorý podá žalobu o vrátenie sumy, ktorú zaplatil oprávnenému, do práv ktorého nastúpil vo vzťahu k povinnému, keďže v tomto prípade nie je dôvodné odmietnuť povinnému ochranu, ktorú poskytuje všeobecné kritérium v článku 2 dohovoru⁵³.

⁵¹ Súdny dvor, vec C-295/95, *Farrell/Long*, Zb. 1997, s. I-1683.

⁵² KOM(97) 609 v konečnom znení, článok 5 ods. 2.

⁵³ Súdny dvor, vec C-433/01 *Blijdenstein*, Zb. 2004, s. I-981, body 31 a 34.

56. V písmene c) je nové ustanovenie, ktoré sa týka vecí vyživovacej povinnosti, ktoré súvisia s konaním o rodičovských právach a povinnostiach: priznáva právomoc súdu, ktorý má podľa svojho vnútroštátneho práva právomoc viesť konanie o rodičovských právach a povinnostiach, pokiaľ nie je táto právomoc založená výlučne na štátnej príslušnosti jedného z účastníkov. Je však potrebné poznamenať, že sa tým žiadnym spôsobom nemení ustanovenie článku 5 ods. 2, ako je v súčasnosti uvedené v dohovore z roku 1988 a v nariadení Brusel I⁵⁴. Cieľom písmena c) je len zabezpečiť súlad medzi právom Európskeho spoločenstva a Lugánskym dohovorom. Osobitne v odôvodnení 11 nariadenia Brusel IIa (nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003)⁵⁵ sa objasňuje význam noriem právomoci pre nároky z vyživovacej povinnosti, keď súvisia s konaním o rodičovských právach a povinnostiach a uvádza sa v ňom, že právomoc by sa v takýchto veciach mala určovať na základe článku 5 ods. 2 nariadenia Brusel I. Aby sa v Lugánskom dohovore predišlo akýmkoľvek pochybnostiam, považovalo sa za vhodné vložiť ustanovenie, ktoré túto otázku objasní.

⁵⁴ Treba mať na zreteli, že článok 5 ods. 2 sa nahradí nariadením č. 4/2009 o vyživovacej povinnosti: pozri bod 19.

⁵⁵ Nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, Ú. v. EÚ L 338, 23.12.2003.

4. Nároky na náhradu škody z iného ako zmluvného vzťahu (článok 5 ods. 3)

57. Vo veciach nárokov na náhradu škody z iného ako zmluvného vzťahu majú právomoc súdy „podľa miesta, kde došlo ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody“, ako sa ustanovuje v článku 5 ods. 3 dohovoru z roku 1988 (a predtým v Bruselskom dohovore), čo viedlo k početnej judikatúre Súdneho dvora, čiastočne v dôsledku Jenardovej správy, ktorá sa obmedzila na to, že uviedla, že výbor odborníkov, ktorého spravodajcom bol Jenard, „sa nedomnieval, že by mali presne uviesť, kde došlo ku skutočnosti, ktorá viedla k vzniku škody alebo ujmy, alebo kde sa nachádza miesto, kde bola škoda alebo ujma utrpená. Výbor uprednostnil ponechanie formulácie, ktorú prijali viaceré právne poriadky“⁵⁶ a ktorá ponechávala otvorenú otázku významu, ktorý sa jej mal pripísať. Otázka sa dostala pred Súdny dvor, ktorý rozhodol, že formulácia v článku 5 ods. 3 sa má chápať tak, že jej cieľom je zahrnúť obe miesta – miesto, kde škoda vznikla, aj miesto, kde došlo k skutočnosti, ktorá ju spôsobila, a že odporcu možno žalovať podľa voľby žalobcu na súde v niektorom z týchto dvoch miest.⁵⁷

Tento výklad nie je voľbou spomedzi rôznych riešení prijateľných podľa vnútroštátnych právnych poriadkov, ktoré s cieľom určiť miesto, kde došlo k protiprávnemu konaniu spáchanému „na diaľku“, vychádzajú z teórie miesta udalosti a niekedy z teórie miesta dôsledku; preto poskytuje priestor na taktizovanie pri výbere súdu („forum shopping“). Je však potrebné poznamenať, že výlučný odkaz na miesto udalosti by v mnohých prípadoch odstránil význam tejto osobitnej právomoci pre miesto nároku na náhradu škody z iného ako zmluvného vzťahu, keďže miesto udalosti sa často zhoduje s miestom bydliska odporcu zodpovedného za škodu, pričom výlučný odkaz na miesto, kde škoda vznikla, by v mnohých prípadoch nemohol zabrániť rozštiepeniu právomoci v konaní.

⁵⁶ Jenardova správa, s. 26.

⁵⁷ Súdny dvor, vec 21/76 *Bier*, Zb. 1976, s. 1735.

58. Komisia navrhla, aby sa judikatúra Súdneho dvora potvrdila vo formulácii článku 5 ods. 3, ktorý by mal odkazovať tak na „miesto, kde došlo ku skutočnosti, ktorá spôsobila škodu“, ako aj na „miesto, na ktorom bola utrpená škoda alebo jej časť“⁵⁸. Pracovná skupina *ad hoc* tento návrh neprijala: domnievala sa, že potvrdenie jednoznačnej a nespochybňovanej judikatúry v právnom akte je zbytočné a možno aj nebezpečné, pretože ak by sa použité slová vložili do legislatívneho textu, mohlo by to viesť k novému výkladu. Okrem toho z hľadiska odkazu na miesto, kde vznikla škoda, návrh, ktorým sa priznáva právomoc súdom „miesta, kde bola utrpená škoda alebo jej časť“, mal viacero nedostatkov. Nezahŕňal do právneho predpisu objasnenie, ktoré poskytol Súdny dvor v rozsudkoch, ktoré nasledovali po prvom rozhodnutí. V nich Súdny dvor objasnil, že miesto škody je miesto, kde došlo ku skutočnosti, ktorá spôsobila škodu a vznik mimozmluvnej zodpovednosti, priamo spôsobila svoje škodlivé dôsledky osobe, ktorá bola priamou obeťou tejto skutočnosti⁵⁹, a nezahŕňa miesto, o ktorom obeť tvrdí, že na ňom utrpela finančnú škodu na základe pôvodnej škody, ktorá tejto osobe vznikla a ktorú utrpela v inom zmluvnom štáte, aby sa nemohlo vykladať rozširujúcim spôsobom, a to tak, že zahrňuje každé miesto, kde môžu byť pocitované škodlivé následky tejto skutočnosti spôsobiacej škodu, ktorá sa skutočne objavila na inom mieste⁶⁰. Kodifikácia časti judikatúry Súdneho dvora, ale nie celého jej najnovšieho vývoja by mohla viesť k pochybnostiam o zámere zákonodarcu, pokiaľ ide o rozsah pôsobnosti tohto kritéria.

⁵⁸ KOM(97) 609 v konečnom znení.

⁵⁹ Súdny dvor, vec C-220/88, *Dumez*, Zb. 1990, s. I-49.

⁶⁰ Súdny dvor, vec C-364/93 *Marinari*, Zb. 1995, s. I-2719, bod 21; vec C-168/02, *Kronhofer*, Zb. 2004, s. I-6009, body 19 – 21.

59. Priznanie právomoci súdu „miesta, kde bola utrpená škoda alebo jej časť“ by okrem toho znamenalo, že ak by škoda vznikla vo viac ako jednom štáte, žalobca by mohol žalovať o náhradu celej škody v každom takom štáte, čo by bolo v rozpore s judikatúrou Súdneho dvora: v prípade urážky na cti novinami Súdny dvor vyriešil problém plurality škody spôsobenej jedným úkonom tak, že priznal súdom každého štátu, v ktorom bola utrpená ujma, právomoc rozhodovať o škode spôsobenej v danom štáte: jedinými súdmi, ktoré mali právomoc rozhodnúť o celej spôsobenej ujme, boli sudy v mieste bydliska žalovaného⁶¹.

Je pravda, že v riešeniach, ktoré ponúka Súdny dvor, sa žalobcovi, ktorý utrpel škodu vo viacerých štátoch, ukladá, aby začal viaceré konania, a vzhľadom na rozličné právo, ktoré platí v týchto štátoch, to môže viesť k protichodným rozhodnutiam vo veci tej istej skutočnosti, ktorá spôsobila škodu⁶². Priznaním právomoci vo veci celej škody súdu každého miesta, kde vznikla časť škody, by na druhej strane rozšírilo rozsah taktizovania pri výbere súdu („forum shopping“) a nadmerne zvýhodnilo žalobcu. Pracovná skupina *ad hoc* preskúmala alternatívny návrh, podľa ktorého by sa mala právomoc priznať súdu štátu, v ktorom vznikla väčšia alebo rozhodujúca časť škody. Toto riešenie sa však nakoniec tiež zamietlo vzhľadom na riziko, že takýto test by mohol viesť k častým sporom o určenie väčšej alebo rozhodujúcej časti škody, keď by účastníci a súd museli riešiť otázky týkajúce sa merita veci v štádiu konania, v ktorom sa určuje právomoc.

60. Pracovná skupina *ad hoc* sa rozhodla nemeniť článok 5 ods. 3 podľa návrhu Komisie a dlho zvažovala možnosť vyjasnenia rozsahu pôsobnosti ustanovenia vzhľadom na to, že sa vzťahuje nielen na nároky na náhradu ujmy, ktorá už vznikla, ako vyplýva z doslovného výkladu dohovoru z roku 1988, ale aj na nároky založené na hrozbe ujmy v budúcnosti.

Pracovná skupina *ad hoc* tým mala na mysli najmä prípady, keď žaloby podané verejnými alebo súkromnými spotrebiteľskými organizáciami viedli k súdnym príkazom na ochranu kolektívnych záujmov spotrebiteľov, pretože takáto žaloba sa týkala správania, ktoré mohlo spôsobiť ujmu a ktoré by inak nepatrilo do rozsahu pôsobnosti článku 5 ods. 3.

⁶¹ Súdny dvor, vec C-68/93, *Shevill*, Zb. 1995, s. I-415, bod 33.

⁶² Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 z 11. júla 2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky (Rím II), Ú. v. EÚ L 199, 31.7.2007, s. 40, poskytuje iba čiastočné riešenie.

Takéto žaloby sú bežné v škandinávskych krajinách a najmä vo švédskom práve a vyžadujú si, aby sa s nimi zaobchádzalo jednotne, pokiaľ ide o právomoc a výkon rozsudkov, aby sa zabezpečilo, že hospodárske subjekty, ktoré sa zúčastňujú na podvodnom konaní, ktoré poškodzuje spotrebiteľov v členských štátoch Spoločenstva, ako napríklad zavádzajúce marketingové praktiky alebo nespravodlivé podmienky v štandardných zmluvách, neboli mimo dosahu žalôb alebo prostriedkov nápravy, keď má obchodná spoločnosť základňu v inom štáte ako v štáte, v ktorom je činná. Pracovná skupina *ad hoc* vzala na vedomie, že táto situácia je upravená v článku 31, ktorý umožňuje, aby sa na súd podal návrh na vydanie predbežných alebo ochranných opatrení podľa vnútroštátneho práva, pretože táto norma sa uplatňuje aj vtedy, keď majú opatrenia prakticky konečný účinok⁶³. Tiež sa domnievala, že ochrana rozšírená na spotrebiteľov smernicami Spoločenstva, ako napríklad smernicou 93/13/EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, v ktorej článku 7 ods. 1 a 2 sa členským štátom ukladá, aby zabezpečili existenciu primeraných a účinných prostriedkov, ktoré by zabránili sústavnému uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzavretých so spotrebiteľmi, a aby tieto prostriedky zahŕňali ustanovenia, podľa ktorých osoby alebo organizácie s oprávneným záujmom na ochranu spotrebiteľov mohli podľa príslušného vnútroštátneho práva požiadať súdy alebo príslušné správne orgány o rozhodnutie, či sú zmluvné podmienky navrhované pre všeobecné uplatňovanie nekalé, takže môžu uplatniť vhodné a účinné prostriedky k zabráneniu ďalšieho uplatňovania takých podmienok⁶⁴, alebo smernicou 98/27/ES o súdnych príkazoch na ochranu spotrebiteľských záujmov, v ktorej článku 2 sa členským štátom ukladá povinnosť určiť súdy alebo správne orgány príslušné vydať príkaz na zastavenie alebo zákaz akéhokoľvek porušenia smerníc o ochrane spotrebiteľa uvedených v prílohe a prípadne nariadiť opatrenia ako uverejnenie rozhodnutia alebo uverejnenie opravného vyhlásenia s cieľom odstrániť pretrvávajúce účinky takeého porušenia a zaplatenie pokuty, aby sa zabezpečilo dodržiavanie rozhodnutí⁶⁵.

⁶³ Na podporu tohto názoru pozri tiež Schlosserovu správu, bod 134.

⁶⁴ Smernica Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993, Ú. v. ES L 95, 21.4.1993.

⁶⁵ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 98/27/ES z 19. mája 1998, Ú. v. ES L 116, 11.6.1998.

61. Okrem možnosti využitia týchto rôznych právnych ustanovení, pracovná skupina *ad hoc* tiež zohľadnila, že tieto smernice neobsahujú žiadne kritériá právomoci a ich uplatňovanie v rôznych členských štátoch nebýva jednotné, možnosť, že vzniknú pochybnosti o tom, či sa vzťahuje na žaloby o zdržanie sa konania podľa vnútroštátneho právneho poriadku, a nakoniec skutočnosť, že takéto žaloby sa môžu podávať v prípadoch, ktoré sa netýkali ochrany spotrebiteľa, napríklad keď žalobca žiadal o to, aby sa žalovanému zabránilo v porušovaní žalobcových práv duševného vlastníctva; tieto úvahy viedli pracovnú skupinu k zahrnutiu osobitného ustanovenia do článku 5 ods. 3, ktorým sa právomoc priznáva aj súdom miesta skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody aj vo vzťahu k ujme hroziacej v budúcnosti.

Cieľom zmeny a doplnenia je objasniť rozsah pôsobnosti právneho predpisu, a nie zmeniť jeho podstatu, keďže zaradenie žalôb o zdržanie sa konania možno jednoznačne odvodiť výkladom z predchádzajúcej formulácie⁶⁶. V tejto súvislosti je potrebné mať na zreteli, že osobitná právomoc sa priznáva súdu miesta skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody, z dôvodu, že tento súd je spravidla najvhodnejší na rozhodovanie o veci vzhľadom na blízkosť sporu a jednoduchosť, s akou možno vykonať dôkazy, a že tento dôvod sa vzťahuje nielen na nároky na náhradu škody, ktorá sa už utrpela, ale aj na žaloby, ktorých cieľom je zabrániť vzniku škody. Súdny dvor následne zaujal toto stanovisko v prípade Bruselského dohovoru, hoci jeho výklad čiastočne vychádzal zo zmeny a doplnenia článku 5 ods. 3 nariadenia Brusel I, do ktorého sa vložili rovnaké výrazy ako do Lugánskeho dohovoru⁶⁷.

⁶⁶ Ako sa uvádza v Schlosserovej správe, bod 134.

⁶⁷ Súdny dvor, vec C-167/00, *Henkel*, Zb. 2002, s. I-8111, body 49 – 50.

62. Ustanovenie, ktorým sa priznáva právomoc vo veciach škodlivých udalostí, ktoré môžu nastať v budúcnosti, znamená, že sa spravujú nálezmi Súdneho dvora, ktoré žalobcovi umožňujú začať konanie buď v mieste, kde je potrebné zabrániť konaniu, ktoré môže spôsobiť ujmu, alebo v mieste, kde je potrebné zabrániť samotnej škodlivej skutočnosti. Určenie miesta, kde „môže vzniknúť“ ujma, je v podstate skutočnosťou, a preto by o ňom mal rozhodnúť súd konajúci vo veci. V súlade s prístupom Súdneho dvora to však musí byť miesto, kde je bezprostredná hrozba vzniku škody, a nie miesto, kde môže vzniknúť nepriama finančná škoda. Existencia hrozby, ktorá môže opodstatňovať vydanie príkazu, závisí od práva štátu, v ktorom sa o príkaz žiada: upravuje sa tu len právomoc a neurčujú sa príkazy, ktoré možno použiť, takže ich povaha a obsah, podmienky, za ktorých ich možno vydať, a osoby, ktoré sú oprávnené o ne žiadať, sa určujú podľa právneho poriadku štátu súdu, na ktorom sa začalo konanie, alebo podľa ustanovení Spoločenstva, ktorých účelom je harmonizácia príslušných ustanovení vnútroštátnych právnych poriadkov.

63. Ako sa už uviedlo, osobitná právomoc vydávať príkazy, ktorá sa tu analyzuje, sa týka len nárokov súvisiacich so správaním, ktoré môže spôsobiť škodu, pričom nejde o porušenie zmluvného záväzku; v prípade porušenia zmluvného záväzku sa podľa článku 5 ods. 1 možno domáhať nápravy na súde, ktorý má právomoc v prípade zmluvy, ako alternatíve k súdu žalovaného. Je potrebné mať na zreteli, že koncepciu „mimozmluvnej zodpovednosti“ je rovnako ako koncepciu „zmluvných vecí“ potrebné vykladať nezávisle a v prvom rade hľadiť na systém a rozsah pôsobnosti dohovoru a na to, že nejde o otázku, ktorá sa rieši podľa vnútroštátneho právneho poriadku. Súdny dvor osobitne rozhodol, že koncepcia „vecí týkajúcich sa mimozmluvnej zodpovednosti“ zahŕňa všetky žaloby, ktorých cieľom je zistiť zodpovednosť žalovaného a ktoré sa netýkajú zmluvy s povinnosťou, ktorú na seba slobodne preberá jeden účastník voči druhému⁶⁸.

⁶⁸ Súdny dvor, vec C-344, *Tacconi*, Zb. 2002, s. I-7357, body 21 – 23, s odkazmi na Bruselský dohovor, v prípade zodpovednosti pred uzavretím zmluvy.

5. Žaloby v súvislosti s trestnými činmi (článok 5 ods. 4)

64. Ustanovenie priznávajúce právomoc trestnému súdu, aby rozhodoval o žalobách o náhradu škody alebo navrátenie do pôvodného stavu vyplývajúcich z trestného činu, sa v novom dohovore zachoval. Pracovná skupina *ad hoc* diskutovala o tom, či by sa mala zachovať rovnaká formulácia tohto ustanovenia alebo či by sa malo zmeniť, doplniť alebo dokonca vypustiť. K tomuto smeroval návrh, aby trestné súdy mohli rozhodovať o občianskoprávných žalobách, iba ak by občianskoprávne súdy rovnakého miesta mali podľa dohovoru právomoc rozhodovať o žalobách vyplývajúcich z toho istého trestného činu. Pracovná skupina sa rozhodla ponechať toto kritérium vzhľadom na užitočnosť osobitnej právomoci priznanej trestným súdom, keď vnútroštátny právny poriadok umožňuje, aby sa občianskoprávne žaloby prejednávali v trestnom konaní, ktorá nemusí zodpovedať právomoci v prípade mimozmluvnej zodpovednosti podľa článku 5 ods. 3.

65. Návrh zmeny a doplnenia článku 5 ods. 4 bol sčasti spojený s preformulovaním iného ustanovenia týkajúceho sa podávania občianskoprávných žalôb v trestnoprávných súvislostiach v článku II protokolu 1 k dohovoru z roku 1988, ktorý umožňuje osobám s bydliskom v zmluvnom štáte, ktoré sú stíhané trestnými súdmi iného zmluvného štátu ako štátu, ktorého sú štátnymi príslušníkmi, za neúmyselný trestný čin, aby boli obhajované právnikom bez toho, aby museli byť osobne prítomné. Ak súd nariadi, aby sa dostavili, a nedostavia sa, rozsudok o občianskoprávnej žalobe vydaný v trestnom konaní nemusí byť uznaný v iných štátoch viazaných dohovorom.⁶⁹ Na jednej strane sa navrhovalo, aby sa toto kritérium rozšírilo na úmyselné trestné činy, a na druhej strane, aby sa obmedzilo, aby v prípadoch, keď trestný súd rozhoduje aj o občianskoprávnej žalobe, mal žalovaný nárok na zástupcu vo vzťahu k občianskoprávnej žalobe bez toho, aby bol osobne prítomný, pričom sa v ustanovení neuvádzajú dôsledky tohto ustanovenia na uznanie rozsudku. Tieto návrhy sa zamietli sčasti preto, aby sa zabránilo nútenému zasahovaniu dohovoru o občianskych a obchodných veciach do trestného práva štátov.

⁶⁹ Jenardova správa, s. 63.

66. Článok II protokolu tak ostal nezmenený⁷⁰ a s cieľom zabezpečiť súlad s nariadením Brusel I sa presunul do textu dohovoru ako článok 61. Treba však poznamenať, že rozhodnutie nerozšíriť pôsobnosť tohto kritéria na úmyselné trestné činy zmiernil Súdny dvor, ktorý rozhodol, že článok II protokolu sa nemá vykladať v tom zmysle, že bráni súdu štátu, v ktorom sa žiada o výkon, aby vzhľadom na ustanovenie o verejnom poriadku podľa článku 34 ods. 1 vzal do úvahy skutočnosť, že pri žalobe o náhradu škody založenej na úmyselnom trestnom čine súd štátu pôvodu odoprel obžalovanému právo nechať sa obhajovať bez toho, aby sa osobne dostavil pred súd⁷¹.

To zodpovedá tvrdeniu, že ustanovenie súčasného článku 61, ktoré výslovne odkazuje na neúmyselné trestné činy, sa vzťahuje aj na úmyselné trestné činy, v opačnom prípade možno uznanie rozsudku zamietnuť z dôvodu, že je v rozpore s verejným poriadkom⁷².

⁷⁰ Táto poznámka pod čiarou sa vzťahuje len na taliansku verziu dôvodovej správy. opisuje stylistickú zmenu v talianskej verzii (slová „*violazione involontaria*“ sa nahradili slovami „*violazione non dolosa*“).]

⁷¹ Súdny dvor, vec C-7/98, *Krombach*, Zb. 2000, s. I-1935, body 44 – 45.

⁷² Na rozdiel od nálezov Súdneho dvora v skoršom rozsudku, vec 157/80, *Rinkau*, Zb. 1981, s. 1391, bod. 12.

6. *Organizačné zložky spoločnosti (článok 5 ods. 5)*

67. Ustanovenie upravujúce súd príslušný pre pobočku, zastúpenie alebo inú organizačnú zložku pri sporoch vyplývajúcich z ich činnosti, sa vôbec nezmenilo. V článku 5 ods. 5 sa priznáva osobitná právomoc s určením miestnej príslušnosti pre súdy miesta, kde sa tieto zložky nachádzajú, s cieľom vyhnúť sa odkazu na vnútroštátny právny poriadok. Pojem pobočky, zastúpenia alebo inej organizačnej zložky je tak nezávislý a spoločný pre štáty viazané dohovorom a zabezpečuje právnu istotu. Súdny dvor poukázal na to, že pojem pobočky, zastúpenia alebo inej organizačnej zložky v sebe zahŕňa prevádzku, ktorá vystupuje ako predĺženie ovládajúcej právnickej osoby a má riadiace orgány a materiálne vybavenie na to, aby rokovala v obchodných otázkach s tretími osobami, pričom tieto vedia, že môžu založiť právny vzťah s ovládajúcou právnickou osobou v zahraničí bez toho, aby museli konať priamo s ňou⁷³. Tieto charakteristické vlastnosti sú prítomné aj vtedy, keď prevádzku riadi spoločnosť, ktorá je z hľadiska vnútroštátnej právnej úpravy obchodných spoločností nezávislá od materskej právnickej osoby, má rovnaký názov a riadiace orgány a rokuje a podniká ako predĺženie materskej právnickej osoby, pretože tretie osoby musia mať možnosť spoľahnúť sa na dojem, ktorý sa tým vytvoril⁷⁴. Ochrana tretích osôb v takomto prípade vyžaduje, aby sa tento dojem považoval za rovnocenný existencii pobočky bez právnej nezávislosti.

Na základe opísanej koncepcie prináleží súdu, aby overil dôkazy existencie skutočnej druhotnej organizačnej zložky vo veci, v ktorej koná.

⁷³ Súdny dvor, vec 33/78, *Somafer/Saar-Ferngas*, Zb. 1978, s. 2183.

⁷⁴ Súdny dvor, vec 218/86, *Schotte/Parfums Rothschild*, Zb. 1987, s. 4905, bod 17.

68. Spory, ktoré vznikli v súvislosti s pobočkami, zastúpeniami alebo inými organizačnými zložkami, pre ktoré je v tomto článku ustanovená osobitná právomoc, ktorá môže nahradiť právomoc všeobecného súdu žalovaného, sa týkali zmluvných a mimozmluvných práv a záväzkov vzťahujúcich sa na riadenie organizačnej zložky (nájom, vzťahy so zamestnancami atď.), ktorá do zmluvných záväzkov vstúpila v mene materskej spoločnosti, pričom tieto sa plnia v štáte, v ktorom sa nachádza prevádzka, a mimozmluvné záväzky vznikli z činností, ktoré organizačná zložka vykonávala na mieste, kde sa nachádza, v mene materskej spoločnosti⁷⁵.

Aj v tomto prípade je na súde, ktorému sa vec predloží, aby overil a klasifikoval vzťah, na ktorom sa žaloba zakladá, so zreteľom na koncepciu sporu, ktorý vznikol z činnosti pobočky, zastúpenia alebo inej organizačnej zložky, ako sa tu opisuje.

7. Viacero žalovaných a žaloba vo veci záruky alebo ručenia (článok 6 body 1 a 2)

69. Vo viacerých situáciách, keď sa právomoc môže zakladať na väzbe podanej žaloby a inej žaloby a právomoc sa spravuje dohovorom, existuje potreba objasniť prípady, keď je v konaní viacero žalovaných, čo žalobcovi umožňuje začať konanie na súde v mieste bydliska ktoréhokoľvek z nich, pretože skutočný rozsah pôsobnosti ustanovenia nie je jednoznačný. Vzhľadom na neexistenciu úpravy takejto situácie v pôvodnom znení Bruselského dohovoru sa v Jenardovej správe poukazuje na to, že právomoc odvodená z miesta bydliska jedného žalovaného sa prijala, pretože umožňovala vyhnúť sa v zmluvných štátoch vydávaniu rozsudkov, ktoré boli navzájom nezlučiteľné, a bola neopodstatnená v prípade žalôb podaných výlučne s cieľom vylúčiť právomoc súdov v štáte bydliska žalovaného⁷⁶.

⁷⁵ Súdny dvor, vec 33/78, *Somafer/Saar-Ferngas*, Zb. 1978, s. 2183.

⁷⁶ Jenardova správa, s. 26.

Súdny dvor rozhodol, že článok 6 bod 1 vyžaduje, aby žaloby podané žalobcom navzájom súviseli takým spôsobom, že samostatné konania o nich by mohli viesť k vydaniu nezlučiteľných rozsudkov⁷⁷. Pracovná skupina *ad hoc* sa domnievala, že by v tejto fáze bolo vhodné kodifikovať judikatúru a vymedziť vzťah medzi žalobami, ak by sa tým vo vzťahu ku všetkým žalovaným priznala právomoc súdom v mieste bydliska jedného z nich. Možno poznamenať, že prijatá koncepcia súvislosti zodpovedá koncepcii v článku 28 ods. 3, hoci podmienky a účely toho ustanovenia sú odlišné: je skôr zamerané na koordináciu právomoci štátov viazaných dohovorom, ako na určovanie súdu alebo súdov niektorého zo štátov, ktorý má právomoc.

70. Na rozdiel od stanoviska Komisie⁷⁸ pracovná skupina *ad hoc* nepovažovala za potrebné kodifikovať ďalšiu zásadu uvedenú v Jenardovej správe, podľa ktorej je právomoc opodstatnená, len ak nie je výlučným cieľom návrhu vyňať jedného zo žalovaných z právomoci jeho súdu. Domnievala sa, že na zabránenie zneužitiu kritéria⁷⁹ stačí, ak medzi žalobami existuje úzka väzba a je splnená požiadavka, aby súd, na ktorý sa žaloba podá, bol súdom miesta bydliska jedného zo žalovaných⁸⁰; to neplatilo v prípade žaloby vo veci záruky alebo ručenia ani v prípade konaní súvisiacich s treťou osobou, ktoré sú upravené v článku 6 bode 2, kde sa na túto zásadu vyslovene odkazovalo, aby sa zabránilo podaniu žaloby proti tretej osobe na nevhodný súd. Možno poukázať na to, že pri viacerých žalovaných sa právomoc objektívne zakladá na úzkej väzbe medzi žalobami, ktorú musí žalobca preukázať, kým v prípade žaloby vo veci záruky alebo ručenia alebo konania súvisiaceho s treťou osobou sa takáto väzba nevyžaduje. Namiesto nej stačí „súvisiaca povaha hlavnej žaloby a žaloby vo veci záruky alebo ručenia“⁸¹ bez ohľadu na základ právomoci súdu pôvodného konania, preto je vhodné prijať ustanovenie, ktoré by zabezpečilo právo žalovaného byť žalovaný na súde, ktorý je preňho príslušný, aj keď sa tým uloží žalovanému bremeno dôkazu, že bol tomuto súdu odňatý.

⁷⁷ Súdny dvor, vec 189/87, *Kalfelis*, Zb. 1988, s. 5565, bod 12 a vec C-98/06, *Freeport*, Zb. 2007, s. I-8319.

⁷⁸ KOM(97) 609 v konečnom znení, článok 6.

⁷⁹ Cieľom tejto úvahy nie je domnienka, že článok 6 ods. 1 možno vykladať tak, aby to umožnilo žalobcovi podať žalobu proti viacerým žalovaným na súde, ktorý je príslušný pre jedného z nich, s jediným cieľom odňať ostatným žalovaným právomoci ich súdu: pozri Súdny dvor, vec C-103/05, *Reisch Montage*, Zb. 2006, s. I-6827, bod 32. Pozri tiež Súdny dvor, vec C-98/06, *Freeport*, Zb. 2007, s. I-8319, bod 54.

⁸⁰ Súdny dvor, vec C-51/97, *Réunion européenne*, Zb. 1998, s. 6511.

⁸¹ Súdny dvor, vec C-365/88, *Hagen*, Zb. 1990, s. I-1845.

71. Pracovná skupina *ad hoc* tiež nepovažovala za potrebné zaradiť do článku 6 bodu 1 ustanovenie, ktoré by zabránilo, aby sa toto ustanovenie uplatnilo na žalovaných, ktorí so žalobcom uzavreli dohodu o voľbe súdu podľa článku 23 dohovoru. Komisia na tento účel predložila návrh, ale výlučná právomoc ustanovená v článku 23 má prednosť pred akoukoľvek inou právomocou upravenou v dohovore s jedinou výnimkou ustanovení uvedených v článku 23 ods. 5, čiže neexistuje priestor na pochybnosti vo výklade a žiaden dôvod na opakovanie zásady osobitného kritéria priznania právomoci. Skutočnosť, že správa odkazuje na taký precedens iba v komentári k článku 6 ods. 2 nedokazuje opak, pretože toto kritérium právomoci má prednosť pred všetkými kritériami právomoci v dohovore s výnimkou kritérií uvedených v samotnom článku 23. To sa samozrejme nevzťahuje na dohodu o voľbe súdu, ktorej účastníci nemali v úmysle priznať výlučnú povahu (k tomu pozri komentár k článku 23).

72. Nakoniec treba poznamenať, že s osobitosťami pri žalobách vo veciach záruky alebo ručenia v niektorých štátoch viazaných dohovorom, ktoré sa upravili osobitnou normou, podľa ktorej sa na ne nevzťahuje článok 6 ods. 2 Bruselského dohovoru a ktorá sa opakuje v článku V protokolu 1 dohovoru z roku 1988, sa znovu zaobchádza rovnako v novom dohovore a osobitne v článku II protokolu 1. V uvedenom článku sa ustanovuje, že právomoc uvedenú v článku 6 ods. 2 a článku 11 nemožno v plnej miere využiť v štátoch viazaných dohovorom, ktoré sú uvedené v prílohe IX k dohovoru (Nemecko, Rakúsko, Maďarsko a Švajčiarsko⁸²), zatiaľ čo osoby s bydliskom v inom štáte viazanom dohovorom, možno žalovať na súdoch týchto štátov podľa noriem o konaniach súvisiacich s tretou osobou, ako je tam ustanovené. Rozhodnutia vydané v iných štátoch podľa článku 6 ods. 2 a článku 11 sa uznávajú a vykonávajú v dotknutých štátoch podľa osobitného ustanovenia v hlave III dohovoru (komentár k dôvodom tohto osobitného ustanovenia pre určité štáty pozri Jenardovu správu, s. 27 – 28; Schlosserovu správu, bod 135 a správu Jenarda a Möllera, bod 105)⁸³. Článkom II protokolu 1 sa dopĺňa nový odsek (odsek 2), v ktorom sa ustanovuje, že Európske spoločenstvo môže pri ratifikácii vyhlásiť, že konania uvedené v článku 6 ods. 2 a článku 11 sa v určitých členských štátoch nemôžu použiť a že v takom prípade poskytne informácie o normách, ktoré sa použijú namiesto nich⁸⁴. To, že sa článok 6 ods. 2 a článok 11 nevzťahuje na Nemecko, Rakúsko a Maďarsko, je tiež uznané v nariadení Brusel I (článok 65).

⁸² Podľa návrhu ratifikačnej listiny schválenej švajčiarskou Spolkovou radou 18. februára 2009 (BBl 2009 1777, FF 2009 1497, FF 2009 1435), Švajčiarsko odstúpi od svojho vyhlásenia k článku II protokolu I s účinnosťou ku dňu nadobudnutia platnosti dohovoru.

⁸³ Štáty dotknuté týmto ustanovením sú Nemecko, Rakúsko, Maďarsko a Švajčiarsko.

⁸⁴ V rozhodnutí Rady ES o uzavretí nového Lugánskeho dohovoru prijatom 27. novembra 2008 (Ú. v. EÚ L 147, 10.6.2009) Rada rozhodla, že Spoločenstvo vydá vyhlásenie v súlade s článkom II ods. 2 protokolu 1 k dohovoru, podľa ktorého nemožno konania uvedené v článku 6 ods. 2 a článku 11 okrem členských štátov, ktoré sú už uvedené v prílohe IX k dohovoru, využiť ani v Estónsku, Lotyšsku, Litve, Poľsku a Slovinsku.

3 – Ochranná právomoc

1. Poistenie (články 8 až 14)

73. Vo veciach poistenia zachováva dohovor nezávislý a ucelený systém s výnimkou odkazu na článok 4 a článok 5 bod 5; v článku 9 ods. 2 sa priznáva širšie využitie zásady súdu pobočky, zastúpenia alebo inej organizačnej zložky, čo umožňuje založiť právomoc na existencii pobočky, zastúpenia alebo inej organizačnej zložky aj vtedy, keď poisťiteľ nemá bydlisko v štáte viazanom dohovorom. S cieľom ochrániť slabšieho účastníka v poistnom vzťahu zachováva dohovor predchádzajúcu štruktúru, rozlišuje medzi postavením poisťiteľa na jednej strane a poisťníkom, poisteným alebo oprávneným z poistenia na strane druhej a stanovuje rôzne kritériá na určenie právomoci v závislosti od toho, ktorý z nich je žalobcom alebo žalovaným (pozri Jenardovu správu, s. 30 – 33 a Schlosserovu správu, body 136 – 152).

74. podľa dohovoru z roku 1988 mohol byť poisťiteľ v prípade žaloby poisťníka žalovaný nielen na súdoch štátu svojho bydliska a ďalších súdoch v osobitných prípadoch, ale aj na súdoch miesta bydliska poisťníka; poisťiteľ však mohol žalovať poisťníka, poisteného alebo oprávneného z poistenia len na súdoch štátu ich bydliska. Toto kritérium právomoci priznalo odlišné postavenie poisťníkovi, ktorý mal väčšiu ochranu ako poistený alebo oprávnený z poistenia: tí mohli byť žalovaní len na súdoch štátu, v ktorom mali bydlisko, ale ako žalobcovia nemohli poisťiteľa žalovať na súdoch vlastného bydliska – toto právo bolo vyhradené poisťníkovi. V Jenardovej správe sa vysvetľuje, že tento rozdielny prístup bol spôsobený úvahou, že len poisťník mal s poisťiteľom obchodný vzťah a že „by bolo neprimerané očakávať, aby sa poisťiteľ dostavil na súd poisteného alebo oprávneného z poistenia, keďže v čase vzniku skutočnosti, ktorá je dôvodom žaloby, nemusí poznať miesto ich bydliska“⁸⁵.

⁸⁵ Jenardova správa, s. 31, v ktorej sa dopĺňa, že bydlisko poisťníka, ktoré je rozhodujúce pre určenie právomoci, je bydlisko v čase začatia konania.

Pracovná skupina *ad hoc* sa domnievala, že tento argument už nezodpovedá potrebám poistného sektora vzhľadom na jeho vývoj za posledné desaťročia s väčšou konkurenciou, novými formami poistenia a predovšetkým vyššou mierou harmonizácie právnych predpisov v dôsledku prijatia smerníc Spoločenstva v oblasti jednotného trhu, čo zjednodušilo dostavenie sa poistiteľa na súd v inej krajine v rámci jednotného trhu. Na druhej strane je napriek vývoju európskej justičnej spolupráce pre fyzické osoby stále dosť ťažké žalovať obchodnú spoločnosť v inej krajine na súdoch v štáte jej bydliska. Tieto úvahy viedli k odstráneniu opísaného rozlišovania a k zaradeniu poisteného a oprávneného z poistenia k poistníkovi v článku 9 ods. 1 písm. b), a tým ich zrovnoprávnenia⁸⁶.

75. Okrem priznaného práva žalovať poistiteľa na súdoch v mieste svojho bydliska sú poistník, poistený a oprávnený z poistenia chránení obmedzením všeobecnej zásady, ktorá umožňuje účastníkom odchýliť sa od kritérií právomoci podľa dohovoru s výnimkou výlučnej právomoci. V článku 13 sa uvádza, že dohodu o voľbe súdu možno uzavrieť iba za určených a obmedzených okolností, medzi ktoré patrí poistná zmluva, ktorá poisťuje jedno alebo viaceré riziká uvedené v článku 14, ktoré v zásade súvisia s námornou, vzdušnou a kombinovanou dopravou tovaru a cestujúcich. Obmedzenie voľby súdu v zmluvách zabezpečuje vysokú úroveň ochrany a vzťahuje sa na poistné zmluvy, ktoré uzavreli nielen súkromní spotrebitelia, ale aj podniky a osoby vykonávajúce slobodné povolania. Vznikli však pochybnosti, či je taká široká ochrana pri obchodných poistných zmluvách opodstatnená.

⁸⁶ Pozri tiež Súdny dvor, vec C-463/06, *FBTO Schadeverzekeringen*, Zb. 2007, s. I-11321, bod 24.

Pracovná skupina *ad hoc* preto preskúmala možnosť zvýšiť význam zmluvnej slobody účastníkov rozlišovaním medzi poisťnými zmluvami uzavretými spotrebiteľmi a zmluvami uzavretými v rámci výkonu priemyselnej alebo obchodnej činnosti alebo slobodného povolania a umožnením voľby súdu druhej skupine. Uprednostnila sa však možnosť, podľa ktorej by sa zmluvy, ktorých účastníci by mohli mať väčšiu slobodu, mali identifikovať nie podľa poisťníka, ale podľa rizík, krytých zmluvou, pričom sa k rizikám uvedeným v článku 12a dohovoru z roku 1988 pridali ďalšie. Výhodou tohto riešenia je, že nemení štruktúru dohovoru, takže oddiel o poistení zostáva oddelený od oddielu o spotrebiteľských zmluvách. Okrem toho sa vyhýba odkazu na poisťníka, ktorý je spotrebiteľom, a tak naďalej poskytuje ochranu nielen spotrebiteľom, ale aj individuálnym podnikateľom, malým a stredným podnikom a osobám vykonávajúcim slobodné povolania, ktorí si – hoci vykonávajú priemyselnú alebo obchodnú činnosť alebo slobodné povolanie – zaslúžia rovnakú ochranu v oblasti poistenia ako spotrebiteľia.

76. Na základe kumulatívneho prístupu sa preto riziká už uvedené v článku 14 (na ktorý sa odkazuje v článku 13 bod 5) ponechávajú a v novom dohovore sa k nim dopĺňajú „všetky veľké riziká“. Výraz použitý na vymedzenie rizík, ktoré – ak sú kryté poisťnou zmluvou – umožňujú účastníkom odchýliť sa od inak kogentných ustanovení daného oddielu, sa líši od výrazu v zodpovedajúcom článku 14 bode 5 nariadenia Brusel I. V nariadení sa odkazuje na všetky veľké riziká, „ako ich definuje smernica Rady 73/239/EHS v znení smerníc Rady 88/357/EHS a 90/618/EHS a ich budúcom znení“, a teda sa odkazuje na právne predpisy Spoločenstva súčasnosti aj budúcnosti. Formulácia je iná, pretože by v dohovore, ktorého zmluvnými stranami sú štáty, ktoré nie sú členskými štátmi Európskeho spoločenstva, nebolo vhodné odkazovať na konkrétne predpisy Spoločenstva. V skutočnosti sa však všeobecný odkaz na „veľké riziká“ v článku 14 bode 5 dohovoru má chápať ako odkaz na rovnaké riziká ako v uvedených smerniciach.

Tieto veľké riziká sú vymedzené v článku 5 smernice 1988/357/EHS⁸⁷, v ktorom sa odkazuje na písmeno A prílohy k smernici 73/239/EHS⁸⁸ a osobitne na riziká zaradené do odvetví 4 až 7 (škody na koľajových vozidlách, leteckých dopravných prostriedkoch, námorných, jazerných, riečnych a prieplovových plavidlách, na prepravovanom tovare alebo batožine bez ohľadu na spôsob transportu) a do poistných odvetví 11 a 12 (zodpovednosť za škodu spôsobenú prevádzkou leteckého dopravného prostriedku a za škodu spôsobenú prevádzkou námorných, jazerných, riečnych a prieplovových plavidiel vrátane zodpovednosti dopravcu); riziká zaradené do odvetví 14 a 15 (úvery a kaucia), ak poistník profesionálne prevádzkuje priemyselnú alebo obchodnú činnosť alebo vykonáva niektoré zo slobodných povolání a riziká sa týkajú tejto činnosti; a riziká zaradené do odvetví 8 a 9 (škody na majetku spôsobené požiarom a prírodnými živlami a iné škody na majetku), 13 (všeobecná zodpovednosť) a 16 (rôzne finančné straty), ak poistník prekročí hranice aspoň dvoch z troch kritérií týkajúcich sa výsledku súvahy, čistého obratu a priemerného počtu zamestnancov za hospodársky rok.

Za veľké riziká sa preto v zásade považujú tie riziká zaradené do písmena A prílohy, pri ktorých je poistník podnikom určitej veľkosti alebo vykonáva priemyselnú alebo obchodnú činnosť, alebo slobodné povolanie, a sú vylúčené tie riziká zaradené do odvetví úraz, choroba, motorové vozidlá a právna ochrana, keď poistník spravidla koná ako súkromná osoba. Hoci nie výslovne ako v nariadení Brusel I, aj v dohovore sa zakladá prepojenie medzi právomocou a slobodou poskytovať služby pre obchodné spoločnosti a iné poistné odvetvia ako životné poistenie, na ktoré sa vzťahuje prvá smernica, a to aj v štátoch viazaných dohovorom, ktoré nie sú členskými štátmi Európskeho spoločenstva.

⁸⁷ Druhá smernica Rady 88/357/EHS z 22. júna 1988 o koordinácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení, týkajúcich sa priameho poistenia s výnimkou životného poistenia, na uľahčenie účinného vykonávania slobody poskytovať služby a o zmene a doplnení smernice 73/239/EHS, Ú. v. ES L 172, 4.7.1988.

⁸⁸ Prvá smernica Rady 73/239/EHS z 24. júla 1973 o koordinácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení vzťahujúcich sa na začatie a vykonávanie priameho poistenia s výnimkou životného poistenia, Ú. v. ES L 228, 16.8.1973.

77. Ako sa už uviedlo, nariadenie Brusel I vymedzuje veľké riziká výslovným odkazom na smernice Spoločenstva vrátane prípadných budúcich zmien a doplnení. V dohovore takýto odkaz nie je, samotné slová „všetky veľké riziká“ v článku 14 bode 5 je však potrebné vykladať so zreteľom na súčasné i budúce predpisy Spoločenstva, aspoň pokiaľ radikálne nezmenia prístup k zaobchádzaniu s veľkými rizikami. Toto stanovisko sa podporuje odôvodnením v preambule, kde sa uvádza, že dohovor sa zakladá na rozšírení zásad ustanovených v nariadení Brusel I na zmluvné strany, a protokolom 2, ktorého cieľom je dospieť k čo najjednoduchšiemu výkladu dohovoru a nariadenia Brusel I. Akékoľvek problémy, ktoré sa môžu vyskytnúť v dôsledku zmien v predpisoch Spoločenstva, sa zvažia v rámci Stáleho výboru zriadeného podľa protokolu 2 (bod 203).

2. Spotrebiteľské zmluvy (články 15 až 17)

78. Vo veciach spotrebiteľských zmlúv potvrdzuje dohovor predchádzajúce kritériá, ktoré slabšieho účastníka zmluvy chránia rovnako ako dohovor z roku 1988, a ustanovuje nezávislý systém, bez toho, aby bol dotknutý článok 4 a článok 5 bod 5. Zatiaľ čo spotrebiteľ môže žalovať druhého účastníka zmluvy nielen na súde štátu, v ktorom má druhý účastník bydlisko, ale aj na súde bydliska spotrebiteľa, druhý účastník môže podať žalobu len na súdoch štátu viazaného dohovorom, na ktorého území má spotrebiteľ bydlisko (článok 16). Dohovor umožňuje dohodu o voľbe súdu, ale len po vzniku sporu medzi účastníkmi, alebo ak umožní spotrebiteľovi začať konanie na iných súdoch, alebo ak dohoda o voľbe súdu dáva právomoc súdom štátu, v ktorom má bydlisko alebo obvyklý pobyt spotrebiteľ aj druhý účastník v čase uzavretia zmluvy, ak nie je taká dohoda v rozpore s právnym poriadkom daného štátu (článok 17). K týmto ustanoveniam preto odporúčame konzultovať predchádzajúce správy (Jenardova správa, s. 33 – 34; Schlosserova správa, body 159 – 161).

79. Hoci sa systém ochrany nemení, dohovor rozširuje paletu zmlúv, na ktoré sa vzťahuje.

V dohovore z roku 1988, ktorý prebral formuláciu z vtedy platného Bruselského dohovoru, sa ustanovuje, že ochrana dohovoru sa vzťahuje na predaj tovaru na splátky, úver splatný v splátkach alebo na akúkoľvek inú formu úveru na financovanie predaja tovaru a na akúkoľvek inú zmluvu o dodávkach tovaru alebo poskytnutí služieb, ak v štáte miesta bydliska spotrebiteľ a uzavretiu zmluvy predchádzala osobitná adresovaná výzva alebo reklama a spotrebiteľ uskutočnil v danom štáte potrebné kroky na uzavretie zmluvy (článok 13 bod 1). Posledná časť ustanovenia podstatne rozšírila rozsah poskytovanej ochrany v porovnaní s ochranou v pôvodnom Bruselskom dohovore, ktorá sa obmedzovala na predaj tovaru na splátky a úvery splatné v splátkach, ale nebola považovaná za dostatočnú na zabezpečenie primeranej ochrany spotrebiteľov na súde, podobne ako hmotnoprávna ochrana na základe smerníc Spoločenstva. V dohovore z roku 1988 chýba vymedzenie pojmu účastníkov spotrebiteľskej zmluvy a osobitne vymedzenie druhého účastníka, neupravuje všetky spotrebiteľské zmluvy a z jeho formulácie nie je jasné, že sa vzťahuje na zmluvy uzavreté v netradičnej a osobitne elektronickej podobe.

80. Pokiaľ ide o vymedzenie spotrebiteľa, v článku 15 dohovoru sa v podstate kopíruje vymedzenie pojmu z dohovoru z roku 1988, podľa ktorého je spotrebiteľ fyzickou osobou, ktorá uzaviera zmluvy „na účely, ktoré nemožno považovať za súčasť jeho podnikania alebo povolania“. To zodpovedá vymedzeniu použitému v iných právnych predpisoch Spoločenstva⁸⁹, osobitne v nariadení o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I)⁹⁰. V dohovore z roku 1988 však chýba vymedzenie druhého účastníka spotrebiteľskej zmluvy, čo viedlo k pochybnostiam, či sa na zmluvu, ktorá sa uzavrela na iné účely ako na účely podnikania alebo povolania oboch účastníkov, vzťahujú osobitné kritériá pre spotrebiteľské zmluvy alebo všeobecné kritériá dohovoru. Je však potrebné poznamenať, že uplatňovanie osobitných kritérií v článkoch 15 až 17 je opodstatnené len vtedy, keď je postavenie účastníkov v takej nerovnováhe, ktorá si vyžaduje prijatie takýchto opatrení na jej zmenšenie alebo odstránenie alebo na ochranu slabšieho účastníka. To platí len vtedy, keď druhý účastník vykonáva obchodnú činnosť alebo povolanie. S cieľom predísť pochybnostiam o výklade sa však v článku 15 ods. 1 písm. c), ktorý sa vzťahuje na väčšinu spotrebiteľských zmlúv, výslovne uvádza, že sa vzťahuje na zmluvy uzavreté spotrebiteľom „s účastníkom, ktorý obchoduje alebo podniká“. Toto objasnenie sa nepovažovalo za potrebné v osobitných prípadoch zmlúv o predaji tovaru na splátky alebo o úvere splatnom v splátkach, keď je ťažké si predstaviť, že predávajúci alebo poskytovateľ úveru koná mimo obchodu alebo povolania.

⁸⁹ Konkrétne článok 2 smernice Rady 85/577/EHS z 20. decembra 1985 na ochranu spotrebiteľa pri zmluvách uzatváraných mimo prevádzkových priestorov, Ú. v. ES L 372, 31.12.1985; a – síce s trochu odlišnou formuláciou v iných smerniciach o spotrebiteľoch, napríklad v článku 2 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, Ú. v. ES L 95, 21.4.1993, a v článku 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES z 20. mája 1997 o ochrane spotrebiteľa vzhľadom na zmluvy na diaľku, Ú. v. ES L 144, 4.6.1997.

⁹⁰ Pozri článok 6 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo 17. júna 2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I), Ú. v. EÚ L 177, 4.7.2008. Pozri tiež článok 5 Rímskeho dohovoru z 19. júna 1980, Ú. v. EÚ C 334, 30.12.2005.

81. V článku 15 dohovoru sa tiež podstatne rozšíril zoznam spotrebiteľských zmlúv, na ktoré odkazuje. Zatiaľ čo v článku 13 bodoch 1 a 3 dohovoru z roku 1988 sa hovorí o „akejkoľvek inej zmluve o dodaní tovaru alebo zmluve o poskytnutí služieb“, v článku 15 ods. 1 písm. c) nového dohovoru sa použili slová „vo všetkých ostatných prípadoch“, ktorými sa odkazuje na akúkoľvek zmluvu, ktorá je iná ako zmluva o predaji tovaru na splátky alebo o úvere splatnom v splátkach, ktorá sa uzavrie s účastníkom, ktorý obchoduje alebo podniká, ak zmluva spadá do rozsahu týchto činností. Táto široká koncepcia spotrebiteľských zmlúv rozširuje rozsah poskytovanej ochrany a zjednodušuje určovanie zmlúv, na ktoré sa vzťahuje, v súlade s ochranou poskytovanou smernicami Spoločenstva o ochrane spotrebiteľa. Zahŕňa všetky zmluvy, ktoré sú ako spotrebiteľské zmluvy upravené smernicami Spoločenstva, vrátane zmlúv, ktorými veriteľ udeľuje alebo prisľúbi udelenie spotrebiteľského úveru vo forme odloženej splátky, pôžičky či inej podobnej finančnej výpomoci, pokiaľ sú upravené v smernici 87/102/EHS o spotrebiteľskom úvere⁹¹.

Už niet pochybností o tom, že táto koncepcia zahŕňa zmluvy o nadobudnutí práva na časovo vymedzené užívanie nehnuteľností, ktoré sú predmetom smernice 94/47/ES⁹²; inak by vzhľadom na rozdiely medzi jednotlivými vnútroštátnymi právnymi poriadkami štátov viazaných dohovorom nebolo jasné, že sa majú zaradiť k spotrebiteľským zmluvám, a nie k zmluvám o nadobudnutí vecných práv k nehnuteľnostiam upraveným v článku 22 bode 1. Tento záver potvrdil Súdny dvor, ktorý rozhodol, že na zmluvy o časovo vymedzenom užívaní nehnuteľností, na ktoré sa vzťahuje smernica 94/47/ES, sa vzťahuje aj smernica 85/577/ES, ak sú splnené podmienky na jej uplatnenie,⁹³ a že tento výklad sa musí zohľadniť pri výklade dohovoru vzhľadom na prepojenie medzi dohovorom a právnym poriadkom Spoločenstva⁹⁴.

⁹¹ Smernica Rady 87/102/EHS z 22. decembra 1986 o aproximácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov, ktoré sa týkajú spotrebiteľského úveru, Ú. v. ES L 42, 12.2.1987, následne nahradená smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS, Ú. v. EÚ L 133, 22.5.2008.

⁹² Smernica Európskeho parlamentu a Rady 94/47/ES z 26. októbra 1994 týkajúca sa ochrany kupujúcich v súvislosti s niektorými prvkami zmlúv o kúpe práva na časovo vymedzené užívanie nehnuteľností, Ú. v. ES L 280, 29.10.1994.

⁹³ Súdny dvor, vec C-423/97, *Travel Vac*, Zb. 1999, s. I-2195, bod 22.

⁹⁴ Súdny dvor, vec C-73/04, *Klein*, Zb. 2005, s. I-8667, bod 22 a nasl.

82. Dohovor tiež rozširuje rozsah pôsobnosti kritérií pre spotrebiteľské zmluvy, pokiaľ ide o väzbu k štátu, v ktorom má spotrebiteľ bydlisko. Neprináša nič nové vo vzťahu k predaju tovaru na splátky alebo úverom splatným v splátkach, kde nie je potrebná väzba medzi zmluvou a štátom, v ktorom má spotrebiteľ bydlisko. V prípade iných zmlúv by však rozšírenie ochrany na všetky spotrebiteľské zmluvy a z toho vyplývajúce rozšírenie zásady miesta súdu žalobcu nebolo opodstatnené bez faktoru spájajúceho druhého účastníka a štát miesta bydliska spotrebiteľa. V dohovore z roku 1988 sa vyžaduje určitá väzba v prípade zmlúv o dodaní tovaru alebo poskytnutí služieb – požiadavka, aby v štáte miesta bydliska spotrebiteľa predchádzala uzavretiu zmluvy osobitná adresovaná výzva alebo reklama a spotrebiteľ uskutočnil v danom štáte potrebné kroky na uzavretie zmluvy – ale pracovná skupina *ad hoc* považovala tieto požiadavky za nedostatočné a nevhodné vzhľadom na súčasné požiadavky na ochranu spotrebiteľa. V novom dohovore sa preto vyžaduje, aby sa obchodná činnosť alebo povolanie osoby, s ktorým spotrebiteľ uzavrel dohodu, vykonávali v štáte miesta bydliska spotrebiteľa, alebo aby smerovali do tohto štátu alebo do viacerých štátov vrátane tohto štátu.

83. Nová väzba na štát miesta bydliska spotrebiteľa sa môže uplatniť na akýkoľvek druh zmluvy a je určená najmä na uspokojenie potreby ochrany vyplývajúcej z elektronického obchodovania⁹⁵. Nezávisí od miesta, kde koná spotrebiteľ, ani od miesta, kde sa uzavrela zmluva, čo môže byť v inej krajine ako miesto bydliska spotrebiteľa: význam priznáva len činnostiam druhého účastníka, ktoré sa musia vykonávať v štáte miesta bydliska spotrebiteľa, alebo doňho smerovať, napríklad elektronicky. Napríklad v prípade internetových transakcií skutočnosť, že spotrebiteľ objednal tovar z iného štátu ako zo štátu, v ktorom má bydlisko, nebráni jeho ochrane poskytovanej dohovorom, ak činnosti predávajúceho smerujú do štátu jeho bydliska, a to aj v rámci viacerých štátov; aj v takom prípade môže spotrebiteľ podľa článku 16 dohovoru začať konanie na súdoch štátu, v ktorom má bydlisko, bez ohľadu na miesto uzavretia zmluvy a bez ohľadu na miesto, kde sa využila služba poskytnutá elektronicky.

Táto väzba existuje len vtedy, ak obchodná činnosť alebo povolanie nepochybne smerujú do štátu, kde má spotrebiteľ bydlisko. Či sa webová stránka považuje za aktívnu alebo pasívnu, nie je v tomto prípade rozhodujúce. Ako uviedla Rada EÚ a Komisia ES k článku 15 nariadenia Brusel I, „aby sa článok 15 ods. 1 písm. c) uplatňovalo, nepostačuje, aby podnik zameral svoju činnosť na členský štát, v ktorom má spotrebiteľ bydlisko, alebo na viacero členských štátov vrátane tohto členského štátu; zmluva sa musí okrem toho uzavrieť v rámci týchto činností. Toto ustanovenie sa týka viacerých marketingových metód vrátane zmlúv uzavretých na diaľku prostredníctvom internetu. Rada a Komisia v tejto súvislosti zdôrazňujú, že samotná skutočnosť, že internetová stránka je dostupná, nie je dostatočná na uplatnenie článku 15, hoci určitú úlohu zohráva skutočnosť, že stránka vyzýva na uzavieranie zmlúv na diaľku a k uzavretiu takejto zmluvy na diaľku skutočne aj došlo. V tomto smere nie je rozhodujúca skutočnosť, aký jazyk alebo mena sa na tejto stránke používa.“⁹⁶

⁹⁵ V zmysle smernice Európskeho parlamentu a Rady 2000/31/ES z 8. júna 2000 o určitých právnych aspektoch služieb informačnej spoločnosti na vnútornom trhu, najmä o elektronickom obchode (smernica o elektronickom obchode), Ú. v. ES L 178, 17.7.2000, v ktorej článku 1 ods. 4 sa výslovne ustanovuje, že „sa nezaoberá súdnou právomocou“, ktorá sa ponecháva na nariadenie Brusel I a zároveň na Lugánsky dohovor.

⁹⁶ Vyhlásenie Rady a Komisie je prístupné na webovej stránke Európskej justičnej siete, konkrétne na adrese http://ec.europa.eu/civiljustice/docs/Reg_44-2000_joint_statement_14139_en.pdf.

84. Rozsah pôsobnosti kritérií právomoci, ktoré chránia spotrebiteľov, sa ďalej rozšíril na prepravné zmluvy, ktoré z neho boli vylúčené dohovorom z roku 1988, podľa ktorého sa na ne vzťahovali všeobecné kritériá pre zmluvy. Vylúčenie všetkých prepravných zmlúv sa javilo ako neopodstatnené vzhľadom na prax uzavierania zmlúv na zabezpečenie dopravy a ubytovania za jednu cenu. Zachovať vylúčenie prepravných zmlúv v tomto prípade by tiež znamenalo, že by sa na rôzne služby v jednej zmluve, ktorá z ekonomického hľadiska predstavuje jednu transakciu, vzťahovali odlišné kritériá právomoci. V článku 15 ods. 3 sa preto vylúčenie z kritérií v oddiele 4 hlavy II obmedzuje na prepravné zmluvy, ktorých predmetom nie je zabezpečenie dopravy a ubytovania za jednu cenu; toto ustanovenie sa tak zosúladuje s ustanovením o spotrebiteľských zmluvách v dohovore o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky⁹⁷.

3. Individuálne pracovné zmluvy (článku 18 až 21)

85. Individuálne pracovné zmluvy boli v pôvodnom Bruselskom dohovore úplne ignorované a následne sa spravovali všeobecnými kritériami právomoci a osobitným kritériom pre zmluvné záväzky v článku 5 bode 1 bez osobitného obmedzenia voľby súdu; v dohovore z roku 1988 sa na ne vzťahovali osobitné kritériá (druhá časť článku 5 bodu 1 a článok 17 bod 5); v súčasnosti sa na ne vzťahujú osobitné kritériá v oddiele 5 hlavy II, ktorý nasleduje po oddieloch o poistení a spotrebiteľských zmluvách, čím sa dopĺňajú kritériá na ochranu slabšieho účastníka zmluvy. Nový oddiel sleduje rovnaký prístup a má rovnaké riešenia ako ostatné oddiely, pričom v niektorých aspektoch sa líši od úpravy v dohovore z roku 1988.

⁹⁷ Článok 5 ods. 5 dohovoru z 19. júna 1980; pozri tiež článok 6 ods. 3 a ods. 4 písm. b) nariadenia Rím I.

86. Tak ako v ustanoveniach v iných oddieloch, v článku 18 ods. 1 sa potvrdzuje nezávislá a komplexná povaha kritérií právomoci pri individuálnych pracovných zmluvách obsiahnutých v tomto oddiele bez toho, aby tým bol dotknutý článok 4, ak má žalovaný bydlisko v štáte, ktorý nie je viazaný dohovorom, a bez toho, aby bol dotknutý článok 5 bod 5 v prípade sporov týkajúcich sa pobočky, zastúpenia alebo inej organizačnej zložky. Rovnako ako v článku 9 ods. 2 a článku 15 ods. 2, v článku 18 ods. 2 sa existencia pobočky, zastúpenia alebo inej organizačnej zložky v štáte viazanom dohovorom považuje v otázkach vyplývajúcich z ich činnosti za rovnocennú bydlisku zamestnávateľa v tomto štáte, aj keď má zamestnávateľ bydlisko v štáte, ktorý nie je viazaný dohovorom.

87. Právomoc v konaniach proti zamestnávateľovi s bydliskom v štáte viazanom dohovorom sa spravuje článkom 19, ktorý z väčšej časti kopíruje ustanovenie druhej časti článku 5 bodu 1 dohovoru z roku 1988. To znamená, že zamestnávateľa možno žalovať nielen na súdoch v štáte jeho bydliska, ale aj na súdoch podľa miesta, kde zamestnanec obvykle vykonáva svoju prácu, alebo na súdoch podľa miesta, kde ju vykonával naposledy [odsek 2 písm. a)]. Posledná veta v dohovore z roku 1988 chýbala a vložila sa, pretože sa často stáva, že zamestnanec žaluje zamestnávateľa až potom, ako sa zamestnanecký pomer skončí alebo zamestnanec prestane pracovať. Nebolo by vhodné, aby sa zamestnancovi v takých prípadoch odoprel alternatívny súd podľa miesta výkonu práce. Tiež treba zohľadniť skutočnosť, že v mieste zamestnania, či už počas zamestnaneckého vzťahu alebo po jeho ukončení, sa zamestnanec obvykle môže obrátiť na odbory, aby mu pomohli pri domáhaní sa jeho práv na súde.

Ak zamestnanec obvykle vykonáva alebo vykonával prácu v rôznych krajinách, môže žalobu podať na súdoch podľa miesta, kde sa nachádza alebo nachádzala prevádzkareň, ktorá zamestnanca najala [odsek 2 písm. b)]. Prijaté riešenie zodpovedá úprave v Rímskom dohovore z 19. júna 1980 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky⁹⁸. Je vhodné poznamenať, že toto riešenie je potrebné iba vtedy, ak nie je možné určiť referenčnú krajinu, ktorá spĺňa obe kritériá, aby medzi sporom a miestom súdu, ktorý je najvhodnejší na rozhodovanie o veci, existovala väzba, aby sa zabezpečila riadna ochrana zamestnanca ako slabšieho účastníka zmluvy, a aby sa zabránilo pluralite súdov s právomocou. Aj keď zamestnanec vykonáva prácu vo viacerých štátoch, ak v skutočnosti vykonáva podstatnú časť svojich povinností voči zamestnávateľovi na jednom mieste, musí sa toto miesto považovať za miesto, kde obvykle vykonáva svoju prácu, a v dôsledku toho sa uplatní článok 19 bod 2 písm. a) dohovoru⁹⁹.

88. Pracovná skupina *ad hoc* preskúmala návrh na doplnenie ďalšieho kritéria právomoci k tým, ktoré sú ustanovené v článku 19, aby sa zamestnancovi, ktorý bol na pracovné účely vyslaný na obmedzené obdobie do iného štátu viazaného dohovorom, umožnilo začať konanie týkajúce sa práce a podmienok, za akých sa vykonáva, na súdoch daného štátu. Návrh sa posudzoval so zreteľom na smernicu 1996/71/ES o vysielaní pracovníkov¹⁰⁰, v ktorej článku 6 sa ustanovuje: „V členských štátoch, na území ktorých je alebo bol vyslaný pracovník, je možné začať súdne konania na dodržiavanie práv na pracovné podmienky, zaručené v článku 3, bez dotknutia práva začať súdne konania v inom členskom štáte v zmysle existujúcich medzinárodných dohovorov o súdnej právomoci, pokiaľ možno toto právo použiť.“ Toto ustanovenie vykladané v súvislosti so smernicou má zjavne iný rozsah pôsobnosti ako ustanovenie dohovoru, ktorým sa v prospech zamestnanca priznáva všeobecná právomoc súdom štátu, do ktorého bol vyslaný.

⁹⁸ Článok 6 ods. 2 písm. b) dohovoru, Ú. v. ES C 27, 26.1.1998; pozri tiež článok 8 ods. 3 nariadenia Rím I.

⁹⁹ K odkazu na článok 5 ods. 1 Bruselského dohovoru pozri Súdny dvor, vec C-37/00, *Weber*, Zb. 2002, s. I-2013, body 49 – 58.

¹⁰⁰ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 96/71/ES zo 16. decembra 1996 o vysielaní pracovníkov v rámci poskytovania služieb, Ú. v. ES L 18, 21.1.1997.

Smernica obsahuje viacero vymedzení používaných pojmov – ako napríklad „vyslaný pracovník“ a „vzťahy a podmienky zamestnania“ atď. – na ktoré by bolo potrebné sa odvolávať pri výklade ustanovení dohovoru. Okrem toho je právomoc súdu miesta vyslania zamestnanca obmedzená smernicou na „pracovné podmienky, zaručené v článku 3“ smernice a nemá všeobecnú povahu. Priznanie všeobecnej právomoci tomuto súdu by nezahŕňalo všetky otázky, na ktoré sa vzťahuje článok 3 smernice, keďže vzťahy a podmienky zamestnania, na ktoré odkazuje, zahŕňajú napríklad otázky bezpečnosti, hygieny a ochrany zdravia pri práci, ktoré patria do verejného práva, a nemohli by byť zahrnuté do Lugánskeho dohovoru, ktorý sa obmedzuje na občianske a obchodné veci. Nakoniec by vloženie ďalšieho kritéria právomoci do dohovoru bolo prístupné výlučne zamestnancom, zatiaľ čo článok 6 smernice nerozlišuje medzi postavením účastníkov a poskytuje tiež základ pre právomoc v konaniach začatých zamestnávateľom. Priznaním právomoci súdom štátu, do ktorého je zamestnanec vyslaný, by sa teda právomoc neupravila rovnakým spôsobom ako v smernici a vytvorili by sa dva systémy s rôznymi pravidlami výkladu a uplatňovania, čo by mohlo oslabiť právnu istotu v oblastiach, v ktorých je potrebné zabezpečiť ochranu. Tieto úvahy presvedčili pracovnú skupinu *ad hoc*, aby neakceptovala návrh priznať všeobecnú právomoc súdu miesta, kde je zamestnanec vyslaný, a nezmeniť kritériá právomoci v prípade zamestnania, hoci sa smernica naďalej uplatňuje vo svojej oblasti pôsobnosti a v každom prípade umožňuje začatie konania podľa platných medzinárodných dohovorov o právomoci vrátane Lugánskeho dohovoru, ktorého rozsah pôsobnosti zostáva nezmenený.

89. Rovnako ako v prípade ochrannej právomoci môže zamestnávateľ žalovať zamestnanca len na súdoch štátu viazaného dohovorom, v ktorom má zamestnanec bydlisko, s výnimkou prípadu vzájomnom nároku na súde, ktorý koná vo veci pôvodného nároku podľa kritérií v oddiele o pracovných zmluvách. V článku 20 sa v zodpovedajúcom ustanovení použilo rovnaké kritérium ako v prípade poistenia a spotrebiteľských zmlúv, čo predstavuje zmenu voči článku 5 bodu 1 dohovoru z roku 1988, ktorý zamestnávateľovi umožňuje začať konanie aj na súde miesta, kde zamestnanec obvykle vykonáva svoju prácu, a ak ju vykonáva vo viacerých krajinách, v mieste prevádzky, ktorá ho najala. Rozhodnutie odstrániť túto možnosť zamestnávateľa sa prijalo po dôkladnom zvážení úlohy, ktorú toto kritérium právomoci zohráva. Cieľom odkazu na miesto výkonu práce je umožniť zamestnancovi alternatívny súd, ak sa domnieva, že bude preňho jednoduchšie preukázať svoj nárok tu, a to aj vtedy, ak pracovný pomer skončil, a neponúknuť zamestnávateľovi výhodný súd žalobcu v prípade sporov so zamestnancom.

90. Normy o voľbe súdu sú zosúladené s úpravou pre poistenie a spotrebiteľské zmluvy. V súlade s ustanovením článku 5 bodu 1 dohovoru z roku 1988 sa v článku 21 bode 1 uvádza, že na inej právomoci sa možno dohodnúť len po vzniku sporu, aby mal zamestnanec možnosť posúdiť, či je to žiaduce. V článku 21 bode 2 sa dopĺňa, že dohoda o voľbe súdu sa môže odchýliť od všeobecných kritérií, ak zamestnancovi umožňuje začať konanie na iných súdoch, ako sú uvedené v článku 19. Na rozdiel od iných oddielov sa však neupravuje platnosť dohody, ktorou sa udeľuje právomoc súdom štátu, v ktorom majú zamestnávateľ aj zamestnanec bydlisko alebo obvyklý pobyt, pretože by to odporovalo článku 3 uvedenej smernice Spoločenstva o vysielaní pracovníkov v rámci poskytovania služieb.

4 – Výlučná právomoc

1. Všeobecne

91. Pre niektoré druhy predmetov sporu je ustanovená právomoc výlučná z dôvodov, ktoré nevyžadujú osobitný komentár a všetky sa týkajú osobitnej väzby medzi súdom a typom situácie. V určitých veciach si účel riadneho výkonu spravodlivosti vyžaduje, aby sa výlučná právomoc priznala súdom, ktoré sú najvhodnejšie na rozhodovanie o spore a na uplatňovanie miestnych noriem a zvykov. Nový dohovor potvrdzuje typické znaky výlučnej právomoci: výlučná právomoc sa uplatňuje v štátoch viazaných dohovorom bez ohľadu na to, kde majú účastníci bydlisko (článok 22); nemožno sa od nej odchýliť dohodou účastníkov (článok 23) alebo konkludentným podriadením sa právomoci (článok 24); súd, na ktorom sa začne hlavné konanie o spore, musí aj bez návrhu odmietnuť právomoc, ak majú výlučnú právomoc súdy iného štátu viazaného dohovorom (článok 25); rozsudky sa neuznávajú, ak sú v rozpore s ustanoveniami o výlučnej právomoci (článok 35), a nemôžu byť vykonateľné (článok 45).

Zmenili sa len kritériá výlučnej právomoci v článku 22 bodoch 1, 2 a 4, ktoré si z toho dôvodu vyžadujú osobitný komentár. Kritériá výlučnej právomoci ustanovené v článku 22 bodoch 3 a 5 ostali oproti dohovoru z roku 1988 nezmenené a čitateľa odkazujeme na predchádzajúce správy (Jenardova správa, s. 35 – 36).

2. Nehnuteľnosti (článok 22 bod 1)

92. Nedošlo k zmene kritéria, podľa ktorého majú v prípade vecných práv k nehnuteľnostiam alebo nájmu nehnuteľností výlučnú právomoc súdy štátu viazaného dohovorom, na ktorého území sa nehnuteľnosť nachádza, z dôvodov, ktoré sa už vysvetlili v súvislosti s dohovorom z roku 1988 (správa Jenarda a Möllera, body 49 – 54) a Bruselským dohovorom (Jenardova správa, s. 34 – 35); Schlosserova správa, body 162 – 165), a nie je potrebné sa nimi zaoberať v tejto správe.

Tiež nie je potrebné upresňovať rozsah pôsobnosti ustanovenia vo vzťahu k inými kritériám právomoci v dohovore, ktorý Súdny dvor opakovane skúmal vo svojej judikatúre v súvislosti s Bruselským dohovorom. Tu len poznamenávame, že Súdny dvor akceptoval, že výlučná právomoc v súvislosti s nájmom sa obmedzuje len na spory, ktoré sa zjavne týkajú nájmu nehnuteľností a patria medzi dôvody existencie výlučnej právomoci priznanej súdom krajiny, kde sa nehnuteľnosť nachádza. Zmluva týkajúca sa súboru služieb poskytovaných za paušálnu odmenu platenú spotrebiteľom nie je nájmom v zmysle tohto ustanovenia¹⁰¹. Ustanovenie sa však nevzťahuje na žalobu o náhradu škody za nedostatočnú starostlivosť o priestory a spôsobenie škody na ubytovaní, ktoré si prenajala súkromná osoba na niekoľkotýždňovú dovolenku, a to aj vtedy, ak žalobu nepodáva priamo vlastník nehnuteľnosti, ale prevádzkovateľ zázajdu, od ktorého si dotknutá osoba prenajala dotknuté ubytovanie, a ktorý začal konanie po tom, čo na neho prešli práva vlastníka nehnuteľnosti¹⁰².

Otázku, či a v akom rozsahu by sa na práva na časovo vymedzené užívanie nehnuteľností mala vzťahovať výlučná právomoc pre nehnuteľnosti, nakoniec pracovná skupina *ad hoc* vyriešila v súlade s právnymi predpismi Spoločenstva a ich výkladom Súdnym dvorom bez toho, aby bolo potrebné osobitné ustanovenie (pozri bod 81).

93. Na návrh Komisie preskúmala pracovná skupina *ad hoc* otázku, či má článok 22 bod 1 tzv. zrkadlový efekt, na základe ktorého by sa súdom štátu viazaného dohovorom nepriznala právomoc tiež v prípade, keď sa nehnuteľnosť nachádza v štáte, ktorý nie je viazaný dohovorom. Ako sa uvádza v správe Jenarda a Möllera¹⁰³, článok 16 bod 1 dohovoru z roku 1988 sa „uplatňuje, len ak sa nehnuteľnosť nachádza na území členského štátu“; ak sa nehnuteľnosť nachádza v štáte, ktorý nie je viazaný dohovorom, článok 2 dohovoru a prípadne osobitné právomoci ustanovené v dohovore sa uplatnia, ak má žalovaný bydlisko v zmluvnom štáte, a článok 4 sa uplatní, ak má žalovaný bydlisko v štáte, ktorý nie je viazaný dohovorom.

¹⁰¹ Súdny dvor, vec C-280/90, *Hacker*, Zb. 1992, s. I-1111, bod 15 (s odkazom na článok 16 ods. 1 Bruselského dohovoru).

¹⁰² Súdny dvor, vec C-8/98, *Dansommer*, Zb. 2000, s. I-393, bod 38 (s odkazom na článok 16 ods. 1 Bruselského dohovoru).

¹⁰³ Správa Jenarda a Möllera, bod 54.

Po dôkladnom preskúmaní sa pracovná skupina *ad hoc* rozhodla, že by nebolo vhodné zmeniť tento výklad rozsahu pôsobnosti výlučnej právomoci vo veciach nehnuteľností alebo vysvetliť tento bod osobitne v texte dohovoru, a to aj pri zohľadnení skutočnosti, že keď sa nehnuteľnosť nachádza v krajine, ktorá nie je viazaná dohovorom, bude sa pravdepodobne často využívať článok 4 a že existujú podstatné rozdiely medzi príslušnými vnútroštátnymi právnymi poriadkami¹⁰⁴. V zmysle pripomienok Súdneho dvora v jeho stanovisku 1/03¹⁰⁵ by bolo najvhodnejšie prehodnotiť otázku zrkadlového efektu článku 22 bod 1 a jeho dôsledkov opätovne vtedy, ak by sa v rámci Európskej únie unifikovali vnútroštátne ustanovenia o právomoci vo veciach majetkových sporov v prípadoch, keď má žalovaný bydlisko v krajine, ktoré nie je viazaná dohovorom.

94. Osobitná pozornosť sa venovala otázke priznania právomoci súdom štátu bydliska žalovaného ako alternatíve k súdom štátu, v ktorej sa nachádza nehnuteľnosť, v prípade nájmu nehnuteľnosti na dočasné súkromné užívanie na najviac šesť po sebe nasledujúcich mesiacov. V tomto ohľade sa Bruselský dohovor líši od dohovoru z roku 1988. Bruselský dohovor podmieňuje túto možnosť dvomi podmienkami, a to, že obaja účastníci musia byť fyzické osoby a obaja musia mať bydlisko v tom istom štáte, ale v dohovore z roku 1988 sa súbežná právomoc súdov štátu bydliska žalovaného rozširuje, pričom je podmienená len tým, aby jeden z účastníkov – nájomca – bol fyzickou osobou a žiaden z účastníkov nemal bydlisko v krajine, na ktorej území sa nachádza nehnuteľnosť, bez ohľadu na to, či majú obaja bydlisko v rovnakom štáte. Keďže v mandáte sa pracovnej skupine *ad hoc* ukladá, aby čo najviac zosúladiła znenia oboch dohovorov, zvažovala, či by sa Lugánsky dohovor mal v tejto súvislosti zosúladiť s Bruselským dohovorom alebo naopak. Prijaté riešenie – ktoré sa aplikovalo tiež v nariadení Brusel I – preberá prvky z oboch dohovorov: vyžaduje sa v ňom, aby bol fyzickou osobou len nájomca, ale zmluvné strany musia mať bydlisko v tom istom štáte.

¹⁰⁴ Poukazuje sa na to v Jenardovej správe, s. 35, a Schlosserovej správe, body 166 – 172.

¹⁰⁵ Pozri bod 153 stanoviska 1/03: „Hoci sa skutočnosť, že predmet úpravy a znenie pravidiel Spoločenstva a ustanovení zamýšľanej dohody sú totožné musí zobrať do úvahy pri určovaní, či dohoda má dosah na pravidlá Spoločenstva, tento aspekt sám osebe nemôže preukázať absenciu dosahu. Súlad, ktorý vyplýva z uplatnenia tých istých pravidiel o právomoci, nie je synonymom absencie dosahu, keďže uplatňovanie normy právomoci stanoveného v zamýšľanej dohode môže viesť k udeleniu právomoci inému súdu ako súdu, ktorý by mal právomoc na základe ustanovení nariadenia č. 44/2001. Preto ak Lugánsky dohovor obsahuje články, ktoré sú totožné s článkami 22 a 23 nariadenia č. 44/2001, a na ich základe sa prizná právomoc súdu tretieho štátu, ktorý je zmluvnou stranou dohovoru, pričom žalovaný má bydlisko v členskom štáte, ak by dohovor nebol uzavretý, právomoc by mal súd členského štátu, zatiaľ čo pri použití dohovoru ju má súd tretieho štátu.“ (neoficiálny preklad)

Na podporu tohto riešenia treba uviesť najmä, že by bolo neprimerané vyžadovať, aby obe zmluvné strany boli fyzické osoby, keďže účelom ustanovenia je tiež poskytnúť ochranu v početných prípadoch, keď si dovolenkujúci prenajmú ubytovanie od spoločnosti, ktorá vlastní nehnuteľnosť v zahraničí. Okrem toho požiadavka, aby zmluvné strany mali bydlisko v rovnakom štáte, pokrýva väčšinu prípadov, v ktorých je vhodné opustiť výlučnú právomoc štátu, v ktorom sa nehnuteľnosť nachádza, bez toho, aby sa príliš rozšírila pôsobnosť výnimky.

95. V článku Ib protokolu 1 k dohovoru z roku 1988 sa umožňovalo, aby štát vyhlásil, že nebude uznávať rozsudky o nájme nehnuteľnosti, ktorá sa nachádza na jeho území, aj keď išlo o druh nájmu, na ktorý sa toto kritérium vzťahovalo, a právomoc súdu štátu pôvodu sa zakladala na bydlisku žalovaného; toto ustanovenie sa už nepovažovalo za potrebné a nebolo do nového dohovoru zaradené.

3. Obchodné spoločnosti (článok 22 bod 2)

96. V prípade ustanovenia dohovoru z roku 1988 týkajúceho sa výlučnej právomoci v konaniach, ktorých predmetom je „platnosť založenia, neplatnosť alebo zánik obchodných spoločností alebo iných právnických osôb alebo združení fyzických alebo právnických osôb, alebo rozhodnutí ich orgánov“ - alebo presnejšie „platnosť rozhodnutí ich orgánov“, ako znie nová formulácia, nedošlo k zmene, čím sa potvrdzuje výklad, že spojenie „rozhodnutí ich orgánov“ sa viazalo na prvú časť predchádzajúcej vety. Ustanovenie článku 16 bodu 2 starého dohovoru priznávalo právomoc súdom podľa sídla obchodnej spoločnosti, právnickej osoby alebo združenia v súlade s ustanovením, ktoré dávalo sídlu ekvivalentný význam ako bydlisku.

V novom ustanovení sa zachovalo spojenie so „sídлом“, ale väzba už nie je úplne rovnaká ako vo všeobecnom kritériu. V novom dohovore je bydlisko spoločnosti definované odkazom na registrované sídlo, ústrednú správu alebo hlavnú prevádzkareň. Toto vymedzenie je nezávislé a uľahčuje začať konanie na súde štátu viazaného dohovorom proti obchodnej spoločnosti, ktorá má podstatnú väzbu so štátmi viazanými dohovorom, ale nepovažovalo sa za vhodný základ pre výlučnú právomoc v sporoch v uvedených oblastiach. Kritériá právomoci uvedené v článku 22 sú výlučné a táto vlastnosť sa ťažko zosúladí s kritériom bydliska, ktorého obsah určujú tri alternatívy, čo môže viesť k vzniku neistoty v otázke rozhodného práva pre platnosť založenia obchodných spoločností. Inými slovami, právomoc všeobecného súdu pre obchodné spoločnosti sa môže založiť na širokej koncepcii bydliska, ale na platnosť založenia obchodných spoločností sa musí uplatňovať úzka koncepcia založená len na jednom kritériu väzby.

Pracovná skupina sa rozhodla ponechať odkaz len na „sídlo“ ako v dohovore z roku 1988, ktoré sa určí – ako podľa uvedeného dohovoru – odkazom na normy medzinárodného práva súkromného štátu súdu, ktorý vo veci koná. Treba preto zdôrazniť, že „sídlo“ obchodnej spoločnosti nie je v tomto prípade nezávislý pojem ako „registrované sídlo“ v článku 60. Jednoduchým odkazom iba na „registrované sídlo“ sa bolo možné vyhnúť prípadu, keď sa „registrované sídlo“ a skutočné sídlo nachádzali v rôznych krajinách a mohlo by existovať viacero súdov, o ktorých sa možno domnievať, že majú výlučnú právomoc; ale rozhodlo sa, že na riešenie tohto problému postačia ustanovenia v dohovore o prekážke začatej veci.

97. Dohodnuté riešenie v zásade zabezpečí súlad miesta konania a rozhodného práva, a je opodstatnené potrebou zabezpečiť, aby v prípade, keď ide o platnosť založenia obchodnej spoločnosti, existovalo jedno miesto konania, ktoré je predvídateľné a isté. V rámci pracovnej skupiny sa poukázalo na to, že potreba takejto právomoci je menej zrejmá, keď sa spor týka rozhodnutí riadiacich orgánov obchodnej spoločnosti. Aj v tomto prípade sa však pracovná skupina rozhodla zachovať výlučnú právomoc súdu sídla obchodnej spoločnosti, pretože tento súd je spravidla najvhodnejší pre konanie o platnosti takýchto rozhodnutí. S cieľom zabrániť možnosti rozširovania tejto právomoci výkladom, odkazuje sa v novom dohovore – ako možno vidieť – výslovne na „platnosť“ rozhodnutí, a nie ako v predchádzajúcom znení na samotné „rozhodnutia“, čím sa objasnilo, že výlučná právomoc sa nevzťahuje na obsah alebo účinky rozhodnutí.

4. Práva duševného vlastníctva (článok 22 bod 4)

98. Pokiaľ ide o platnosť patentov, ochranných známk, priemyselných vzorov alebo iných obdobných práv, ktoré sa musia registrovať alebo u ktorých sa musí žiadať o ochranu, sa v zásade uplatňuje kritérium právomoci ustanovené v dohovore z roku 1988. Výlučná právomoc sa priznáva súdom štátu viazaného dohovorom, na ktorého území sa žiadosť o registráciu alebo ochranu podala, v ktorom sa registrácia alebo ochrana poskytli alebo sa považujú za poskytnuté podľa medzinárodného dohovoru alebo – ako objasňuje nové znenie – podľa nástroja Spoločenstva. Tento posledný bod sa doplnil s cieľom odstrániť akékoľvek pochybnosti o rovnocennosti práva Spoločenstva týkajúceho sa duševného a priemyselného vlastníctva s platným právom medzinárodných dohovorov.

99. Výlučná právomoc sa tiež uplatňuje na patenty udelené na základe Dohovoru o udeľovaní európskych patentov podpísaného 5. októbra 1973 v Mníchove. Kritérium, podľa ktorého majú súdy každého štátu viazaného dohovorom výlučnú právomoc v konaniach týkajúcich sa registrácie alebo platnosti akéhokoľvek európskeho patentu udeleného pre daný štát, bez toho, aby bola dotknutá právomoc Európskeho patentového úradu, ktoré bolo ustanovené v článku Vd protokolu 1 k dohovoru z roku 1988, sa v súčasnosti zaradilo do článku 22 bodu 4. Posledná časť ustanovenia uvedená v protokole sa vypustila: ustanovovala sa v nej výnimka z výlučnej právomoci súdov štátov viazaných protokolom, keď išlo o patent Spoločenstva podľa článku 86 Dohovoru o európskom patente pre spoločný trh podpísaného 15. decembra 1975 v Luxemburgu¹⁰⁶.

Luxemburský dohovor zmenený a doplnený následnou Dohodou o patentoch Spoločenstva podpísanou 15. decembra 1989 v Luxemburgu, ustanovoval, že udelenie patentu Spoločenstva má rovnaké účinky ako vnútroštátne patenty, je ale od nich nezávislé a má rovnocenné účinky vo všetkých zmluvných štátoch. Vyhlásil Bruselský dohovor za uplatniteľný na všetky žaloby týkajúce sa patentov Spoločenstva a zároveň ustanovil osobitnú právomoc pre spory týkajúce sa platnosti a porušenia. Luxemburský dohovor nikdy nenadobudol platnosť a v novom Lugánskom dohovore sa naň neodkazuje.

¹⁰⁶ Schlosserova správa, bod 173.

100. Otázka výnimky z výlučnej právomoci priznanej v článku 22 bode 4 súdom členských štátov zostala však aktuálna ako dôsledok úsilia o vytvorenie patentu Spoločenstva prostredníctvom právnych predpisov Spoločenstva; Komisia predložila návrh nariadenia Rady o patente Spoločenstva v roku 2000¹⁰⁷, po ktorom v roku 2003 nasledovali návrhy Komisie na rozhodnutie Rady o priznaní právomoci Súdnemu dvoru vo veciach sporov o patente Spoločenstva a na rozhodnutie Rady o zriadení patentového tribunálu Spoločenstva a odvolacom konaní na Súde prvého stupňa¹⁰⁸. Vo všeobecnosti je cieľom dať širokú právomoc Súdnemu dvoru, najmä v sporoch týkajúcich sa porušenia práva vrátane určenia, že nedochádza k jeho porušeniu, v sporoch o platnosť patentu Spoločenstva bez ohľadu na to, či sú predmetom žaloby alebo vzájomného návrhu, a v sporoch o využívaní vynálezu po uverejnení prihlášky patentu Spoločenstva alebo týkajúcich sa práv založených na predchádzajúcom využívaní vynálezu, s výlučnou právomocou prijímať predbežné opatrenia v konaniach v rámci týchto oblastí, pričom súdom štátov sa výlučná právomoc podľa článku 22 bodu 4 ponecháva len v prípadoch, v ktorých nie je výslovne priznaná Súdnemu dvoru.

¹⁰⁷ KOM(2000) 412 v konečnom znení, 1.8.2000.

¹⁰⁸ KOM(2003) 827 v konečnom znení a KOM(2003) 828 v konečnom znení, 23.12.2003. Podľa návrhov z roku 2003 by sa právomoc priznala Súdnemu dvoru a patentový tribunál Spoločenstva by sa zriadil v rámci Súdneho dvora, pričom o odvolaniach by rozhodoval Súd prvého stupňa.

101. Na diplomatickej konferencii, ktorá sa uskutočnila 10. až 12. októbra 2006, sa diskutovalo o tom, či by bolo vhodné doplniť Lugánsky dohovor o protokol, ktorým sa Súdnu dvoru prizná výlučná právomoc vo veciach práva priemyselného vlastníctva Spoločenstva¹⁰⁹. Výhodou takéhoto protokolu by bolo ustanovenie jediného súdu s právomocou v sporoch o platnosť patentov a sporov pre porušenie práv z patentu, o ktorých by inak podľa Lugánskeho dohovoru museli rozhodovať rôzne sudy. Proti navrhovanému protokolu sa však uviedlo, že nevymedzoval dotknuté spory dostatočne presne a ponechal ich vymedzenie na právne predpisy Spoločenstva, ktoré by sa prijali neskôr, a že zahrnutie žalôb o porušení práva do tohto protokolu by znamenalo podstatnú odchýlku od kritérií právomoci v Lugánskom dohovore a ohrozilo by jeho celkový systém. Preukázalo sa, že nie je možné dosiahnuť uspokojujúcu formuláciu a diplomatická konferencia v dôsledku toho uprednostnila odloženie zváženia tohto protokolu na neskôr, keď bude prijaté nariadenie o patente Spoločenstva.

¹⁰⁹ Podľa protokolu navrhnutého Európskou komisiou (protokol 4) by mal Súdny dvor výlučnú právomoc v sporoch o právach priemyselného vlastníctva Spoločenstva v rozsahu, v akom sa mu priznáva výlučná právomoc podľa Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva. Hlavy III a IV Lugánskeho dohovoru by sa vzťahovali na uznávanie a výkon rozsudkov vydaných v takýchto konaniach.

102. Protokol, ktorým sa priznáva výlučná právomoc Súdneho dvoru vo veciach práv priemyselného vlastníctva, poukázal na určité potreby, ktoré sa v skutku aspoň sčasti uspokojili v následnej judikatúre Súdneho dvora: pred podpísaním nového dohovoru sa Súdny dvor ocitol v situácii, keď musel rozhodovať o otázke, či sa výlučná právomoc musí uplatniť na otázku registrácie alebo platnosti patentu bez ohľadu na to, či je nastolená v žalobe alebo formou námietky¹¹⁰. Súdu rozhodol, že sa uplatňuje: vzhľadom na postavenie a účel ustanovenia v systéme Bruselského dohovoru je potrebné sa domnievať, že súdy štátu registrácie patentu majú výlučnú právomoc „bez ohľadu na to, v akom procesnom rámci je otázka platnosti patentu nastolená, či už je to v žalobe, alebo formou námietky, v čase podania návrhu na začatie konania alebo v neskoršom štádiu konania“¹¹¹. Súdny dvor tak rozhodol, že v prípade žaloby pre porušenie práv z patentu nesmie súd, na ktorý sa žaloba podala, nepriamo rozhodnúť o neplatnosti predmetného patentu, aj keď účinky rozsudku sú obmedzené len na účastníkov konania, ako sa stávalo podľa vnútroštátnych právnych poriadkov niektorých štátov viazaných dohovorom¹¹².

Vzhľadom na uvedené súd, na ktorom prebieha konanie o žalobe pre porušenie práv z patentu, v ktorom sa nastolí otázka platnosti patentu, musí, pokiaľ nemá výlučnú právomoc rozhodovať o platnosti patentu podľa článku 22 bodu 4, aj bez návrhu podľa článku 25 dohovoru vyhlásiť, že nemá právomoc rozhodovať o tejto otázke; a v závislosti od postupu, ktorý mu umožňuje vnútroštátny právny poriadok musí prípadne – predtým, ako dospeje k rozhodnutiu vo veci – prerušiť konanie pre porušenie práv z patentu do vydania rozsudku súdu s výlučnou právomocou. V dôsledku toho sa znenie článku 22 bodu 4 nového dohovoru v porovnaní s príslušným ustanovením Lugánskeho dohovoru z roku 1988 a článkom 22 bodom 4 nariadenia Brusel I zmenilo tak, aby sa doň zahrnulo rozhodnutie Súdneho dvora vo veci *GAT*¹¹³.

¹¹⁰ Súdny dvor, vec C-4/03, *GAT*, Zb. 2006, s. I-6509 (s odkazom na článok 16 ods. 4 Bruselského dohovoru).

¹¹¹ Rozsudok vo veci *GAT*, bod 25.

¹¹² Súdny dvor vyslovene uviedol, že právomoc súdov iného štátu ako štátu, ktorý vydal patent, rozhodovať v konaní o predbežnej otázke o platnosti cudzieho patentu sa nemôže obmedzovať len na tie prípady, keď sa podľa vnútroštátneho práva účinky rozhodnutia, ktoré sa má vydať, vzťahujú len na účastníkov konania. Vo viacerých krajinách má rozsudok, ktorým sa patent zrušil, účinky *erga omnes* a takéto obmedzenie by viedlo k deformáciám, čím by bola spochybnená rovnosť a jednotnosť práv a povinností, ktoré z dohovoru vyplývajú pre zmluvné štáty a dotknuté osoby (bod 30 rozsudku vo veci *GAT*).

¹¹³ Pozri tiež rozhodnutie Rady o uzavretí nového Lugánskeho dohovoru prijaté 27. novembra 2008 (Ú. v. EÚ L 147, 10.6.2009), v ktorom Európske spoločenstvo vyjadruje zámer vyjasniť rozsah pôsobnosti článku 22 ods. 4 nariadenia Brusel I v rovnakom zmysle, aby sa zaistila paralela s článkom 22 ods. 4 Lugánskeho dohovoru a zároveň sa zohľadnili výsledky hodnotenia uplatňovania nariadenia Brusel I.

Stanovisko Súdneho dvora z veľkej časti zodpovedá zamýšľaným účelom návrhu protokolu o výlučnej právomoci Súdneho dvora, keďže vyžaduje jedinú výlučnú právomoc pre žaloby o platnosť alebo pre porušenie práv z patentu, čím sa bráni tomu, aby rozhodnutia o platnosti patentu vydávalo viacero súdov, aj keď by posudzovali vec zo značne odlišných aspektov, a tým predchádza riziku navzájom si odporujúcich rozhodnutí. Ak by Európske spoločenstvo prijalo nariadenie o otázke patentu Spoločenstva a priznalo výlučnú právomoc vo veciach registrácie a platnosti patentov Súdnemu dvoru, súd štátu viazaného dohovorom, ktorý koná o žalobe pre porušenie práv z patentu Spoločenstva, by nemohol rozhodnúť o platnosti patentu ani v incidenčnom konaní a musel by v tejto otázke uznať výlučnú právomoc Súdneho dvora a správať sa k nemu ako k inému vnútroštátnemu súdu¹¹⁴.

¹¹⁴ Článok 1 ods. 3 dohovoru.

5 – Prorogácia právomoci

1. Všeobecne (článok 23)

103. Systém, ktorým sa spravuje sloboda účastníkov zvoliť si súd, ktorý má právomoc rozhodovať o ich vzťahu, je mimoriadne citlivou otázkou, ako možno vidieť na početnej judikatúre Súdneho dvora počínajúc Bruselským dohovorom, ktorý si počas uplynulých rokov vyžadoval značné zmeny, aby zodpovedajúcim spôsobom vyhovel potrebám medzinárodného obchodu¹¹⁵. Samotný dohovor z roku 1988 bol výsledkom tohto vývoja v judikatúre a právnych predpisoch. Preto neprekvapuje, že pracovná skupina *ad hoc* bola v tejto otázke konfrontovaná s rôznymi problémami, z ktorých sa niektoré týkali otázok, ktoré sa už predtým prerokovali, zatiaľ čo ďalšie vznikli z potreby nájsť riešenia nových problémov vyplývajúcich z medzinárodnej obchodnej praxe.

Vo vzťahu k článku 23 o dohodách o voľbe súdu v zmluvách vznikli ťažkosti najmä z väzby so štátom viazaným dohovorom, ktorá musí existovať, aby sa mohli uplatniť kritériá dohovoru. Pracovná skupina ďalej zvažovala, či právomoc dohodnutá účastníkmi má výlučný charakter. Po tretie skúmala formálne požiadavky na dohody o voľbe súdu, najmä ako by takáto dohoda mohla vyhovovať požiadavkám elektronického obchodu. Nakoniec diskutovala o viacerých problémoch týkajúcich sa rôzneho postavenia účastníkov vo vzťahu k dohode, právomoci rozhodovať o platnosti dohody a vzťahu medzi článkom 23 a zvyškom dohovoru.

¹¹⁵ Schlosserova správa, bod 179.

2. Väzba so štátom viazaným dohovorom

104. Článok 23 sa vzťahuje výlučne na vzťahy s medzinárodným prvkom, ktorý nemôže spočívať výlučne vo voľbe súdov určitého štátu,¹¹⁶ a uplatňuje sa len vtedy, ak má aspoň jeden z účastníkov bydlisko v štáte viazanom dohovorom. Ak nemá žiaden z účastníkov bydlisko v takom štáte, súd štátu viazaného dohovorom, ktorý bol určený v dohode o voľbe súdu, môže posudzovať jej platnosť na základe svojho vnútroštátneho právneho poriadku, a súdy ostatných štátov viazaných dohovorom sú povinné upustiť od konaní v tejto veci dovtedy, kým súd alebo súdy určené v dohode o voľbe súdu neodmietnu vykonávať právomoc. Pracovná skupina diskutovala o vhodnosti naďalej vyžadovať, aby mal aspoň jednej z účastníkov bydlisko v štáte viazanom dohovorom, pretože chcela zjednodušiť kritériá a zabezpečiť rovnaký účinok všetkým dohodám, ktorými sa priznáva právomoc súdu alebo súdom štátu viazaného dohovorom.

Hoci sa tieto argumenty zohľadnili, nepovažovalo za vhodné rozšíriť rozsah pôsobnosti dohovoru zmenou a doplnením článku 23 navrhovaným spôsobom. Predovšetkým sa nezdalo opodstatnené zmeniť názor, že nie je potrebné ustanoviť v dohovore podmienky, za ktorých by mal súd prijať svoju právomoc určenú účastníkmi s bydliskom výlučne mimo územia, na ktoré sa vzťahuje dohovor¹¹⁷, dohodlo sa však, že keď raz súd určený v dohode o voľbe súdu rozhodne, že odchýlenie sa od bežných kritérií je platné, takáto dohoda by mala byť účinná vo všetkých štátoch viazaných dohovorom. V dôsledku toho sa v tomto ohľade formulácia článku 23 ods. 1 nezmenila oproti príslušnému ustanoveniu dohovoru z roku 1988 s výnimkou druhej časti odseku týkajúcej sa zaobchádzania s dohodou v prípadoch, keď žiaden z účastníkov nemá bydlisko v štáte viazanom dohovorom, ktorá sa presunula do samostatného odseku 3.

¹¹⁶ Schlosserova správa, bod 174.

¹¹⁷ Schlosserova správa, bod 177.

105. Pracovná skupina *ad hoc* preskúmala otázku dátumu, ku ktorému musí mať jeden z účastníkov bydlisko v štáte viazanom dohovorom, aby sa uplatnil článok 23 ods. 1, vzhľadom na článok 13 bod 3 a článok 17 bod 3, v ktorých sa uvádza, že v prípadoch, keď odkazujú na bydlisko, ide o bydlisko účastníkov v čase uzavretia zmluvy. Dohodlo sa, že tento dátum je rozhodujúci aj na účely článku 23, ale nepovažovalo sa na tento účel za potrebné poskytnúť vysvetlenie v texte dohovoru. Neurobilo sa tak preto, že rozhodujúcim momentom z dôvodu právnej istoty a dôvery medzi účastníkmi, ktorí uzavreli dohodu o voľbe súdu, má byť moment uzavretia zmluvy. Ak by referenčným dátumom bol deň začatia konania, jeden z účastníkov by po podpísaní zmluvy a pred začatím konania mohol presunúť svoje bydlisko do štátu viazaného dohovorom, v dôsledku čoho by sa uplatnil článok 23 ods. 1 a zmenil kontext, v ktorom by zvolený súd preskúmaval, či má právomoc.

3. *Výlučný a nevýlučný charakter prorogačnej dohody*

106. Dohovor z roku 1988 ustanovuje, že dohodou o prorogácii, ktorá spĺňa požiadavky dohovoru, sa zvolenému súdu alebo súdom vždy priznáva výlučná právomoc. Podľa právnych poriadkov niektorých štátov viazaných dohovorom – najmä podľa anglického práva – si však účastníci často dohodnú právomoc súdu, pričom táto voľba nie je výlučná, čím sa iným súdom ponecháva súbežná právomoc a žalobcovi umožňuje zvoliť si z viacerých súdov; a v anglickej judikatúre sa akceptovalo, že nevýlučná dohoda predstavuje platnú voľbu podľa dohovoru¹¹⁸. Na návrh delegácie Spojeného kráľovstva pracovná skupina *ad hoc* opätovne preskúmala otázku výlučného účinku dohody o voľbe súdu a dospela k záveru, že vzhľadom na to, že voľba súdu je výsledkom dohody medzi účastníkmi, neexistuje dôvod obmedzovať slobodu účastníkov zákazom dohodnúť sa v ich zmluve, že okrem súdu alebo súdov, ktoré majú objektívne k dispozícii na základe dohovoru, budú mať k dispozícii aj súd s nevýlučnou právomocou.

¹¹⁸ S odkazom na Bruselský dohovor pozri *Kurz/Stella Musical*, Zb. 1991, 3 WLR 1046.

Podobná možnosť bola už v skutočnosti ustanovená, hoci s určitými obmedzeniami, v dohovore z roku 1988, ktorého článok 17 ods. 4 umožňoval, aby sa dojednala dohoda o voľbe súdu len v prospech jedného účastníka, ktorý mal právo začať konanie na akomkoľvek inom súde, ktorý mal právomoc na základe dohovoru, takže dohoda bola v takom prípade výlučná len vo vzťahu k druhému účastníkovi. Toto ustanovenie bolo zjavne v prospech „silnejšieho“ účastníka pri rokovaní o zmluve a nepredstavovalo žiadnu podstatnú výhodu pre medzinárodný obchod. Dohovor z roku 1988 sa teraz zmenil a doplnil tak, že všeobecne uznáva platnosť nevýlučnej dohody o voľbe súdu, a zároveň sa aj vypustilo ustanovenie dohovoru z roku 1988, ktoré umožňovalo uzavretie dohody o voľbe súdu len v prospech jedného z účastníkov.

107. V článku 23 sa stále uprednostňuje výlučnosť, keďže sa v ňom uvádza, že dohodnutá právomoc „je výlučná, ak sa účastníci nedohodli inak“. Preto platí domnienka, že dohoda o voľbe súdu má výlučnú povahu, pokiaľ účastníci nevyjadria opačný úmysel, a nepovažuje sa – ako sa pôvodne navrhovalo – za nevýlučnú, pokiaľ sa účastníci nedohodnú, že má byť výlučná.

4. Formálne náležitosti prorogačnej dohody

108. Ustanovenia, ktoré upravujú formálne náležitosti dohody o prorogácii právomoci v dohovore z roku 1988, odrážali značný vývoj v judikatúre o príslušnom ustanovení v Bruselskom dohovore v jeho pôvodnej podobe, ktorého formálnu prísnosť sa rozsudky snažili zmierniť. V dohovore z roku 1988 sa zohľadnila judikatúra a prebrala sa ním zmena týkajúca sa formálnej platnosti dohôd, ktorá sa urobila v Bruselskom dohovore v rámci dohovoru o pristúpení z roku 1978, a ktorá zodpovedala praxi v medzinárodnom obchode,¹¹⁹ a to doplnením odkazu na formu, ktorá je v súlade s praxou, ktorú medzi sebou zaviedli účastníci zmluvy¹²⁰.

¹¹⁹ Schlosserova správa, bod 179. K dôkazom o existencii praxe v medzinárodnom obchode a hodnotení ich relevantnosti pozri najmä Súdny dvor, vec C-159/97, *Trasporti Castelletti*, Zb. 1999, s. I-1597.

¹²⁰ Tento odkaz sa prevzal do Bruselského dohovoru vo verzii od Donostiu a -San Sebastián z roku 1989 a potom do nariadenia Brusel I. Správa Jenarda a Möllera, bod 58.

Výklad ustanovenia dohovoru z roku 1988 súdmi si nevyžadoval žiadne radikálne zmeny pri vypracúvaní nového Lugánskeho dohovoru. V novom dohovore sa potvrdzuje, že forma dohody o voľbe súdu sa nepovažuje za platnú, pokiaľ nie je písomná, alebo ak sa uzavrela ústne, pokiaľ nie je doložená písomne, alebo v inej forme, ktorá je v súlade s praxou, ktorú medzi sebou zaviedli účastníci zmluvy, alebo vo forme, ktorá je v súlade so zvyklosťami v medzinárodnom obchode v súlade s článkom 23 ods. 1 písm. c).

Pokiaľ ide o písomné dôkazy o existencii ústne uzavretej dohody, vznikali pochybnosti, či postačuje dôkaz poskytnutý jedným z účastníkov, alebo či by mal byť poskytnutý oboma účastníkmi. Treba sa rozhodnúť pre prvú možnosť. Ústne uzavretú dohodu často navrhuje jeden z účastníkov, pričom druhý účastník si vyhradzuje právo zaznamenať ústnu dohodu písomne a potvrdenie poskytnuté týmto druhým účastníkom postačuje na preukázanie existencie a podmienok takejto dohody. Tento výklad viac zodpovedá niektorým jazykovým verziám formulácie článku 23 ods. 1 písm. a), najmä anglickej, v ktorej sa jednoznačnejšie vyžaduje písomná forma skôr ako dôkaz ústnej dohody než ako podmienka pre jej uzavretie¹²¹. Iným výkladom kritéria by sa odkaz na „písomné potvrdenie“ v iných jazykových verziách v druhej časti písmena a) stal prakticky nadbytočný, keďže písomné potvrdenie, ktoré by museli vydať obe strany, by v podstate znamenalo dohodu „v písomnej forme“ v zmysle prvej časti ustanovenia.

109. Hlavným problémom, na ktorý sa pracovná skupina *ad hoc* sústredila v súvislosti s formálnymi náležitosťami prorogačnej dohody, je otázka, či by sa článok 23 mohol prispôbiť vývoju komunikácie elektronickými prostriedkami vzhľadom na to, že elektronický obchod by nemal byť obmedzený neprimeranými formálnymi náležitosťami. Nemožno pochybovať o tom, že písmená b) a c) odseku 1 sa vskutku môžu uplatňovať na komunikáciu elektronickými prostriedkami, pretože odkazujú na prax, ktorú medzi sebou zaviedli účastníci, a na prax v medzinárodnom obchode.

¹²¹ V anglickej verzii písmena a) sa hovorí o „písomne preukázanej“ dohode, zatiaľ čo v iných verziách sa používajú slová, ktoré doslovne znamenajú „uzavretá ústne s písomným potvrdením“.

Problematickejšie je určiť, či sa môže uplatniť písmeno a), teda či je písomná forma, ktorá sa v ňom vyžaduje, prítomná v prípade komunikácie elektronickými prostriedkami. Na vyriešenie prípadných pochybností sa považovalo za vhodné prijať výslovné ustanovenie. V článku 23 ods. 2 sa preto teraz uvádza, že komunikácia elektronickými prostriedkami sa považuje za „písomnú“, ak „poskytuje trvalý záznam o dohode“. Test splnenia formálnej náležitosti v článku 23 ods. 1 preto spočíva v tom, či je možno vyhotoviť trvalý záznam komunikácie elektronickými prostriedkami jeho vytlačením alebo uložením na záložnej páske alebo disku, alebo ho uchovať iným spôsobom. Pracovná skupina tu vychádzala z formálnych náležitostí rozhodcovských zmlúv vo Vzorovom zákone UNCITRAL o rozhodcovskom konaní v medzinárodnom obchodnom styku, v ktorom sa uvádza, že dohoda uzavretá ústne, konkludentne alebo inak sa považuje za „písomnú“, ak je zaznamenaná v akejkoľvek forme, a komunikácia elektronickými prostriedkami sa považuje za spĺňajúcu náležitosť „písomnej“, ak je v nej obsiahnutá informácia prístupná tak, že ju možno následne použiť; okrem toho ustanovuje výslovné vymedzenie pojmu „komunikácia elektronickými prostriedkami“ a „dátová správa“¹²².

Táto norma vylučuje len takú komunikáciu elektronickými prostriedkami, ktorá neposkytuje vytvorenie trvalého záznamu. Takáto komunikácia sa preto nemôže použiť na uzavretie doložky o voľbe súdu, ktorá by bola formálne platná na účely písmena a), hoci môže byť relevantná na účely písmen b) a c), ak sú splnené tam ustanovené požiadavky. V článku 23 ods. 2 sa len uvádza, že komunikácia elektronickými prostriedkami sa považuje za písomnú, „ak poskytuje trvalý záznam o dohode“, * a to aj vtedy, ak sa v skutočnosti takýto záznam neurobil, to znamená, že samotný záznam nie je podmienkou formálnej platnosti alebo existencie doložky, ale iba vtedy, ak nastane potreba dôkazu o nej, ktorý by bolo samozrejme ťažké predložiť iným spôsobom.

¹²² Článok 7 ods. 3 a 4 Vzorového zákona UNCITRAL o rozhodcovskom konaní v medzinárodnom obchodnom styku zmeneného a doplneného UNCITRAL-om 7. júla 2006, dokument A/61/17, príloha I, podľa ktorého „(3) Rozhodcovská dohoda je písomná, ak je jej obsah zaznamenaný v akejkoľvek forme bez ohľadu na to, či sa rozhodcovská dohoda alebo zmluva uzavrela ústne, konkludentne alebo inak. (4) Požiadavka, že rozhodcovská dohoda má byť písomná, je v prípade komunikácie elektronickými prostriedkami splnená, ak je informácia v nej obsiahnutá prístupná tak, aby mohla byť použitá neskôr; „komunikácia elektronickými prostriedkami“ je akákoľvek komunikácia medzi účastníkmi prostredníctvom dátových správ; „dátové správy“ sú informácie vytvorené, zasielané, prijímané alebo uchovávané elektronickými, magnetickými, optickými alebo podobnými prostriedkami, vrátane, ale nielen elektronickou výmenou údajov (EDI), elektronickou poštou, telegraficky, telexom alebo telefaxom“.

5. Konkludentná prorogácia právomoci (článok 24)

110. Právomoc súdu, ktorú by ju inak podľa dohovoru nemal, možno založiť konkludentnou voľbou, keď mu žalobca predloží vec a žalovaný sa zúčastní konania bez toho, aby namietal nedostatok právomoci súdu; toto ustanovenie sa líši od prorogácie právomoci podľa článku 23 tým, že nezakladá domnienku dohody medzi účastníkmi a neukladá súdu povinnosť preskúmať, či je dohoda, ktorou sa mu priznáva právomoc, skutočne výsledkom súhlasnej vôle, ktorá sa musí jednoznačne a presne preukázať, pričom účelom formálnych náležitostí ustanovených v článku 23 je poskytnutie dôkazu o jej existencii¹²³. V článku 24 sa právomoc priznáva na základe skutočnosti, že sa žalovaný zúčastní konania a nenamieta absenciu právomoci súdu, na ktorom sa začalo konanie, a obhajuje sa vo veci samej, takže nie je potrebné zisťovať, či existuje v tejto veci medzi účastníkmi dohoda.

Pracovná skupina *ad hoc* skúmala otázku, či je právomoc daná iba vtedy, keď má odporca bydlisko v štáte viazanom dohovorom,¹²⁴ alebo aj vtedy, keď má odporca bydlisko v štáte, ktorý nie je viazaný dohovorom, ale nepovažovala za potrebné doplniť objasnenie tejto formulácie. Napriek zjavnej nejednoznačnosti prvej vety článku 24, ktorá všeobecne odkazuje na prípady, v ktorých sa právomoc neodvodzuje z dohovoru, vedie porovnanie systémov v článkoch 23 a 24 k záveru, že ak bydlisko odporcu nemusí byť v štáte viazanom dohovorom, konkludentná prorogácia právomoci by mala širší rozsah pôsobnosti ako výslovná prorogácia, ktorá si vyžaduje, aby aspoň jeden z účastníkov mal bydlisko v takomto štáte (požiadavka, ktorú sa pracovná skupina rozhodla neodstrániť).

111. Formulácia článku 24 viedla k ťažkostiam s výkladom v súvislosti s príslušným ustanovením Bruselského dohovoru, najmä pokiaľ ide o možnosť namietat nedostatok právomoci a zároveň sa obhajovať vo veci samej, a pokiaľ ide o moment, kedy sa nedostatok právomoci musí namietnuť.

¹²³ Súdny dvor, vec 24/76, *Estasis Salotti*, Zb. 1976, s. 1831; vec 25/76 *Galleries Segoura*, Zb. 1976, s. 1851.

¹²⁴ K tomu pozri Jenardovu správu, s. 38.

Prvá otázka, či možno zabrániť prorogácii právomoci v prospech súdu, na ktorý sa podala žaloba, námietkou absencie právomoci, ak sa žalovaný zároveň obhajuje vo veci samej, vyplýva z rozdielov medzi jazykovými verziami Bruselského dohovoru (a následne Lugánskeho dohovoru):

v niektorých jazykových verziách, napríklad anglickej a talianskej, sa uvádza, že kritérium konkludentnej prorogácie sa neuplatňuje, keď sa žalovaný zúčastní konania, „*len* aby namietol absenciu právomoci“, a nie jednoducho „aby namietol absenciu právomoci“. Podľa právneho poriadku niektorých krajín sa všetky vyjadrenia na obhajobu vrátane vyjadrení vo veci samej musia predložiť pri prvom úkone obhajoby; to sťažilo doslovné uplatňovanie tohto pravidla, keďže by žalovanému bránilo v obhajobe vo veci v prípade zamietnutia námietky nedostatku právomoci a bolo by v rozpore s ochranou práva na obhajobu v pôvodnom konaní, ktoré je jednou zo záruk ustanovených v dohovore.

Pochybnosť odstránil Súdny dvor, ktorý ustanovenie vyložil tak, že účasť žalovaného na konaní nezakladá právomoc, ak žalovaný okrem namietania nedostatku právomoci predloží aj vyjadrenia vo veci samej,¹²⁵ a že žalovaný, ktorý zároveň ako alternatívu predloží obhajobu vo veci samej tým nestráca právo vzniesť námietku nedostatku právomoci.¹²⁶ S cieľom odstrániť akékoľvek ďalšie pochybnosti a potvrdiť výklad Súdneho dvora sa formulácia v článku 24 v jednotlivých jazykových verziách zosúladiť vypustením slova „*len*“, čím sa vyjasnilo, že stačí, aby žalovaný namietal nedostatok právomoci, aj keď zároveň podá vyjadrenia na svoju obhajobu vo veci samej.

¹²⁵ Súdny dvor, vec 150/80, *Elefanten Schuh*, Zb. 1981, s. 1671, bod 17.

¹²⁶ Súdny dvor, vec 27/81, *Rohr/Ossberger*, Zb. 1981, s. 2431, bod 8.

112. Moment, kedy sa musí namietat' nedostatok právomoci, aby sa zabránilo konkludentnej prorogácii právomoci, závisí od vnútroštátneho právneho poriadku štátu konajúceho súdu , ktorého procesné normy tiež určia význam spojenia žalovaný „sa zúčastní konania“¹²⁷. Takýto odkaz na vnútroštátny poriadok potvrdil Súdny dvor, ktorý však podal nezávislý výklad ustanovenia, podľa ktorého „ak námietka nedostatku právomoci nepredchádza obhajobe vo veci samej, v žiadnom prípade ju nemožno vzniesť po vyjadreniach, ktoré sa podľa vnútroštátneho procesného práva považujú za prvý úkon obhajoby adresovaný súdu konajúcemu vo veci.“¹²⁸ Na druhej strane, ak sa námietka vzniesla pred akýmkoľvek úkonom týkajúcim sa veci samej, otázku momentu, do kedy sa musí vzniesť, určuje výlučne vnútroštátny právny poriadok.

¹²⁷ Jenardova správa, s. 38.

¹²⁸ Súdny dvor, vec 150/80, *Elefanten Schuh*, Zb. 1981, s. 1671, bod 16.

6 – Skúmanie právomoci

1. Výlučná právomoc iného súdu (článok 25)

113. Ustanovenie, v ktorom sa vyžaduje, aby súd štátu viazaného dohovorom aj bez návrhu vyhlásil, že nemá právomoc vždy, keď sa na základe článku 22 založí výlučná právomoc súdu iného štátu viazaného dohovorom, nebolo potrebné meniť¹²⁹. Túto povinnosť treba dodržať aj vtedy, keď sa žalovaný zúčastní konania a nenamieta nedostatok právomoci, pretože účastníci sa výlučnej právomoci nemôžu vzdať podľa článku 23 alebo 24. Pracovná skupina *ad hoc* diskutovala o tom, či by sa povinnosť súdu odmietnuť právomoc aj bez návrhu mala vzťahovať nielen na výlučnú právomoc podľa článku 22, ale aj na právomoc dohodnutú účastníkmi podľa článku 23, aj keď len vtedy, keď sa dohodla výlučná právomoc, a na právomoc priznanú rozhodcovskou doložkou. Pracovná skupina dospela k záveru, že by sa táto povinnosť nemala rozšíriť, pretože sa článok 25 zaoberá situáciou, keď sa účastníci zúčastnili konania. Opomenutie namietat' nedostatok právomoci by sa preto považovalo za zmenu v dohode o voľbe súdu podľa článku 24, zatiaľ čo vznesená námietka by v prípade jej prijatia súdom by viedla k jeho rozhodnutiu, ktoré nevydal bez návrhu.. Prípacom žalovaného, ktorý sa nezúčastnil konania, sa zaoberá článok 26. Pokiaľ ide o právomoc odvodenú z rozhodcovskej doložky, poukázalo sa na to, že rozhodcovské konanie nepatrí do rozsahu pôsobnosti dohovoru a nepovažuje sa za vhodné, aby sa ním pracovná skupina zaoberala.

¹²⁹ Jenardova správa, s. 38.

2. Žalovaný sa nezúčastní konania (článok 26)

114. Rovnako ako v článku 25 nebola potrebná žiadna podstatná zmena článku 26, ktorý sa zaoberá preskúmaním otázky právomoci, keď sa žalovaný nezúčastní konania¹³⁰. Ustanovenie rozlišuje medzi prípadom, keď súd, na ktorom sa začalo konanie, právomoc podľa dohovoru nemá, a prípadom, keď právomoc podľa dohovoru skutočne má, ale v oboch prípadoch sa vyžaduje, aby súd skúmal svoju právomoc v dôsledku žalobného návrhu¹³¹.

Podľa odseku 1, ak súd zistí, že nemá právomoc voči žalovanému s bydliskom v štáte viazanom dohovorom, rozhodne aj bez návrhu, že nemá právomoc buď preto, že si súd podľa dohovoru nemá na čom založiť právomoc, alebo preto, že účastníci jeho právomoc vylúčili dohodou o voľbe súdu v prospech iného súdu. Inými slovami nemožno skutočnosť, že žalovaného sa nezúčastní konania, nemožno považovať za podriadenie sa právomoci a nahradiť tak iné kritériá, na základe ktorých sa priznáva právomoc. Skutočnosť, že článok 4 je nezávislé kritérium právomoci, znamená, že súd musí overiť, že sa urobilo všetko preto, aby bol žalovaný o nároku informovaný v súlade s článkom 26 ods. 2 a aby sa mu tým umožnilo dostaviť sa na súd a podriaďiť sa právomoci, ak to považuje za vhodné.

Druhá opísaná situácia má širší dosah. Keď má súd právomoc podľa dohovoru, bude musieť pokračovať v konaní aj v prípade, že sa žalovaný nezúčastní konania, ak to umožňuje vnútroštátny právny poriadok pre prípady neúčasti žalovaného a v rozsahu, v ktorom to umožňuje. Pred pokračovaním v konaní sa však v článku 26. ods. 2 od súdu vyžaduje, aby prerušil konanie dovtedy, kým sa nepreukáže, že žalovaný mal možnosť prevziať písomnosť, ktorou sa začalo konanie, alebo rovnocennú písomnosť v dostatočnom čase, aby mohol pripraviť svoju obhajobu, alebo že sa na tento účel prijali všetky potrebné kroky.

¹³⁰ Jenardova správa, s. 39.

¹³¹ Schlosserova správa, bod 22.

115. Toto ustanovenie sa musí uplatniť na všetky prípady, v ktorých má súd, ktorý začal konať, právomoc podľa dohovoru bez ohľadu na to, či má žalovaný bydlisko v štáte viazanom dohovorom¹³². Inak by neboli pokryté tie prípady výlučnej právomoci, keď má žalovaný bydlisko v štáte, ktorý nie je viazaný dohovorom. Požiadavka, aby sa urobilo všetko na zabezpečenie toho, aby mal žalovaný možnosť prevziať písomnosť, ktorou sa začalo konanie, súvisí s uznaním rozhodnutia v iných štátoch viazaných dohovorom, pretože uznanie nezávisí od bydliska žalovaného v pôvodnom konaní, ale môže závisieť od toho, či sa urobilo všetko preto, aby bol žalovaný dostatočne včas informovaný o začatí konaní¹³³.

116. Rovnako ako v dohovore z roku 1988, ak sa písomnosť, ktorou sa začalo konanie, zaslala v súlade s Haagskym dohovorom z 15. novembra 1965 o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v cudzine v občianskych a obchodných veciach, ustanovenia článku 26 ods. 2 Lugánskeho dohovoru sa nahrádzajú článkom 15 Haagskeho dohovoru¹³⁴. V dôsledku prijatia nariadenia (ES) č. 1348/2000 z 29. mája 2000¹³⁵ a následnej Dohody medzi Európskym spoločenstvom a Dánskym kráľovstvom o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v občianskych alebo obchodných veciach, podpísanej 19. októbra 2005 v Bruseli¹³⁶ sa vložil ďalší odsek; v prípade zaslania písomnosti, ktorou sa začalo konanie, podľa nariadenia alebo dohody, nahrádza tento nový odsek vo vzájomných vzťahoch medzi štátmi viazanými nariadením alebo dohovorom odkaz na článok 15 Haagskeho dohovoru odkazom na článok 19 nariadenia. Je potrebné poznamenať, že nariadenie č. 1348/2000 sa nahradilo novým nariadením (ES) č. 1393/2007¹³⁷, ktoré sa uplatňuje od 13. novembra 2008. V súlade s článkom 25 ods. 2 nariadenia by sa odkaz v Lugánskom dohovore na nariadenie č. 1348/2000 mal vykladať ako odkaz na nariadenie č. 1393/2007.

¹³² Opačné stanovisko, pozri Jenardovu správu, s 40.

¹³³ Pozri nižšie v súvislosti s článkom 34 ods. 2.

¹³⁴ Pozri článok 26 ods. 3 dohovoru.

¹³⁵ Ú. v. ES L 160, 30.6.2000.

¹³⁶ Ú. v. EÚ L 300, 17.11.2005.

¹³⁷ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 z 13. novembra 2007 o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v občianskych a obchodných veciach v členských štátoch („doručovanie písomností“) a o zrušení nariadenia Rady (ES) č. 1348/2000, Ú. v. EÚ L 324, 10.12.2007.

117. S cieľom splniť požiadavky istoty a rýchleho doručenia sa rozhodlo zachovať ustanovenia o zasielaní písomností uvedené v článku IV protokolu 1 k dohovoru z roku 1988, ktorý sa stal článkom I protokolu 1 k novému dohovoru. V tomto ustanovení sa uvádza, že písomnosti sa zasielajú postupom uvedeným v dohovoroch a zmluvách, ktoré platia vo vzťahoch medzi štátmi viazanými dohovorom. Pokiaľ dožiadaný štát neuplatnil výhradu, môžu písomnosť zaslať tiež príslušné úradné osoby štátu, v ktorom bola písomnosť vyhotovená, priamo príslušným úradným osobám štátu, v ktorom sa nachádza adresát, aby sa mu doručila spôsobom upraveným v právnom poriadku dožiadaného štátu. Doručenie sa preukáže osvedčením, ktoré sa zašle priamo úradnej osobe štátu pôvodu. Tento spôsob zasielania zodpovedá spôsobu zasielania ustanovenému v článku 10 písm. b) Haagskeho dohovoru z 15. novembra 1965.

Článkom I protokolu I sa dopĺňa nové ustanovenie, v ktorom sa uvádza, že členské štáty Európskeho spoločenstva, ktoré sú viazané nariadením Rady (ES) č. 1348/2000¹³⁸ alebo Dohodou medzi Európskym spoločenstvom a Dánskym kráľovstvom z 19. októbra 2005, majú vo svojich vzájomných vzťahoch zasielať písomnosti spôsobom ustanoveným v uvedenom nariadení a uvedenej dohode, ktoré uprednostňujú priame zasielanie¹³⁹, ale nevylučujú iné spôsoby zasielania¹⁴⁰.

¹³⁸ V súčasnosti nariadením č. 1393/2007, pozri bod 116.

¹³⁹ Články 4 až 11 nariadenia č. 1348/2000.

¹⁴⁰ Články 12 až 15 nariadenia č. 1348/2000.

7 – Prekážka začatej veci — súvisiace veci

1. Prekážka začatej veci (články 27, 29 a 30)

118. Skutočnosť, že pre spory, na ktoré sa vzťahuje dohovor, existujú alternatívne fóra, umožňuje, že o tej istej veci sa môže začať konanie na súdoch rôznych štátov viazaných dohovorom s rizikom, že vydané rozhodnutia budú navzájom nezlučiteľné. Na zabezpečenie riadneho fungovania systému spravodlivosti v rámci spoločného justičného priestoru by sa toto riziko malo podľa možnosti minimalizovať predchádzaním súbežným konaniam prebiehajúcim súčasne v rôznych štátoch. Autori dohovoru z roku 1988 a pred ním aj Bruselského dohovoru chceli jednoznačný a účinný mechanizmus na riešenie prípadov prekážok začatej veci a súvisiacich vecí a museli zohľadniť veľké rozdiely medzi vnútroštátnymi právnymi poriadkami rôznych krajín: napríklad v niektorých štátoch je rozhodujúce, v akom poradí sa konania začali, v iných sa uplatňuje teória *forum non conveniens*. V dohovore z roku 1988 sa neuplatňovala teória *forum non conveniens*, ale vychádzalo sa zo zásady prednosti právomoci súdu, ktorý začal konať ako prvý: každý súd, ktorému vec napadla neskôr, musel prerušiť konanie dovtedy, kým sa rozhodlo, či má právomoc prvý súd, a ak áno, konanie zastavil v prospech prvého súdu.

Táto úprava bola lepšia ako predchádzajúce riešenie v Bruselskom dohovore, podľa ktorého bol súd, ktorý nezačal konať ako prvý, povinný prerušiť konanie iba vtedy, keď sa namietalo, že prvý súd nemá právomoc, inak bol súd, ktorý nezačal konať ako prvý, povinný ihneď vyhlásiť, že nemá právomoc, čím vznikalo značné riziko negatívneho konfliktu právomoci¹⁴¹; nové riešenie však tiež spôsobovalo rad iných problémov. Najmä jeho formulácia, ktorá podľa výkladu Súdneho dvora nevytvorila nezávislú koncepciu prekážky začatej veci, ktorá by pokrývala všetky aspekty. Na jednej strane sa v ňom ustanovovali viaceré materiálne podmienky ako prvky vymedzenia prekážky začatej veci – napríklad, že konania začaté súčasne musia mať rovnakých účastníkov, musia sa viesť v tej istej veci a týkať sa rovnakého predmetu – čím sa Súdnemu dvoru umožnilo potvrdiť, že podmienky používané na určenie, či ide o prípad prekážky začatej veci, sa musia považovať za nezávislé¹⁴². Na druhej strane však kritérium neposkytlo nezávislý a jednotný návod, ako určiť, ktorému súdu bola vec predložená ako prvému, t. j. odkedy sa má konanie považovať za začaté¹⁴³. Súdny dvor poznamenal, že chýbalo nezávislé vymedzenie tohto pojmu a rozhodol, že podmienky, za ktorých možno spor označiť za konanie začaté na súde, sa musia posúdiť podľa vnútroštátneho právneho poriadku jednotlivých súdov¹⁴⁴.

¹⁴¹ Správa Jenarda a Möllera, bod 64.

¹⁴² Súdny dvor, vec 144/86, *Gubisch/Palumbo*, Zb. 1987, s. 4861, s osobitným odkazom na rovnakú vec v prebiehajúcich konaniach.

¹⁴³ V Jenardovej správe, na s. 41, sa uvádza, že „Výbor [ktorý vypracoval Bruselský dohovor] rozhodol, že nie je potrebné uviesť v texte presný moment, od ktorého sa konanie považuje za prebiehajúce, a ponechal túto otázku na vyriešenie vo vnútroštátnom právnom poriadku každého zmluvného štátu.“

¹⁴⁴ Súdny dvor, vec C-129/83, *Zelger/Salinitri*, Zb. 1984, s. 2397.

Jedným z dôsledkov odkazu na vnútroštátny právny poriadok na účely určenia momentu, od ktorého by sa malo konanie považovať za začaté, je, že otázka sa bude riešiť veľmi rozdielne v závislosti od toho, ktorý súd o nej koná. Právne poriadky štátov viazaných dohovorom sa v tomto ohľade vyznačujú značnými rozdielmi, niekedy sú dokonca rozdiely v závislosti od rôznych druhov konania v rámci tohto istého právneho poriadku. Aj ak sa obmedzíme na prípad obvyčajnej žaloby, v niektorých krajinách, napríklad Taliansku a Holandsku, sa konanie považuje za začaté na účely prekážky začatej veci v momente, keď súdny úradník doručí žalovanému uznesenie o začatí konania. V týchto krajinách sa doručenie uznesenia žalovanému uskutočňuje pred podaním návrhu na súd. V iných krajinách však prekážka začatej veci vzniká vtedy, keď sa návrh na začatie konania podá na príslušný súd: tak je to v Dánsku, Španielsku, Írsku, Fínsku, Nórsku, vo väčšine kantónov Švajčiarska¹⁴⁵ a vo Švédsku. To platí aj pre Francúzsko a Luxembursko s tou výnimkou, že uznesenie o začatí konania sa doručuje žalovanému pred zápisom do súdneho registra a rozhodujúcim momentom nie je moment doručenia súdu, ale doručenie uznesenia o začatí konania žalovanému. A napokon v niektorých ďalších krajinách sa vec musí zapísať do registra súdu a uznesenie sa musí doručiť žalovanému, aby vznikla prekážka začatej veci. To platí v Rakúsku, Belgicku, Nemecku, Grécku¹⁴⁶, Portugalsku a Spojenom kráľovstve.

¹⁴⁵ V niektorých kantónoch sa za rozhodujúci moment považuje deň začatia zmierovacieho konania pred začatím súdneho konania.

¹⁴⁶ S tou výnimkou, že v Grécku je rozhodujúcim momentom pre vznik prekážky začatej veci so spätnou účinnosťou deň podania návrhu na začatie konania na súd.

Situácia je ešte komplikovanejšia, keď rozhodujúci moment pre prekážku začatej veci závisí od toho, kedy bol žalovaný oboznámený so žalobou, keďže tento moment sa v jednotlivých štátoch líši a môže závisieť aj od konkrétneho konania. V tomto ohľade je dôležité zohľadniť nariadenie Spoločenstva o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností¹⁴⁷, v ktorého článku 9 sa v nadväznosti na ustanovenia európskeho dohovoru s rovnakým predmetom¹⁴⁸ upravujú jednotné normy o doručovaní, podľa ktorých je dňom doručenia písomnosti deň, kedy sa písomnosť doručila v súlade s vnútroštátnym poriadkom dožiadaného členského štátu; ak sa však v rámci zamýšľaného alebo už začatého konania v odosielaajúcom členskom štáte musí písomnosť doručiť v určitej lehote, dátum, ktorý sa vezme do úvahy vo vzťahu k navrhovateľovi, sa určí podľa právneho poriadku tohto členského štátu, pokiaľ dotknutý štát nevyhlásil, že nebude toto ustanovenie uplatňovať.

119. Tieto rozdiely vo vnútroštátnych právnych poriadkoch môžu spôsobiť závažné problémy nielen preto, že môžu podporovať taktizovanie pri výbere súdu („forum shopping“), čo je nevyhnutný dôsledok v prípade existencie súbežnej právomoci, alebo „preteky“ na súd čiastočne z dôvodu, že v článku 27 sa dáva prednosť súdu, ktorý začal konať ako prvý¹⁴⁹, ale aj preto, že tieto rozdiely podporujú súbežné podanie žalôb na súdy v rôznych štátoch viazaných dohovorom, a to v niektorých prípadoch umožní žalovanému podať žalobu o rovnakom právnom vzťahu, ohľadne ktorého je sám žalovaný, a dosiahnuť, že jeho žaloba sa bude považovať za skôr podanú podľa práva štátu konajúceho súdu.

¹⁴⁷ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 z 13. novembra 2007, Ú. v. EÚ L 324, 10.12.2007, ktorým sa nahradilo nariadenie Rady č. 1348/2000: pozri bod 116.

¹⁴⁸ Dohovor vypracovaný na základe článku K. 3 Zmluvy o Európskej únii o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v obchodných a občianskych veciach v členských štátoch Európskej únie, Ú. v. ES C 261, 27.8.1977, ktorý pracovná skupina *ad hoc* využívala ako podklad pri revízii Bruselského a Lugánskeho dohovoru.

¹⁴⁹ Pozri napríklad Súdny dvor, vec C-406/92, *Tatry/Maciej Rataj*, Zb. 1994, s. I-5439, v ktorom Súdny dvor rozhodol, že žaloba o určenie, že žalovaný je zodpovedný za stratu, a o zaplatenie náhrady škody je v rovnakej veci ako, a týka sa rovnakého predmetu ako skoršie konanie začaté o určenie, že za túto škodu nie je zodpovedný.

S cieľom zabrániť takýmto situáciám sa v novom dohovore prijala nová koncepcia momentu, v ktorom sa konanie považuje za začaté na účely prekážky začatej veci, pričom táto koncepcia zohľadňuje rozdiely medzi právnymi poriadkami rôznych krajín, a s definíciou niektorých aspektov odkazuje na vnútroštátne procesné normy, ale v obmedzenejšom rozsahu ako predchádzajúca úprava . V článku 30 sa výslovne uvádzajú dve hlavné kritériá, ktoré štáty viazané dohovorom uplatňujú pri určovaní momentu začatia konania, a to moment doručenia písomnosti, ktorou sa konanie začalo, žalovanému, a moment, keď sa návrh podá na súd, a tieto kritériá sú stanovené tak, aby sa pri určení momentu čo najviac zohľadňovali rôzne právne úpravy, ale zároveň ich čo najviac zbližovali z hľadiska výsledku.

Táto norma rozlišuje medzi prípadmi, v ktorých sa podľa vnútroštátneho právneho poriadku písomnosť, ktorou sa začína konanie, alebo rovnocenná písomnosť, podáva na súd, a prípadmi, keď sa musí písomnosť pred podaním na súd doručiť. Ak sa moment, kedy sa konanie považuje za začaté, určuje podľa podania písomnosti, ktorou sa začína konanie, na súde, konanie sa považuje za začaté v tom momente za predpokladu, že žalobca neopomenul následne prijať kroky, ktoré musel prijať, aby zabezpečil doručenie žalovanému; ak sa na druhej strane moment, kedy sa konanie považuje za začaté, určuje podľa doručenia žalovanému, konanie sa považuje za začaté, ak orgán poverený doručovaním prevezme písomnosť, ktorou sa začína konanie, za predpokladu, že žalobca neopomenul následne prijať kroky, ktoré musel prijať, aby zabezpečil podanie písomnosti na súde.

Riešenie vyzerá zložito, ale len preto, že vyžaduje dodatočné preskúmanie nad rámec toho, čo sa všeobecne vyžaduje podľa vnútroštátnych právnych poriadkov. Umožňuje to určiť moment, kedy sa konanie považuje za začaté, ktorý do veľkej miery vedie k rovnakému výsledku a napriek tomu je konzistentný a v súlade s vnútroštátnymi systémami konania, ktoré upravujú momenty, ktoré sú značne rozdielne a navzájom časovo vzdialené. Keď moment, kedy sa konanie považuje za začaté, závisí od doručenia oznámenia žalovanému, prijaté riešenie tiež naplňa požiadavku právnej istoty, pretože sa vyhýba náročnému zisťovaniu dňa doručenia, ktorý je často ťažké určiť, ak sa písomnosť nedoručila žalovanému osobne¹⁵⁰. Norma každopádne obmedzí výhody alebo nevýhody, ktoré môžu pre oboch účastníkov vyplývať z jednoduchého odkazu na vnútroštátny právny poriadok.

120. Článok 29 dohovoru obsahuje nezmenené ustanovenie pre zriedkavý prípad¹⁵¹, keď konania, na ktoré sa vzťahuje prekážka začatej veci, patria do výlučnej právomoci rôznych súdov: v takom prípade súd, na ktorom sa začalo konanie neskôr, odmietne právomoc v prospech súdu, ktorý začal konať ako prvý. Aj tu sa určenie súdu, ktorý začal konať skôr, zakladá na kritériách ustanovených v článku 30. V článku 29 sa na rozdiel od článku 25 neuvádza právny základ výlučnej právomoci, ktorá môže viesť k odmietnutiu vykonávať právomoc v prospech súdu, ktorý začal konať ako prvý. Táto norma sa preto vzťahuje aj na prípady, keď výlučná právomoc sa založila dohodou o voľbe súdu v zmysle článku 23, ale len vtedy, keď je súbežná s výlučnou právomocou iného súdu založenou na základe rovnakého článku¹⁵². Naopak, ak je výlučná právomoc založená na článku 23 súbežná s právomocou založenou na článku 22, bude mať prednosť tá druhá bez ohľadu na moment, kedy sa konanie pokladá za začaté podľa článku 25.

¹⁵⁰ V tejto súvislosti je dohodnuté riešenie vhodnejšie ako riešenie navrhované Európskou skupinou pre medzinárodné právo súkromné, podľa ktorého sa s cieľom určiť moment, v ktorom sa konanie definitívne považuje za začaté, odkazovalo súčasne na moment, keď sa súdu oznámila žaloba, a moment, keď sa oznámenie doručilo žalovanému: návrhy Európskej skupiny pre medzinárodné právo súkromné, body 10 – 12.

¹⁵¹ V judikatúre Súdneho dvora sa stali ešte zriedkavejšími. Vo veci týkajúcej sa nájmu nehnuteľnosti nachádzajúcej sa sčasti v Belgicku a sčasti v Holandsku Súdny dvor rozhodol, že každý z týchto dvoch štátov má výlučnú právomoc nad nehnuteľnosťou nachádzajúcou sa na jeho území, a tým vylúčil možnosť uplatnenie ustanovení riešiacich konflikt výlučných právomocí, síce len vzhľadom na okolnosti tohto prípadu, a nie všeobecne: Súdny dvor, vec 158/87, *Scherrens*, Zb. 1988, s. 3791.

¹⁵² Ako príklad pozri Súdny dvor, vec 23/78, *Meeth/Glacet*, Zb. 1978, s. 2133.

Prípady, na ktoré sa vzťahuje ustanovenie o prekážke začatej veci nezahŕňajú prípad, keď má výlučnú právomoc len súd, ktorý nezačal konať ako prvý, pretože vtedy má prvý súd naďalej podľa článku 25 dohovoru povinnosť aj bez návrhu vyhlásiť, že nemá právomoc, bez ohľadu na moment, kedy sa na ňom začalo konanie.

2. Súvisiace veci (článok 28)

121. Ustanovenie o súvisiacich veciach predstavuje významný aspekt koordinácie právomoci v štátoch viazaných dohovorom. Pre prípad, keď sú viaceré neidentické veci navzájom tak úzko spojené, že je vhodné prerokovať a rozhodnúť ich spoločne, a tak sa vyhnúť riziku nezlučiteľných rozsudkov, ktoré by sa nemohli navzájom uznať v dotknutých štátoch, dohovor ustanovuje koordináciu konaní na súdoch rôznych štátov, na ktorých tieto konania prebiehajú. V článku 28 sa vzťah medzi konaniami neustanovuje ako všeobecné kritérium právomoci, ako je tomu v niektorých vnútroštátnych právnych poriadkoch, a najmä nepriznáva právomoc súdu konajúcemu vo veci, ktorá sa mu predložila v súlade s normami dohovoru, rozhodovať v ďalšej veci súvisiacej s prvou¹⁵³; namiesto toho ustanovuje postup, ktorého cieľom je uľahčiť riešenie súvisiacich vecí v jednom konaní alebo v koordinovaných konaniach.

¹⁵³ Súdny dvor, vec 150/80, *Elefanten Schuh*, Zb. 1981, s. 1671.

122. Ak sú splnené podmienky ustanovené v článku 28 ods. 3, súd, ktorý nezačal konať ako prvý, môže – ale nemusí – predtým, ako rozhodne vo veci, o ktorej koná, prerušiť konanie a počkať na rozhodnutie súdu, ktorý začal konať ako prvý. Nová formulácia článku 28 ods. 1 už nevyžaduje ako predchádzajúca verzia, aby konania o súvisiacich veciach prebiehali na prvom stupni. Dôvod pre danú požiadavku, a to, „inak by bol predmet konania iný a jednému z účastníkov by sa odňal prístup k jednému zo stupňov súdneho konania“¹⁵⁴ sa nepovažuje za presvedčivý. Prerušenie konania súdom, ktorý nezačal konať ako prvý, nemá žiaden účinok na konanie na tomto súde, ktorý môže pokračovať v konaní, keď sa skončí konanie o súvisiacej veci na cudzom súde. To je vhodný čas na zhodnotenie, či sa cudzím rozsudkom dodržali práva žalovaného zaručené v dohovore a možno ho zohľadniť na účely konania na súde, ktorý nezačal konať ako prvý.

Požiadavka, aby obe konania boli na prvom stupni, je však podstatná a zachovala sa a osobitne sformulovala v článku 28 ods. 2, podľa ktorého súd, ktorý nezačal konať ako prvý, rozhodne – znovu ide o právo, nie povinnosť – odmietnuť vec odmietnutím právomoci v prospech súdu, ktorý v súvisiacej veci začal konať prvý. V opačnom prípade, ak by vec na súde, ktorý začal konať ako prvý, bola v odvolacom konaní, jednému z účastníkov by sa skutočne odoprela účasť na jednom zo stupňov konania. Na druhej strane, ak by vec na súde, ktorý nezačal konať ako prvý, bola v odvolacom konaní, nebolo by pre tento súd vhodné odmietnuť vlastnú právomoc v prospech nového konania na prvom stupni z dôvodu hospodárnosti konania.

V každom prípade súd, ktorý nezačal konať ako prvý, nemôže odmietnuť právomoc, pokiaľ o to nepožiadajú niektorí z účastníkov, pokiaľ nemá súd, ktorý začal konať ako prvý, právomoc konať vo veci, a pokiaľ jeho právny poriadok neumožňuje zlúčenie vecí. Výraz použitý v ustanovení – „zlúčenie *všetkých* vecí“, teda „zlúčenie *všetkých* súvisiacich vecí“, a nie len „zlúčenie *súvisiacich* vecí“, ako v dohovore z roku 1988 – znamená, že právny poriadok súdu, ktorý začal konať ako prvý, musí umožňovať zlúčenie súvisiacich vecí v danom prípade, nie zlúčenie vecí vo všeobecnosti. Pred odmietnutím právomoci musí preto súd overiť, že druhý súd ju prijíma.

¹⁵⁴ Jenardova správa, s. 41.

123. Pracovná skupina *ad hoc* diskutovala o tom, či by mal byť článok 28 pružnejší a udeliť súdu, ktorý začal konať ako prvý, právo odmietnuť právomoc v prospech súdu, ktorý nezačal konať ako prvý, keď je to vzhľadom na okolnosti prípadu vhodné, ale rozhodla sa neprijat' tento návrh. Ustanovením takeého práva by sa do dohovoru v ďalšom prípade zaviedlo uplatňovanie doktríny *forum non conveniens*, ktorá je cudzia právnej tradícii väčšiny štátov viazaných dohovorom.

8 – Predbežné opatrenia vrátane ochranných opatrení

124. Norma o predbežných a ochranných opatreniach v novom dohovore sa v porovnaní s formuláciou z roku 1988 zmenila len formálne (pozri Jenardovu správu, s. 42; Schlosserovu správu, bod 183 a správu Jenarda a Möllera, bod 65). V stručnom znení článku 31 sa len uvádza, že ak sú takéto opatrenia dostupné podľa právneho poriadku štátu viazaného dohovorom, možno súdom daného štátu podať návrh na ich vydanie, aj keby podľa tohto dohovoru mali právomoc rozhodovať vo veci samej súdy iného štátu viazaného týmto dohovorom. Podľa Jenardovej správy zo zodpovedajúcej normy Bruselského dohovoru (článok 24) vyplýva, že príslušné orgány rozhodujú „bez ohľadu na kritériá právomoci ustanovené v tomto dohovore“. Ustanovenie je tak len odkazom na vnútroštátny právny poriadok konajúceho súdu, ktorý uplatní *lex fori* tak na určenie opatrení, ktoré sa majú nariadiť, ako aj na svoju právomoc ich nariadiť.

125. Pracovná skupina *ad hoc* veľmi podrobne diskutovala o tom, či je norma dohovoru postačujúca, na základe rôznych návrhov predložených Komisiou a delegáciami národných expertov. Počas diskusie sa kládol dôraz najmä na potrebu jednotného vymedzenia pojmu „predbežných opatrení vrátane ochranných opatrení“, ktoré môžu zahŕňať aj francúzske opatrenie označované ako *référé provision*. Vzhľadom na neexistenciu výslovnej definície v dohovore Súdny dvor vymedzil „predbežné opatrenia vrátane ochranných opatrení“ ako opatrenia, „ktorých účelom je zachovať skutkový alebo právny stav, aby sa ochránili práva, o ktorých uznanie sa žiada inde ako na súde, ktorý má právomoc vo veci samej“¹⁵⁵. Poznamenalo sa však, že takéto spojenie s konaním vo veci samej nevedie vždy k uspokojivým výsledkom: keď ochranné opatrenie spočívalo v predbežnom výkone bez ohľadu na výsledok konania vo veci samej, mohli sa normy ustanovené v dohovore týkajúce sa právomoci vo veci samej v praxi obísť. Argumentovalo sa tým, že vydanie vykonateľných opatrení by sa malo podrobiť obmedzeniam, ako napríklad požiadavke naliehavosti alebo potreby ochrany. Tiež sa argumentovalo, že by sa znenie malo zmeniť a doplniť, aby sa ujasnilo, že na predbežné rozkazy na úhradu peňažnej sumy sa osobitná norma v dohovore nevzťahuje a že ich môže nariadiť iba súd s právomocou vo veci samej; inak by sa kritériá právomoci v dohovore podlomili a vec by bola vyriešená predtým, ako by prebehlo riadne konanie. Preto sa navrhlo, aby sa článok 31 vykladal nie ako odkaz na *lex fori*, ale ako samostatná norma, ktorej pôsobnosť je obmedzená na opatrenia, ktoré sa môžu v skutočnosti vykonávať v štáte, v ktorom sa o ne žiadalo, bez toho, aby bolo potrebné absolvovať ďalšie konanie o vyhlásenie vykonateľnosti¹⁵⁶. Súd štátu, v ktorom sa opatrenie malo vykonať, by mal mať výlučnú právomoc na nariadenie tohto opatrenia. V prospech právomoci súdu štátu, v ktorom sa opatrenie môže a musí vykonať, sa poznamenalo, že ponechanie určenia povahy takýchto opatrení a okolností, za akých ich možno nariadiť, na vnútroštátny právny poriadok otvára možnosť uplatnenia neprimeraného kritéria právomoci, ktorá by sa mala v dohovore vylúčiť.

¹⁵⁵ Súdny dvor, vec C-261/90 *Reichert*, Zb. 1992, s. I-2149, bod 34.

¹⁵⁶ Pozri tiež návrhy Európskej skupiny pre medzinárodné právo súkromné, bod 13.

126. Pred ukončením práce pracovnej skupiny *ad hoc* sa týmito otázkami zaoberal Súdny dvor v jednom z rozsudkov, ktorý sa týkal viacerých aspektov tejto veci¹⁵⁷. Súdny dvor rozhodol, že súd s právomocou vo veci samej podľa jedného zo základov právomoci ustanoveného v dohovore mal právomoc aj na nariadenie predbežných alebo ochranných opatrení bez toho, aby táto právomoc podliehala ďalším podmienkam¹⁵⁸. Príslušné ustanovenie dohovoru predstavuje ďalšie kritérium právomoci, na základe ktorého môže súd nariadiť predbežné alebo ochranné opatrenia, ktoré sú dostupné podľa jeho vnútroštátneho poriadku, aj keď nemá právomoc vo veci samej, pokiaľ predmet sporu patrí do vecného rozsahu pôsobnosti dohovoru¹⁵⁹. Samotná skutočnosť, že konanie vo veci samej začalo alebo môže začať na súde štátu viazaného dohovorom, nezbavuje súd iného štátu viazaného dohovorom právomoci¹⁶⁰. Taká právomoc nezávisí od kritéria právomoci podľa dohovoru, ale môže sa zakladať na niektorom z kritérií neprimeranej právomoci uvedených v článku 3 dohovoru. Pokiaľ ide o podmienky stanovené v dohovore na prijatie predbežných alebo ochranných opatrení v zmysle príslušného ustanovenia dohovoru, prijatie týchto opatrení je okrem iného podmienené existenciou skutočnej väzby medzi predmetom opatrení, o ktoré sa žiada, a územnou príslušnosťou štátu, ne ktorého súde sa o opatrenia žiada¹⁶¹.

¹⁵⁷ Súdny dvor, vec C-391/95, *Van Uden*, Zb. 1998, s. I-7091.

¹⁵⁸ *Van Uden*, bod 22.

¹⁵⁹ *Van Uden*, body 20 a 28.

¹⁶⁰ *Van Uden*, bod 29, a v súvislosti s možnosťou, aby sa konanie vo veci samej viedlo na rozhodcovskom súde, pozri bod 34.

¹⁶¹ *Van Uden*, bod 40.

Vymedzenie predbežných a ochranných opatrení závisí od vnútroštátneho právneho poriadku štátu súdu, vnútroštátny právny poriadok sa však musí vykladať v súlade s koncepciou vyslovenou Súdny dvorom, ktorá – ako sme videli – ich vymedzuje ako opatrenia na ochranu skutkového alebo právneho stavu na účely ochrany práv, o ktorých uznanie sa žiada na súde s právomocou vo veci samej. Vzhľadom na túto koncepciu môže opatrenie, ktorým sa nariaďuje predbežné plnenie zmluvnej povinnosti, svojou povahou zabrániť rozhodnutiu súdu s právomocou vo veci samej a nepredstavuje predbežné opatrenie v zmysle ustanovenia dohovoru, pokiaľ sa – po prvé – nezabezpečí vrátenie zaplatenej sumy žalovanému, ak bude žalobca neúspešný vo veci samej, a po druhé, pokiaľ sa opatrenie, o ktoré sa žiada, netýka len konkrétneho majetku žalovaného, ktorý sa nachádza alebo sa bude nachádzať v rámci miestnej pôsobnosti súdu, na ktorom sa začalo konanie¹⁶².

127. Pri uvažovaní o tomto rozsudku Súdneho dvora pracovná skupina *ad hoc* diskutovala o tom, či je potrebné, aby sa v článku 31 kodifikovali tam uvedené zásady, a dospela k záveru, že nie – okrem iného preto, že v prípade ich zaradenia do legislatívneho textu by si vyžadovali lepšie objasnenie, najmä vzhľadom na povahu prvku väzby medzi predmetom opatrenia a územnou pôsobnosťou súdu, čo sa v rozsudku vymedzilo výlučne odkazom na daný konkrétny prípad. Ďalší problém sa týka uznávania opatrení nariadených podľa článku 31 v ostatných štátoch viazaných dohovorom. Opatrenia nariadené súdom s právomocou vo veci samej na základe dohovoru sú jednoznačne rozhodnutiami, ktoré sa musia uznať podľa hlavy III dohovoru, ale je prirodzené, že rozhodnutia prijaté na základe právomoci ustanovenej v článku 31 by v zásade nemali viesť k uznaniu a výkonu v cudzine. Aj v tomto prípade pracovná skupina *ad hoc* uprednostnila nevložiť do dohovoru výslovné ustanovenia.

¹⁶² *Van Uden*, body 43 – 48. Podobne pozri Súdny dvor, vec C-99/96, *Mietz*, Zb. 1999, s. I-2277, bod 47.

KAPITOLA IV

UZNANIE A VÝKON

1 – Všeobecne

128. Zjednodušenie konania o uznanie a výkon rozsudkov, ktoré patria do jeho pôsobnosti, je jedným zo základných aspektov Lugánskeho dohovoru rovnako ako v prípade Bruselského dohovoru, v ktorom bolo uvedené ako hlavný cieľ. Účelom hlavy III je ustanoviť postup, ktorý čo najviac uľahčí voľný pohyb rozsudkov a ešte viac obmedzí existujúce prekážky, hoci už normy o uznávaní a výkone rozhodnutí v Bruselskom dohovore z roku 1968 možno považovať za mimoriadne liberálne¹⁶³.

Niet pochybností o tom, že v jednotnom priestore spravodlivosti, ako napríklad v tom, ku ktorému sa vyzýva v Zmluve o ES a ktorý je vhodné rozšíriť o krajiny EZVO uvedené v Lugánskom dohovore, by sa voľný pohyb rozsudkov dosiahol zrušením všetkých konaní o vykonateľnosti v štátoch viazaných dohovorom, aby sa tieto rozsudky mohli vykonávať priamo bez potreby akéhokoľvek overovania. Pracovná skupina *ad hoc* starostlivo zvažila túto možnosť, ale rozhodla sa, že by to bolo unáhlené vzhľadom na výsadné práva vyplývajúce zo štátnej suverenity charakteristickej pre európske štáty, ktorej významným prvkom je výkon spravodlivosti, prinajmenšom vo veľkom množstve rozsudkov v občianskych a obchodných veciach¹⁶⁴.

¹⁶³ Jenardova správa, s. 42.

¹⁶⁴ Po dokončení práce pracovnej skupiny *ad hoc* sa v rámci Spoločenstva zrušilo konanie o vykonateľnosti pre určité druhy rozsudkov: nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 z 21. apríla 2004, ktorým sa vytvára európsky exekučný titul pre nesporné nároky, Ú. v. EÚ L 143, 30.4.2004 (zmenené a doplnené nariadením (ES) č. 1869/2005, Ú. v. EÚ L 3000, 17.11.2005); nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 z 12. decembra 2006, ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze, Ú. v. EÚ L 399, 30.12.2006; a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 z 11. júla 2007, ktorým sa ustanovuje Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu, Ú. v. EÚ L 199, 31.7.2007, s. 1.

Zmeny vykonané v normách o uznávaní a výkone rozhodnutí však vychádzajú z názoru, že účasť orgánov štátu výkonu sa ešte môže zmenšiť a že vyhlásenie vykonateľnosti rozsudku sa môže obmedziť, aby bolo len o niečo viac ako formalita. Tento záver podporilo aj skúmanie vnútroštátnej judikatúry k predchádzajúcim dohovorom, z ktorého vyplýva, že počet odvolaní podaných proti vyhláseniam vykonateľnosti podľa Bruselského a Lugánskeho dohovoru je taký nízky, že je takmer zanedbateľný.

129. Hlava III dohovoru preto vychádza zo zásady, že vyhlásenie vykonateľnosti musí byť do určitej miery automatické a podliehať len formálnemu preskúmaniu, pri ktorom sa v tejto úvodnej fáze konania nepreskúmajú dôvody odmietnutia uznania stanovené v dohovore. V tejto fáze sa preto štátu pôvodu ukladá konať riadne, čo je princíp vyjadrený aj v iných oblastiach úpravy spoločného európskeho trhu. Preskúmavanie dôvodov odmietnutia uznania sa odkladá do ďalšej fázy, v ktorej musí účastník, proti ktorému sa vydalo vyhlásenie vykonateľnosti a ktorý sa rozhodne napadnúť ho, preukázať, že také dôvody existujú. Toto zjednodušenie konania na vyhlásenie vykonateľnosti sprevádza preskúmanie dôvodov odmietnutia, ktoré sa v porovnaní s dohovorom z roku 1988 zúžili bez toho, aby sa tým však narušila zásada, podľa ktorej musí konanie v štáte pôvodu spĺňať požiadavky riadneho súdneho konania a práva na obhajobu.

130. Pokiaľ ide o rozsudky, ktoré sa majú uznať a vykonať, nepovažovalo sa za potrebné zaviesť žiadne zmeny a v článku 32 sa preberá príslušné ustanovenie dohovoru z roku 1988¹⁶⁵. „Rozsudok“ znamená každé rozhodnutie súdu alebo tribunálu bez ohľadu na jeho označenie, vrátane určenia trov alebo výdavkov súdnym úradníkom, ktoré sa vyskytuje v niektorých európskych právnych poriadkoch. Je potrebné poukázať na to, že široké vymedzenie pojmu „súd“ v článku 62 znamená, že aj článok 32 je potrebné vykladať široko so zreteľom na klasifikáciu orgánu, ktorý vydal rozhodnutie, ktoré podlieha uznaniu a výkonu. Vymedzenie pojmu tak zahŕňa rozhodnutia vydané súdom alebo tribunálom, alebo orgánom alebo osobou, ktoré vykonávajú súdne funkcie, bez ohľadu na to, či sa osoba vydávajúca rozhodnutie formálne nazýva „sudca“, napríklad pri platobných rozkazoch vydávaných úradníkom alebo tajomníkom. Pracovná skupina *ad hoc* nepovažovala za potrebné článok 32 zmeniť alebo doplniť, aby sa umožnil široký výklad, ktorý by zohľadnil rôzne druhy vnútroštátnych postupov, ktorých cieľom je urýchliť súdne konanie.

Predbežné a ochranné opatrenia patria tiež do tejto definície „rozsudkov“, ak ich nariadi súd a ak mali obaja účastníci v štáte pôvodu predtým možnosť byť vypočutí. Súdny dvor vyslovil názor, že dohovor je liberálny vo vzťahu k uznávaniu a výkonu vzhľadom na záruky priznané žalovanému v pôvodnom konaní, preto predbežné alebo ochranné opatrenia, ktoré nariadil alebo povolil súd bez toho, aby bol predvolaný účastník, proti ktorému smerujú, a ktoré sa majú vykonať bez predchádzajúceho doručenia danému účastníkovi, nespĺňajú podmienky uložené v hlave III¹⁶⁶.

Nakoniec je potrebné poukázať na to, že medzi rozhodnutia uvedené v hlave III patria aj rozsudky Súdneho dvora alebo iných súdov Európskeho spoločenstva,¹⁶⁷ pretože ako sa už uviedlo predtým, v článku 1 ods. 3 sa uvádza, že pojem „štát viazaný týmto dohovorom“ znamená aj Európske spoločenstvo.

¹⁶⁵ K tomu pozri Jenardovu správu, s. 42, a Schlosserovu správu, bod 188.

¹⁶⁶ Súdny dvor, vec C-125/79, *Denlauler/Couchet*, Zb. 1980, s. 1553.

¹⁶⁷ Pozri napríklad Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (OHIM), ktorý v rámci Európskeho spoločenstva vydáva rozhodnutia o zrušení práv alebo vyhlásení neplatnosti určitých druhov práv duševného vlastníctva Spoločenstva, napríklad ochranných znáмок a zapísaných dizajnov Spoločenstva, alebo vnútroštátne súdy určené členskými štátmi EÚ ako súdy Spoločenstva vo vzťahu k neplatnosti určitých druhov práv duševného vlastníctva Spoločenstva, ako sú ochranné známky a zapísané a nezapísané dizajny Spoločenstva.

2 – Uznávanie

131. Vo vzťahu k dohovoru z roku 1988 nedošlo k žiadnej zmene v štruktúre oddielu o uznávaní rozsudkov či už ide o konanie vo veci samej alebo o predbežnej otázke na súde štátu viazaného dohovorom (článok 33, pozri Jenardovu správu, s. 43 – 44). Je len potrebné dodať, že na základe objasnenia v článku 1 ods. 3 sa ustanovenia oddielu o uznávaní vzťahujú aj na rozsudky Súdneho dvora Európskych spoločenstiev, keď sa otázka uznania vznesie v štátoch, ktoré nie sú členskými štátmi Európskeho spoločenstva. Jediné zmeny, ktoré sa vykonali s cieľom ešte viac obmedziť preskúmavanie cudzích rozsudkov, sú tie, ktoré sa týkajú dôvodov odmietnutia uznania.

1. Verejný poriadok (článok 34 bod 1)

132. Európska komisia navrhla, aby sa odkaz na verejný poriadok dožiadaného štátu vypustil zo zoznamu dôvodov odmietnutia uznania, keďže sa v súvislosti s Bruselským a Lugánskym dohovorom uplatnil v rozsudkoch vnútroštátnych súdov len veľmi zriedkavo a Súdny dvor sa nikdy nepožiadaval o objasnenie jeho rozsahu. Tento návrh získal v pracovnej skupine *ad hoc* síce určitú, ale nie dostatočnú podporu, pretože sa namietalo, že dožiadaný štát by mal mať možnosť chrániť svoje základné záujmy odvolaním sa na také zásady ako verejný poriadok, aj keď sa táto zásada uplatňuje len zriedka. S cieľom zdôrazniť výnimočnú povahu používania tohto dôvodu odmietnutia sa teraz v ustanovení uvádza, že uznanie možno odmietnuť len vtedy, keď je uznanie „v zjavnom rozpore“ s verejným poriadkom.

133. Pojem verejného poriadku je v podstate vymedzený vo vnútroštátnom právnom poriadku dožiadaného štátu. Súdny dvor však vyslovil názor, že mu prináleží posudzovať hranice, v rámci ktorých súd štátu dohovoru môže použiť tento pojem a neuznať rozhodnutie cudzieho súdu, a rozhodol, že odkaz na verejný poriadok v zmysle článku 34 bodu 1 možno použiť len vtedy, keď je uznanie v neprijateľnej miere v rozpore s právnym poriadkom štátu, v ktorom sa o výkon žiada, pretože porušuje jeho základnú zásadu; toto ohrozenie musí byť zjavným porušením právneho predpisu, ktorý je v príslušnom štáte považovaný za podstatný pre právny poriadok¹⁶⁸. Ak ohrozenie právneho poriadku nemá takúto povahu, použitie verejného poriadku ako dôvodu odmietnutia by bolo v konečnom dôsledku v rozpore so zákazom preskúmavania cudzieho rozhodnutia vo veci samej ustanoveným v článku 36 dohovoru¹⁶⁹.

Vyvstáva otázka, či sa pojem verejného poriadku v dohovore týka len hmotnoprávneho verejného poriadku, alebo či zahŕňa aj to, čo sa nazýva procesný verejný poriadok, alebo či je procesný verejný poriadok relevantný, len pokiaľ patrí pod záruku práva na obhajobu v článku 34 bode 2. Pracovná skupina *ad hoc* túto otázku podrobne prerokovala a venovala sa jej značná pozornosť aj v literatúre, v ktorej možno nájsť rôzne stanoviská. Aj tu je vhodné pripomenúť nálezy Súdneho dvora: po poznamenaní, že právo na obhajobu patrí medzi základné práva, ktoré vyplývajú z ústavných tradícií spoločných pre členské štáty, a že je zaručené v Európskom dohovore o ľudských právach, Súdny dvor dospel k záveru, že vnútroštátny súd má právo chápať odmietnutie vypočúť obhajobu obžalovaného ako zjavné porušenie základného práva¹⁷⁰. Tento rozsudok sa však vydal na základe okolností konkrétneho prípadu, ktoré zahŕňali občianskoprávny rozsudok, ktorým sa ukladalo nahradenie škody v súvislosti s odsúdením za trestný čin v neprítomnosti obžalovaného, a nemožno ho vykladať tak, že účastník sa môže dovolávať článku 34 bodu 1 pri akomkoľvek porušení práva na obhajobu, teda aj takého, ktoré nie je v zjavnom rozpore s verejným poriadkom dožiadaného štátu, na základe dôvodov, ktorými sa Súdny dvor zaoberal v uvedenom rozsudku.

¹⁶⁸ Súdny dvor, vec C-7/98, *Krombach*, Zb. 2000, s. I-1935, body 23 a 37 s odkazom na právo na obhajobu.

¹⁶⁹ Súdny dvor, vec C-38/98, *Renault/Maxicar*, Zb. 2000, s. I-2973, bod 30, s odkazom na riadne uplatňovanie zásad Spoločenstva týkajúcich sa voľného pohybu tovaru a slobodnej hospodárskej súťaže súdmi štátu pôvodu.

¹⁷⁰ Súdny dvor, vec C-7/98, *Krombach*, Zb. 2000, s. I-1935, body 38 – 40.

2. Porušenie práv žalovaného v neprítomnosti (článok 34 bod 2)

134. Podľa dohovoru z roku 1988 sa rozsudok vydaný bez účasti žalovaného v konaní neuzná, ak sa mu nedoručila písomnosť, ktorou sa začalo konanie na súde pôvodu, alebo rovnocenná písomnosť „riadne“ a „v dostatočnom čase, aby si mohol zabezpečiť obhajobu“¹⁷¹. Toto ustanovenie obsahuje dve podmienky, z ktorých prvá, týkajúca sa riadneho doručenia, si vyžaduje, aby rozhodnutie bolo založené na právnych predpisoch štátu pôvodu a dohovoroch záväzných pre tento štát, pokiaľ ide o doručovanie, zatiaľ čo druhá podmienka, týkajúca sa dostatočného času, aby si žalovaný mohol zabezpečiť obhajobu, si vyžaduje hodnotenie skutkovej povahy, pretože sa musí zistiť, či odo dňa riadneho doručenia uplynulo obdobie, ktoré je dostatočne dlhé na prípravu obhajoby žalovaného¹⁷². Zisťovanie, či sú tieto podmienky splnené, spôsobovalo v praxi určité ťažkosti a opakovane si vyžadovalo zásah Súdneho dvora najmä v súvislosti s druhou podmienkou a kumulatívnym účinkom oboch podmienok.

Súdny dvor objasnil viaceré aspekty ustanovenia pozitívnym spôsobom, ako sa uvádza nižšie, ale tiež poukázal na nedostatky, ktoré by nedobromyseľný dlžník mohol zneužiť. Konkrétne pokiaľ ide o otázku, či bola písomnosť riadne doručená, Súdny dvor rozhodol, že obe podmienky majú kumulatívny účinok, v dôsledku čoho rozsudok vydaný v neprítomnosti sa nemôže uznať, ak písomnosť, ktorou sa začalo súdne konanie, nebola žalovanému riadne doručená, aj keď mal žalovaný dostatočný čas na prípravu svojej obhajoby,¹⁷³ a dospel k záveru, že na tento účel môže dožiadaný súd prihliadať na akýkoľvek nedostatok doručenia, ktorý sa zhodnotí podľa právneho poriadku súdu pôvodu vrátane prípadných príslušných medzinárodných dohôd. Pokiaľ ide o včasnosť doručenia Súdny dvor rozhodol, že skutočnosť, že sa žalovaný mohol dozvedieť o konaní, nie je relevantná, ak sa tak stalo po vydaní rozsudku, aj keď sú v štáte pôvodu dostupné opravné prostriedky a žalovaný ich nevyužil¹⁷⁴.

¹⁷¹ Jenardova správa, s. 44; Schlosserova správa, bod 194.

¹⁷² Súdny dvor, vec 166/80, *Kloms/Michel*, Zb. 1981, s. 1593, body 15 – 19.

¹⁷³ Súdny dvor, vec C-305/88, *Lancray/Peters und Sickert*, Zb. 1990, s. I-2725, body 15, 18 a 23.

¹⁷⁴ Súdny dvor, vec C-123/91, *Minalmet/Brandeis*, Zb. 1992, s. I-5661, bod 22; vec C-78/95, *Hendrikman*, Zb. 1996, s. I-4943, body 18 – 21.

Tieto rozsudky Súdneho dvora vychádzajú z doslovného výkladu tejto normy so zrejším úmyslom ochrániť dlžníka, pričom v literatúre sa o nich viedli diskusie, v ktorých sa zdôraznilo, že aj veriteľ potrebuje ochranu a že nedobromyseľný dlžník by nemal mať možnosť využívať čisto formálne a nepodstatné nedostatky doručenia alebo oneskorené doručenie a zostať nečinný spoliehajúc sa na to, že ak sa bude žiadať o uznanie rozsudku, bude sa môcť dovolávať dôvodov odmietnutia uznania ustanovené v dohovore. O tejto otázke diskutovala aj pracovná skupina *ad hoc*, pričom jej venovala osobitnú pozornosť a snažila sa nájsť riešenie, na základe ktorého by záujmy veriteľa aj dlžníka boli v rovnováhe a ktoré by neumožňovalo dlžníkovi, ktorý sa o konaní dozvedel, aby zostal nečinný a potom sa dovolával ustanovenia, ktoré by viedlo k odmietnutiu rozsudku z formálnych dôvodov.

135. Z tohto dôvodu sa už v článku 34 bode 2 vyslovene nevyžaduje doručenie v náležitej forme, ale táto otázka sa rieši v súvislosti s možnosťou žalovaného zabezpečiť si svoju obhajobu, rovnako ako v prípade dostatočného času. Doručenie žalovanému sa musí uskutočniť „takým spôsobom, aby si mohol zabezpečiť obhajobu“. Táto formulácia už nevyžaduje zistenie, či sa doručenie uskutočnilo v súlade s použiteľným právnym poriadkom, ale namiesto toho vyžaduje zhodnotenie skutočnosti, pričom dodržanie noriem o doručení zohráva síce významnú, ale nie rozhodujúcu úlohu: súd, na ktorom sa žiada o uznanie, bude musieť zvážiť všetky faktory, ktoré mu môžu pomôcť pri zistení, či sa doručenie napriek určitému nedostatku uskutočnilo spôsobom, ktorý žalovanému umožnil zabezpečiť si obhajobu. Nedostatok pri doručení je preto dôvodom odmietnutia podľa článku 34 bodu 2, iba ak žalovaného poškodil tým, že mu bránil v obhajobe¹⁷⁵, a nie je relevantné, či sa žalovaný v štáte pôvodu mohol dostaviť na súd a obhajovať sa a pochopiteľne aj namietat' nedostatok.

¹⁷⁵ K podobnému prístupu pozri návrhy Európskej skupiny pre medzinárodné právo súkromné, body 14 – 16.

Toto hodnotenie skutočnosti má sprevádzať, rovnako ako v prípade dohovoru z roku 1988, aj hodnotenie ďalšej skutočnosti, či bol čas, ktorý mal žalovaný na zabezpečenie obhajoby, dostatočný, pričom súd môže na tento účel zvážiť všetky podstatné okolnosti, aj keď vznikli po doručení¹⁷⁶, a ustanovenie článku 26 ods. 2, ktoré musí súd štátu pôvodu každopádne dodržať¹⁷⁷. V článku 34 bode 2 sa nevyžaduje dôkaz o tom, že žalovaný sa s písomnosťou, ktorou sa začalo konanie, skutočne oboznámil, ale len o tom, že čas od uskutočnenia doručenia postačoval na to, aby si žalovaný zabezpečil obhajobu¹⁷⁸.

136. Ochrana priznaná dlžníkovi v článku 34 bode 2 v prípade nedostatkov doručenia sa obmedzila aj inak: aj keď sa doručenie neuskutočnilo v dostatočnom čase a takým spôsobom, aby si žalovaný mohol zabezpečiť obhajobu, rozsudok sa uzná, ak ho žalovaný nenapadol v štáte pôvodu, keď tak mohol urobiť. Ochrana neprítomného žalovaného v prípade nedostatkov v doručení by sa nemala vzťahovať na prípady, keď je žalovaný nečinný, a cieľom normy je prekonať tento problém tak, že sa od neho vyžaduje, aby – ak môže – namietal v štáte pôvodu, a vyčerpal všetky tam dostupné opravné prostriedky a neponechával si ich v zásobe do nasledujúcej fázy, keď sa má rozsudok uznať v inom štáte viazanom dohovorom. Táto výnimka v článku 34 bode 2 jednoznačne vylučuje výklad, ktorý predtým poskytol Súdny dvor k zodpovedajúcemu ustanoveniu dohovoru z roku 1988¹⁷⁹.

¹⁷⁶ Súdny dvor, vec 49/84, *Debaecker/Bouwman*, Zb. 1985, s. 1779, výrok.

¹⁷⁷ Pracovná skupina *ad hoc* uprednostnila nezahrnúť slová článku 26 ods. 2 do článku 34 bodu 2 výslovne, ako pôvodne navrhovala Komisia, aby sa neukladala ďalšia povinnosť overovať úkony súdu, ktorý vydal rozsudok.

¹⁷⁸ Súdny dvor, vec 166/80, *Kloms/Michel*, Zb. 1981, s. 1593, bod 19.

¹⁷⁹ V rozsudkoch vo veciach *Minalmet a Hendrikman*, pozri bod 134. S odkazom na príslušné ustanovenie v nariadení Brusel I Súdny dvor podrobnejšie vysvetlil, že z možnosti žalovaného napadnúť rozsudok vydaný v neprítomnosti v štáte pôvodu vyplýva, že bol o rozsudku informovaný a mal dostatočný čas na prípravu obhajoby a začať konanie, ktorým by ho napadol: pozri vec C-283/05, *ASML*, Zb. 2006, s. I-12041.

137. Článok 34 bod 2 má všeobecnú pôsobnosť a jeho cieľom je zabezpečiť, aby sa pri vydávaní rozsudkov, ktoré sa prepustili do voľného pohybu v štátoch viazaných dohovorom, zaručilo právo na obhajobu. Článok sa preto uplatňuje bez ohľadu na miesto bydliska žalovaného, ktoré sa môže nachádzať v inom štáte viazanom dohovorom, alebo v štáte, ktorý nie je viazaný dohovorom, alebo v štáte súdu pôvodu¹⁸⁰.

Je však potrebné poznamenať, že v článku III ods. 1 protokolu 1, ktorý sa vložil na žiadosť Švajčiarska, sa ustanovuje, že Švajčiarsko si pri ratifikácii vyhradzuje právo vyhlásiť, že nebude uplatňovať tú časť článku 34 bodu 2, v ktorej sa odkazuje na to, že dlžník nenapadol rozsudok v štáte pôvodu, keď tak mohol urobiť. Švajčiarska delegácia zaujala stanovisko, že táto výnimka nedostatočne rešpektuje právo žalovaného na obhajobu. V článku III protokolu 1 sa tiež ustanovuje, že ak Švajčiarsko vydá takéto vyhlásenie, ostatné zmluvné strany budú uplatňovať rovnakú výhradu vo vzťahu k rozsudkom vydaným súdmi vo Švajčiarsku. Zmluvné strany môžu vzniesť rovnaké výhrady vo vzťahu k štátu, ktorý nie je viazaný dohovorom a pristúpi k dohovoru podľa článku 70 ods. 1 písm. c).

3. Nezlučiteľnosť rozsudkov (článok 34 body 3 a 4)

138. Žiadne zmeny nebolo potrebné vykonať v článku 34 bode 3, v ktorom sa uvádza zásada, že rozsudok vydaný v štáte viazanom dohovorom sa neuzná, ak je nezlučiteľný s rozsudkom vydaným v spore medzi tými istými účastníkmi v dožiadanom štáte. Toto ustanovenie sa bude uplatňovať len zriedka vzhľadom na ustanovenia o koordinácii právomoci v prípade prekážky začatej veci a súvisiacich vecí; má široký rozsah pôsobnosti a jeho cieľom je ochrana právneho štátu v dožiadanom štáte, ktorý by mohol byť narušený existenciou dvoch navzájom si odporujúcich rozsudkov¹⁸¹. Rozsudky tak môžu byť nezlučiteľné, aj keď majú dané spory spoločných len účastníkov, ale nie rovnaký predmet alebo nie sú v rovnakej veci¹⁸². Na zabránenie uznania tiež nie je potrebné, aby sa rozsudok v dožiadanom štáte vydal skôr ako cudzí rozsudok.

¹⁸⁰ Súdny dvor, vec 49/84, *Debaecker/Bouwman*, Zb. 1985, s. 1779, body 10 – 30.

¹⁸¹ Jenardova správa, s. 45.

¹⁸² Súdny dvor, vec 145/86, *Hoffmann/Krieg*, Zb. 1988, s. 645, bod 25, s odkazom na cudzí rozsudok medzi manželmi o vyživovacej povinnosti, ktorý bol nezlučiteľný s rozsudkom o rozvode v dožiadanom štáte.

Na rozhodnutie o tom, ktorý z dvoch nezlučiteľných cudzích rozsudkov sa má uznať v dožiadanom štáte je však potrebné zvážiť, ktorý z oboch rozsudkov bol vydaný ako prvý¹⁸³. Dohovor z roku 1988 (článok 27 bod 5) sa zaoberal len uznaním rozsudku vydaného v štáte viazanom dohovorom, ktorý bol nezlučiteľný so skorším rozhodnutím vydaným v štáte, ktorý nie je viazaný dohovorom; v článku 34 bode 4 nového dohovoru sa dopĺňa prípad rozsudku vydaného v štáte viazanom dohovorom, ktorý je nezlučiteľný so skorším rozsudkom vydaným v inom štáte viazanom dohovorom, a priznáva mu rovnaké postavenie. V takýchto prípadoch skutočnosť, že rozsudky sú nezlučiteľné, bráni uznaniu neskoršieho, ale len vtedy, ak sa rozsudky vydali v rovnakej veci medzi rovnakými účastníkmi, a samozrejme za predpokladu, že spĺňajú podmienky na uznanie v dožiadanom štáte. Ak sa netýkajú rovnakej veci, oba rozsudky sa uznávajú, hoci sú navzájom nezlučiteľné. Nezlučiteľnosť potom bude musieť riešiť vnútroštátny súd, na ktorom sa žiada o výkon, ktorý môže na tento účel uplatniť normy vlastného právneho poriadku a môže považovať za rozhodné iné faktory ako v čase vydania rozsudkov, ako napríklad poradie, v ktorom sa začali konania, alebo poradie, v ktorom nadobudli právoplatnosť, čo nie je podmienkou uznania podľa dohovoru.

¹⁸³ Schlosserova správa, bod 205.

4. Právomoc súdu pôvodu (článok 35)

139. Rovnako ako v dohovore z roku 1988 sa rozsudky vydané v štáte viazanom dohovorom musia vo všeobecnosti uznať v dožiadanom štáte bez akéhokoľvek preskúmavania právomoci súdu pôvodu. V článku 35 sa opakuje, že rozsudky nepodliehajú takémuto preskúmaniu a nemožno na ustanovenia o právomoci uplatniť výhradu verejného poriadku, súčasne uvedený článok tiež preberá predtým existujúce výnimky z ustanovenia o zákaze preskúmavania právomoci súdu pôvodu. Navrhlo sa, aby sa výnimky celkom odstránili, a to s cieľom vylúčiť akékoľvek preskúmavanie právomoci¹⁸⁴, ale po starostlivom preskúmaní pracovná skupina *ad hoc* rozhodla, že by to bolo unáhlené. Existujú preto výnimky v prípade porušenia noriem o právomoci vo veciach poistenia a spotrebiteľských zmlúv alebo ustanovení o výlučnej právomoci (oddiely 3, 4 a 6 hlavy II), v prípadoch ustanovených v článku 68 a v prípadoch ustanovených v článku 64 ods. 3 a článku 67 ods. 4¹⁸⁵. Diskutovalo sa o tom, či by sa k týmto výnimkám malo doplniť porušenie noriem o právomoci vo veci individuálnych pracovných zmlúv. Rozhodlo sa, že nie, pretože v pracovnoprávných sporoch podáva žalobu spravidla zamestnanec, v dôsledku čoho by bolo preskúmanie, ktoré je prekážkou uznania, vo väčšine prípadov výhodou pre zamestnávateľa v postavení ako odporcu.

5. Zrušenie preskúmania právneho poriadku uplatneného súdom pôvodu

140. Článok 27 bod 4 dohovoru z roku 1988 umožňoval odmietnuť uznanie, ak súd pôvodu pri rozhodovaní predbežnej otázky týkajúcej sa osobného stavu alebo právnej spôsobilosti fyzických osôb, majetkových práv vyplývajúcich z manželského zväzku, dedenia zo závetu alebo zo zákona (všetko veci, na ktoré sa dohovor nevzťahuje) uplatnil inú normu ako normu medzinárodného práva súkromného štátu, v ktorom sa žiadalo o uznanie; táto norma sa považovala za nadbytočnú prinajmenšom z dôvodu pokroku dosiahnutého v oblasti harmonizácie medzinárodného práva súkromného v týchto oblastiach v Európskom spoločenstve a osobitne preto, že takéto ustanovenie sa nenachádza v nariadení Brusel II. Nezaradilo sa do nového dohovoru, aby nebolo v budúcnosti možné použiť tento dôvod odmietnutia, ktorý bol pozostatkom preskúmavania cudzieho rozsudku vo veci samej.

¹⁸⁴ Návrhy Európskej skupiny pre medzinárodné právo súkromné, bod 28.

¹⁸⁵ Správa Jenarda a Möllera, body 67, 14 – 17, 79 – 84.

V článku 36 dohovoru sa úplne vylučuje skúmanie cudzieho rozsudku z hľadiska rozhodnutia vo veci samej, čím sa preberá znenie zodpovedajúceho ustanovenia predchádzajúceho dohovoru¹⁸⁶.

6. Odvolanie proti cudziemu rozhodnutiu, o ktorého uznanie sa žiada (článok 37)

141. Vôbec sa nezmenilo ustanovenie, ktoré umožňuje súdu, na ktorom sa žiada o uznanie rozsudku vydaného v inom štáte viazanom dohovorom, prerušiť konanie, ak sa proti rozsudku v inom štáte podalo odvolanie. Článok 37 preberá znenie článku 30 dohovoru z roku 1988 a nevyžaduje si osobitný komentár (pozri Jenardovu správu, s. 46 a Schlosserovu správu, body 195 – 204.)

¹⁸⁶ Jenardova správa, s. 46.

3 – Výkon

142. Oddiel 2 hlavy III dohovoru o výkone obsahuje súbor noriem, ktoré – ako sa už uviedlo¹⁸⁷ – sa počas revízie značne zmenili, aby sa zjednodušili postupy, na základe ktorých sa rozsudky vyhlasujú za vykonateľné v dožiadanom štáte – a tiež za uznané, ak je uznanie hlavnou otázkou podľa článku 33 ods. 2, ktorý odkazuje na postupy ustanovené v oddieloch 2 a 3 hlavy III. Zásada, podľa ktorej je výkon podmienený vyhlásením vykonateľnosti, však zostáva nezmenená a uvádza sa v článku 38 v rovnakom znení ako v článku 31 dohovoru z roku 1988. Vyhlásenie vykonateľnosti sa preto môže vydať len pre rozsudok, ktorý je už vykonateľný v štáte, v ktorom bol vydaný, a len na návrh zainteresovaného účastníka¹⁸⁸. Rozsudok sa môže hneď po vyhlásení za vykonateľný v dožiadanom štáte vykonať; v Spojenom kráľovstve sa však rozsudok musí na účely výkonu zaregistrovať¹⁸⁹. Z článku 1 ods. 3 je jasné, že oddiel o výkone sa tiež vzťahuje na rozsudky Súdneho dvora Európskych spoločenstiev, keď sa majú vykonať v krajinách, ktoré nie sú členskými štátmi Spoločenstva. Rozsudky Súdneho dvora sa preto v týchto štátoch vykonávajú rovnakým spôsobom ako vnútroštátne rozsudky vydané v štátoch viazaných dohovorom.

¹⁸⁷ Bod 128.

¹⁸⁸ Jenardova správa, s. 47.

¹⁸⁹ Schlosserova správa, body 208 – 213 a správa Jenarda a Möllera, body 68 – 69.

1. *Vyhlásenie vykonateľnosti: prvý stupeň (články 39 – 42 a 53 – 56)*

a) *Súd alebo príslušný orgán (článok 39)*

143. Rovnako ako predtým, v dohovore sa výslovne uvádzajú súdy alebo príslušné orgány v štátoch viazaných dohovorom príslušné na prijímanie návrhov na vyhlásenie cudzích rozsudkov za vykonateľné. Ich zoznam sa nachádza v prílohe (príloha II), a nie v texte dohovoru; táto zmena zjednodušuje opis postupu (k dôvodom presunutia zoznamu príslušných súdov alebo orgánov do prílohy pozri tiež diskusiu k článku 77). Je potrebné poukázať na to, že článok 39 ods. 1 odkazuje na „súd alebo príslušný orgán“. Štáty viazané dohovorom tak môžu poveriť prvým stupňom konania aj orgán, ktorý nie je súdom. V skutočnosti všetky vo všeobecnosti určili súdy, ale možno poznamenať, že v prípade návrhu na vyhlásenie vykonateľnosti notárskej verejnej listiny určilo Francúzsko a Nemecko notársky orgán (*président de la chambre départementale des notaires*), resp. notára, zatiaľ čo v prípade rozsudku vo veci výživného Malta určila súdny register (*Reġistratur tal-Qorti*). Vzhľadom na nespornú povahu konania a čisto formálnu povahu vykonávaných kontrol môžu tieto príklady nasledovať ďalšie krajiny.

144. Pokiaľ ide o miestnu príslušnosť určených súdov, v dohovore z roku 1988 sa odkazovalo na miesto bydliska účastníka, proti ktorému sa rozsudok má vykonať, a ak nemal bydlisko v štáte, v ktorom sa žiadalo o výkon, na miesto výkonu. Táto úprava poskytovala veriteľovi tú výhodu, že existovali viaceré miesta, na ktorých mohol žiadať o výkon v prípade jedného vyhlásenia vykonateľnosti, hoci potom musel ísť v prípade výkonu na viaceré súdy. Mala však tú nevýhodu, že ak miesto dlžníkovho bydliska a miesto výkonu neboli rovnaké, veriteľ sa musel obrátiť na dva súdy, najprv na súd podľa miesta bydliska a potom na súd podľa miesta výkonu. Pracovná skupina *ad hoc* túto otázku zvážila a napriek určitým nesúhlasným názorom potvrdila potrebu vymedziť vnútroštátnu príslušnosť priamo v dohovore, aby sa tým veriteľovi uľahčilo určenie príslušného súdu¹⁹⁰. Za najvhodnejšie považovala určenie miestnej príslušnosti s ohľadom na okolnosti jednotlivého prípadu tak, že sa veriteľovi poskytne voľba medzi miestom bydliska dlžníka a miestom výkonu a umožní sa mu ísť priamo na súd v mieste výkonu.

Tento prístup je odzrkadlený v článku 39 ods. 2, v ktorom sa uvádza, že miestna príslušnosť sa určí podľa miesta bydliska účastníka, proti ktorému sa rozsudok má vykonať, alebo podľa miesta výkonu. Táto formulácia znamená, že už nie je potrebné výslovne upraviť prípady, keď má dlžník bydlisko v štáte, ktorý nie je viazaný dohovorom, hoci v takom prípade bude mať veriteľ k dispozícii len súd v mieste výkonu.

Navrhovalo sa tiež, aby sa v prípade, keď sa výkon žiada voči viacerým účastníkom, v článku 39 prevzala norma právomoci z článku 6 bodu 1 a ustanovila miestnu príslušnosť súdov v mieste bydliska ktoréhokoľvek z nich. Pracovná skupina *ad hoc* však zaujala stanovisko, že v prípade vnútroštátnej príslušnosti je vhodnejšie neupravovať každý osobitný prípad. Otázku, ako postupovať, keď sa žiada o výkon proti viacerým účastníkom, je preto potrebné riešiť na základe vnútroštátneho právneho poriadku jednotlivých štátov viazaných dohovorom.

¹⁹⁰ Tiež sa poukázalo na to, že by bolo vhodné mať príručku s praktickými informáciami potrebnými na určenie súdu alebo príslušného orgánu, ktoré zo zjavných dôvodov nemožno uviesť v texte dohovoru ani v prílohe k nemu.

145. Rovnako ako v dohovore z roku 1988 sa postup pri podávaní návrhu spravuje vnútroštátnym právnym poriadkom dožiadaného štátu, pričom sa však zohľadnia normy ustanovené priamo v dohovore. Dohovor naďalej ustanovuje, že navrhovateľ musí uviesť adresu na doručovanie písomností v obvode súdu, na ktorý podal návrh, a ak právny poriadok štátu, v ktorom sa žiada o výkon, neupravuje uvádzanie tejto adresy, navrhovateľ si musí určiť procesného zástupcu¹⁹¹.

Zoznam písomností, ktoré sa musia k návrhu pripojiť, sa však zmenil. V článkoch 46 a 47 dohovoru z roku 1988 sa uvádzal zoznam písomností, ktorých účelom bolo preukázať, že rozsudok spĺňa podmienky uznania; v novom článku 40 ods. 3 sa však odkazuje na písomnosti uvedené v článku 53, ktorý sa obmedzuje na predloženie vyhotovenia rozsudku, ktoré spĺňa požiadavky na preukázanie jeho pravosti, a osvedčenie upravené v nasledujúcom článku 54. V článku 54 sa vyžaduje, aby príslušný orgán štátu, v ktorom sa rozsudok vydal, na žiadosť ktoréhokoľvek zainteresovaného účastníka vydal osvedčenie podľa vzoru v prílohe V k dohovoru.

146. O potrebe požiadavky, aby navrhovateľ predložil osvedčenie, a nie samotnú písomnosť, sa dlho diskutovalo. Táto úprava je opodstatnená všeobecným prístupom v prospech vylúčenia preskúmania cudzieho rozsudku v prvom stupni. Osvedčenie spĺňa oba ciele – zjednodušiť postavenie veriteľa, ktorý je povinný predložiť jedinú písomnosť, a umožniť dožiadanému súdu urýchlene získať informácie o rozsudku, ktoré potrebuje na vyhlásenie vykonateľnosti. Nie je výnimočné, že dožiadaný súd má ťažkosti rýchlo a spoľahlivo získať určité informácie z rozsudku súdu pôvodu vzhľadom na jazyk, v ktorom sa rozsudok vydal, a spôsob, akým sa v jednotlivých právnych poriadkoch štátov viazaných dohovorom vyhotovujú súdne písomnosti.

¹⁹¹ Pozri Jenardovu správu, s. 49 – 50.

V osvedčení, ako vidno zo vzorového tlačiva v prílohe V, sa musí uviesť štát pôvodu rozsudku, súd alebo iný orgán vydávajúci osvedčenie, súd, ktorý vydal rozsudok, základné údaje o rozsudku (dátum, spisové číslo, účastníci, a ak sa žalovaný konania nezúčastnil, dátum doručenia písomnosti, ktorou sa začalo konanie), znenie rozsudku (v užšom slova zmysle, t. j. úplné znenie výroku rozsudku), mená účastníkov, ktorým sa poskytla právna pomoc, a vyhlásenie, že rozsudok je vykonateľný v štáte pôvodu. Osvedčenie spravidla vydáva súd, ktorý vydal rozsudok, ale nie je to nevyhnutné. V osvedčení sa uvádzajú skutočnosti bez informácií o dôvodoch odmietnutia uznania uvedených v článkoch 34 a 35 dohovoru, aby osvedčenie mohla vydať iná osoba na súde alebo iný orgán, ktorý je na to oprávnený v štáte pôvodu¹⁹².

147. Účelom osvedčenia je zjednodušiť konanie a od veriteľa by sa nemalo vyžadovať, aby predložil osvedčenie, keď možno rozsudok rýchlo vyhlásiť za vykonateľný aj bez neho. V dohovore sa preto v súvislosti s osvedčením opätovne uvádza ustanovenie, ktoré sa predtým nachádzalo v článku 48 dohovoru z roku 1988 v súvislosti s písomnými dokladmi na podporu toho, čo sa v danom článku ustanovovalo¹⁹³. V článku 55 ods. 1 nového dohovoru sa preto ustanovuje, že ak sa nepredloží osvedčenie, dožiadaný súd môže určiť lehotu na jeho predloženie alebo prijať rovnocennú písomnosť, alebo upustiť od jej predloženia, ak považuje predložené údaje za postačujúce. Z tohto ustanovenia je zrejmé, že súd môže akceptovať neúplné osvedčenie, alebo v prípade potreby stanoviť lehotu na predloženie úplne vyplneného tlačiva. Samozrejme, že ak osvedčenie neexistuje alebo je neúplné, dožiadaný súd môže tiež návrh zamietnuť.

¹⁹² Orgán, ktorý vydá osvedčenie, musí zhromaždiť potrebné informácie z rozsudku, na ktorý sa v osvedčení odkazuje, ale môže potrebovať pomoc zainteresovaného účastníka. Napríklad ak podľa právneho poriadku štátu pôvodu musí písomnosť, ktorou sa začalo konanie, doručiť žalobca, a nie súd, žalobca bude musieť orgánu vydávajúcemu osvedčenie poskytnúť doklad o doručení, aby sa v osvedčení mohol uviesť dátum.

¹⁹³ Jenardova správa, s. 55 – 56.

Nedošlo k zmene predchádzajúcej normy upravujúcej preklad osvedčenia, ktorý je potrebný, len ak o to súd požiada (článok 55 ods. 2), a výnimky z akéhokoľvek overenia všetkých písomností vrátane listiny, ktorou sa ustanovuje procesný zástupca (článok 56)¹⁹⁴.

c) *Rozhodnutie, ktorým sa dokončuje prvý stupeň, a vyhlásenie vykonateľnosti (články 41 – 42)*

148. Súd alebo príslušný orgán musia bezodkladne rozhodnúť o návrhu podanom na základe dohovoru a ak sú splnené náležitosti uvedené v článku 53, teda ak sa predložilo osvedčenie a vyhotovenie rozsudku, ktoré spĺňa požiadavky na preukázanie jeho pravosti, musia rozsudok vyhlásiť za vykonateľný. Znenie článku 41 je v tomto ohľade jednoznačné: stanovuje, že rozsudok sa vyhlási za vykonateľný „ihned“ po splnení týchto formálnych náležitostí. Javilo sa vhodnejšie použiť príslovku „ihned“ ako stanoviť presnú lehotu, pretože by bolo ťažké uložiť sankciu za jej nedodržanie; táto formulácia sa preto podobá formulácii v dohovore z roku 1988, ktorá pre prvý stupeň konania ustanovovala, že dožiadaný súd vydá rozhodnutie „bezodkladne“, ale neurčovala presnú lehotu¹⁹⁵.

¹⁹⁴ Jenardova správa, s. 56.

¹⁹⁵ Jediným následkom odkladu je preto vznik zodpovednosti dožiadaného súdu, ak je to ustanovené vo vnútroštátnom právnom poriadku alebo práve Spoločenstva, keďže sa dohovor stane súčasťou *acquis communautaire*. Opakované omeškania môže posúdiť Stály výbor ustanovený v protokole 2.

149. Článok 41 neumožňuje dožiadanému súdu vykonávať akékoľvek preskúmanie s cieľom zistiť, či existujú dôvody odmietnutia uznania podľa článku 34 a 35 Táto informácia, ktorá sa musí uviesť na osvedčení, nie je určená na takéto preskúmanie, ale výslovne na uľahčenie práce dožiadaného súdu pri rozhodovaní o vyhlásení vykonateľnosti. Aj dátum, kedy sa doručila písomnosť, ktorou sa začalo konanie, v prípade rozsudku vydaného v neprítomnosti je určený len na to, aby sa zistilo, že pred konaním v neprítomnosti bola písomnosť, ktorou sa konanie začalo, doručená, čo je nevyhnutné minimum na získanie vedomosti o rozsudku v neprítomnosti, a nie je určený na to, aby dožiadaný súd kontroloval, či boli dodržané podmienky v článku 34 bode 2. Možno poukázať na to, že ak sa nedoručila písomnosť, ktorou sa začalo konanie, nemožno na osvedčení uviesť žiaden dátum. Aj v takom prípade však môžu byť otázne len dôsledky neuvedenia dátumu doručenia v osvedčení, bez toho, aby sa dalo určiť, že k doručeniu nedošlo. Aj tu je preto preskúmanie súdom výlučne formálne.

Zákaz akéhokoľvek preskúmania na základe článkov 34 a 35 tiež bráni zamietnutiu návrhu z iných dôvodov, ako sú ustanovené v týchto článkoch, v ktorých sa uvádzajú jediné dôvody odmietnutia uznania rozsudku vydaného v inom štáte viazanom rozsudkom. Návrh tak nemožno zamietnuť z dôvodu, že dožiadaný súd sa domnieva, že rozsudok nepatrí do rozsahu pôsobnosti dohovoru. Skutočnosť, že súd pôvodu vydal osvedčenie ustanovené v prílohe V, potvrdzuje, že rozsudok patrí do rozsahu pôsobnosti dohovoru. Overovanie správnosti osvedčenia by bolo v rozpore so zásadou, podľa ktorej by sa prvý stupeň konania mal obmedziť na formálne preskúmanie. Overenie správnosti osvedčenia by vyžadovalo právne zhodnotenie rozsudku a malo by byť vyhradené druhému stupňu konania.

V prvom stupni nemožno ani namietat', že rozsudok odporuje verejnému poriadku, a to aj napriek tomu, že je to dôvod omietnutia uznania vo všeobecnom záujme. Pracovná skupina *ad hoc* viedla dlhé diskusie o tom, či by nebolo vhodné zachovať overenie súladu s verejným poriadkom v prvom stupni, a v jeho prospech sa vyslovilo nemálo hlasov, nakoniec však prevládol názor, že nie, vzhľadom na to, že nesúladu s verejným poriadkom sa pri praktickom uplatňovaní predchádzajúceho dohovoru dovoľávalo zriedka, a sčasti pre odklad, ktorý by to spôsobilo vo vydávaní vyhlásenia o vykonateľnosti. Rovnako ako v prípade ostatných dôvodov odmietnutia treba akékoľvek podanie týkajúce sa nesúladu rozsudku s verejným poriadkom predložiť v druhom stupni konania.

150. Jediná výnimka z týchto noriem je ustanovená v článku III bode 2 písm. b) protokolu 1, keď si vo vzťahu k rozsudkom vydaným v pristupujúcom štáte uvedenom v článku 70 ods. 1 písm. c) zmluvná strana vyhlásením vyhradila právo umožniť súdu príslušnému na vydanie vyhlásenia vykonateľnosti preskúmať aj bez návrhu, či existuje dôvod odmietnutia uznania a výkonu rozsudku. Možnosť výhrady tohto druhu je v rozpore so zásadou, že v prvom stupni konania by nemalo byť žiadne preskúmavanie, čo je základom systému dohovoru, ale bola z opatrnosti povolená. Takáto výhrada platí päť rokov, pokiaľ ju zmluvná strana neobnoví (článok III ods. 4). Toto ustanovenie možno chápať tak, že podnecuje k prehodnoteniu výhrady, a ak sa výhrada nepovažuje za nevyhnutnú, mala by sa zrušiť.

151. Vzhľadom na čisto formálnu povahu preskúmania dožiadaným súdom na tomto stupni nie je potrebná aktívna účasť dlžníka. V článku 41 sa preto opätovne uvádza, že účastník, proti ktorému sa o výkon žiada, nemá v tomto štádiu konania právo robiť žiadne podania k návrhu.

Rozhodnutie o návrhu na vyhlásenie vykonateľnosti sa bez odkladu oznámi navrhovateľovi spôsobom upraveným právnym poriadkom štátu, v ktorom sa žiada o výkon. Ak sa v rozhodnutí vyhlási vykonateľnosť, musí sa doručiť aj účastníkovi, proti ktorému sa o výkon žiada. Môže sa stať, že vyhlásenie vykonateľnosti sa vydá pred doručením cudzieho rozsudku tomuto účastníkovi. V článku 42 ods. 2 sa ustanovuje, že v takom prípade sa cudzí rozsudok musí doručiť spolu s vyhlásením vykonateľnosti.

2. Vyhlásenie vykonateľnosti: druhý stupeň (články 43 – 46)

a) Odvolania proti rozhodnutiu o vyhlásení vykonateľnosti (články 43 – 44)

152. Proti rozhodnutiu o návrhu na vyhlásenie vykonateľnosti sa môže odvolať každý z účastníkov, a to na súde uvedenom v zozname v prílohe III k dohovoru. Odvolania proti rozhodnutiu, ktorým sa končil prvý stupeň konania, sa tak zjednotili. V dohovore z roku 1988, ako aj Bruselskom dohovore, sa ustanovovali dva druhy odvolania, jedno proti rozhodnutiu, ktorým sa povoľuje výkon, ktoré mal k dispozícii účastník, proti ktorému sa žiadalo o výkon (články 36 – 39), druhé proti rozhodnutiu o zamietnutí návrhu, ktoré mal k dispozícii veriteľ podávajúcí návrh (článok 40 – 41). Keďže prvý stupeň konania sa teraz obmedzil na formalitu, pracovná skupina *ad hoc* zvažovala návrh, aby sa odvolanie proti odmietnutiu odstránilo, keďže je nepravdepodobné, že sa návrh zamietne. Ak by sa vyskytol nejaký nedostatok v osvedčení, dožiadaný súd by spravidla vyžadoval, aby sa opravil alebo aby sa chýbajúca informácia v osvedčení doplnila. Ale aj napriek tomu, že je to nepravdepodobné, je vždy možné, že sa návrh zamietne, a preto by sa na ochranu práv navrhovateľa malo rozhodnutie preskúmať, v dôsledku čoho sa rozhodlo, že sa ponechajú možnosti odvolať sa, hoci bez stanovenia osobitných pravidiel odlišných od pravidiel odvolania proti vyhláseniu vykonateľnosti.

153. V článku 43 sa ustanovuje, že odvolať sa môže „každý z účastníkov“ bez ohľadu na to, či sa rozhodnutím návrhu vyhovie alebo či sa návrh zamieta. V praxi však bude mať iba účastník, proti ktorému sa žiadalo o výkon, záujem napadnúť vyhlásenie vykonateľnosti, a len navrhovateľ bude mať záujem napadnúť zamietnutie návrhu. Okrem toho sa v druhom prípade musí rozhodnutie o zamietnutí návrhu oznámiť len navrhovateľovi, ako sa ustanovuje v článku 42 ods. 1, takže sa formálne neoznamuje dlžníkovi, ktorý sa tak nemôže odvolať. Preto zostávajú tieto dva druhy odvolaní vo svojej podstate odlišné ako v dohovore z roku 1988, hoci boli zjednotené z hľadiska formulácie legislatívneho textu.

Odlišujú sa aj z hľadiska momentu, kedy musia byť podané. V dohovore sa neustanovuje žiadna lehota pre odvolanie proti rozhodnutiu o návrhu na vyhlásenie vykonateľnosti. Ide o odvolanie v záujme navrhovateľa proti rozhodnutiu, ktoré sa ani neoznámilo dlžníkovi, a preto sa ponecháva na navrhovateľovi, kedy podá odvolanie, čo v praxi vedie k opätovnému podaniu návrhu, pričom tentoraz sa vypočúje dlžník. Na druhej strane musí v prípade odvolania proti vyhláseniu vykonateľnosti existovať lehota, po uplynutí ktorej sa rozsudok môže vykonať, ak sa účastník, proti ktorému sa žiada o výkon, v rámci tejto lehoty neodvolal. V článku 43 ods. 5 sa preto ustanovuje lehota jedného mesiaca od doručenia vyhlásenia vykonateľnosti. Ak má účastník, proti ktorému sa o výkon žiada, bydlisko v inom štáte viazanom dohovorom, než v ktorom sa vydalo vyhlásenie vykonateľnosti, lehota na odvolanie sa predlžuje na dva mesiace odo dňa doručenia buď tejto osobe do jej vlastných rúk, alebo do jej obydľia. Lehota je dlhšia vzhľadom na ťažkosti, s ktorými sa môže žalovaný stretnúť pri zabezpečovaní obhajoby v inom štáte ako v štáte, v ktorom má bydlisko, keď bude musieť nájsť právnik a pravdepodobne zabezpečiť preklad písomností. V článku 43 ods. 5 sa ustanovuje, že lehotu stanovenú v dohovore nemožno predĺžiť z dôvodu vzdialenosti, a táto norma má prednosť pred akýmikoľvek vnútroštátnymi ustanoveniami, v ktorých sa ustanovuje opak. V dohovore sa neustanovuje žiadna lehota pre prípad, že účastník, proti ktorému sa žiada o výkon, má bydlisko v štáte, ktorý nie je viazaný dohovorom. Pri absencii ustanovenia lehoty sa jej určenie ponecháva na vnútroštátny právny poriadok dožiadaného štátu.

154. O oboch druhoch odvolania sa rozhoduje v sporovom konaní. V článku 43 ods. 3 sa uvádza len „podľa noriem upravujúcich sporové konanie“. Keďže táto otázka nie je upravená podrobnejšie, postupuje sa podľa bežného postupu ustanoveného vo vnútroštátnom právnom poriadku štátu dožiadaného súdu, ak je ním zabezpečené, že sa vypočujú obaja účastníci. Ak sa účastník, proti ktorému sa žiada o výkon, nedostaví na konanie o odvolaní, ktoré podal navrhovateľ, súd musí uplatniť článok 26 ods. 2 až 4, aj keď účastník, proti ktorému sa o výkon žiada, nemá bydlisko v žiadnom zo štátov viazaných dohovorom¹⁹⁶. Cieľom tohto posledného ustanovenia je zabezpečiť práva na obhajobu, ktoré si vyžadujú osobitnú ochranu, pretože konanie o odvolaní navrhovateľa proti zamietnutiu návrhu na vyhlásenie vykonateľnosti je poslednou príležitosťou dlžníka obhajovať sa a preukázať, že požiadavky na uznanie cudzieho rozsudku neboli splnené¹⁹⁷.

b) Rozsah preskúmania pri odvolaní podľa článku 43 (článok 45)

155. Súd, ktorý rozhoduje o odvolaní proti rozhodnutiu o vyhlásení vykonateľnosti musí zvážiť rozsudok z hľadiska dôvodov, ktoré by bránili jeho uznaniu a následnému vyhláseniu vykonateľnosti. Aj v tejto fáze platí domnienka v prospech uznania v tom zmysle, že súd nerozhoduje o tom, či sú splnené podmienky uznania, ale o tom, či existujú dôvody odmietnutia ustanovené v článkoch 34 a 35.

V prípade odvolania veriteľa, ktorý podal návrh v prvom stupni konania, keďže návrh sa musel zamietnuť po výlučne formálnom overení osvedčenia, sa veriteľ bude musieť v odvolacom konaní zaoberať všetkými dôvodmi odmietnutia a snažiť sa preukázať, že v tom prípade neexistujú, a súd bude musieť rozhodnúť o všetkých, pretože existencia len jedného z nich by viedla k zamietnutiu návrhu.

¹⁹⁶ Článok 43 ods. 4 tak preberá ustanovenie článku 40 ods. 2 dohovoru z roku 1988.

¹⁹⁷ Pozri tiež Jenardovu správu, s. 53.

Na druhej strane, ak odvolanie podal účastník, proti ktorému sa žiada o výkon, tento sa môže oprieť o existenciu jedného alebo viacerých dôvodov odmietnutia, pričom ich nemusí vzniesť všetky. To spôsobuje problém v tom rozsahu, že súd prejednávajúci odvolanie je obmedzený návrhom odvolateľa.

156. Pracovná skupina *ad hoc* pri vypracúvaní nového postupu pre výkon rozsudkov dlho diskutovala o otázke, či môže odvolací súd zvážiť všetky alebo niektoré dôvody odmietnutia uznania cudzieho rozsudku aj bez návrhu, najmä ak by bolo uznanie v zjavnom rozpore s verejným poriadkom. Mnohí experti zaujali stanovisko, že ak by bolo uznanie v rozpore s verejným poriadkom, odmietnutie uznania je vo verejnom záujme, ktoré nemožno ponechať úplne na účastníkoch, a tak by malo byť odstránenie jeho posúdenia na prvom stupni konania kompenzované tým, že sa jeho posúdenie súdu umožní v druhom stupni aj bez návrhu, aj keď ho dlžník neuviedol v odvolaní. Rovnako s cieľom vyvážiť odstránenie zváženia dôvodov odmietnutia na prvom stupni sa viacerí experti domnievali, že na druhom stupni by sa overovanie toho, čo sa označuje ako procesný verejný poriadok, malo posilniť nad rámec toho, čo je osobitne ustanovené v článku 34 bode 2, prostredníctvom preskúmania súdom aj bez návrhu.

Výsledky tejto diskusie sa nakoniec nepremietli do ustanovení o právomoci súdov rozhodujúcich o odvolaniach. V článku 45 ods. 1 sa len uvádza, že súd „[ak odvolanie podá navrhovateľ,] môže odmietnuť vydať alebo [ak odvolanie podal účastník, proti ktorému sa žiada o výkon] zrušiť vydané vyhlásenie vykonateľnosti len na základe jedného z dôvodov uvedených v článkoch 34 a 35.“

V článku sa uvádza účel preskúmania súdom a dôvody, na ktorých má založiť svoje rozhodnutie, ale neuvádza sa, ako má uskutočniť preskúmanie. Z neexistencie takejto informácie v dohovore vyplýva, že otázku, či súd môže posúdiť dôvody odmietnutia aj bez návrhu alebo na návrh účastníka, bude musieť riešiť samotný súd vzhľadom na verejný záujem, ktorý môže v právnom poriadku daného súdu odôvodňovať zásah s cieľom zabrániť uznaniu rozsudku. Ak takýto verejný záujem neexistuje a dôvod odmietnutia je v podstate záležitosťou záujmu účastníka, proti ktorému sa žiada o výkon, ostáva bremeno dovolania sa tohto dôvodu na zainteresovanom účastníkovi. Toto posúdenie sa môže vykonať len na základe vnútroštátneho právneho poriadku.

157. Tiež vznikli určité pochybnosti o tom, či by v druhom stupni bolo možné argumentovať, že cudzí rozsudok nespadá do predmetu úpravy dohovoru. Už sa uviedlo, že samotná skutočnosť, že súd pôvodu vydal osvedčenie, potvrdzuje, že dohovor sa na rozsudok vzťahuje. Keďže osvedčenie je výsledkom právneho posúdenia, možno ho napadnúť v odvolacom konaní a akýkoľvek problém s výkladom dohovoru by sa potom riešil so zreteľom na judikatúru Súdneho dvora a v prípade pretrvávajúcich pochybností a splnenia príslušných podmienok by sa vec predložila Súdnemu dvoru na prejudiciálne konanie podľa Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva. V článku 45 ods. 2 dohovoru sa každopádne výslovne zakazuje využitie tohto prostriedku na preskúmanie cudzieho rozsudku z hľadiska rozhodnutia vo veci samej.

158. Vzhľadom na preskúmanie, ktoré zahŕňa, druhý stupeň smie trvať dlhšie ako prvý, ale aj na druhom stupni musí súd rozhodnúť bezodkladne, v najkratšej dobe povolenej vo vnútroštátnom právnom poriadku, v súlade so zásadou, že prekážky ako prietahy vo vykonávanom konaní by nemali brániť voľnému pohybu rozsudkov.

c) *Ďalšie opravné prostriedky (článok 44)*

159. Rozsudok, ktorým sa končí druhý stupeň konania, vydaný na základe odvolania navrhovateľa alebo účastníka, proti ktorému sa žiada o výkon, možno napadnúť iba opravnými prostriedkami uvedenými v prílohe IV k dohovoru, v ktorej sa pre každý štát viazaný dohovorem uvádza druh opravného prostriedku na vyšší súd alebo neprípustnosť ďalšieho opravného prostriedku¹⁹⁸.

V článku 44 dohovoru sa neuvádza, ako majú účastníci pri tomto opravnom prostriedku postupovať. Možno z toho vyvodiť, že opravné prostriedky sa spravujú vnútroštátnym právnym poriadkom daného štátu, a postupuje sa tak, ako je ustanovené v tom právnom poriadku upravujúcom okrem iného lehoty na podanie odvolania, a podmienky, za akých sú opravné prostriedky prípustné, pričom sú spravidla obmedzené na právne otázky. Aj tu sa v súlade s článkom 45 dohovoru preskúmanie súdom obmedzuje na dôvody odmietnutia podľa článkov 34 a 35. Keďže vnútroštátny právny poriadok spravidla obmedzuje opravné prostriedky na tomto stupni na právne otázky, preskúmanie rozsudku súdom z hľadiska dôvodov odmietnutia podľa článkov 34 a 35 sa obmedzí na opravu právneho posúdenia veci a nezaoberá sa zisteniami skutkového stavu.

Cudzie rozsudky sa ani v tomto prípade nesmú za žiadnych okolností preskúmať z hľadiska rozhodnutia vo veci samej a súdy musia rozhodnúť bezodkladne.

d) *Odvolanie proti cudziemu rozsudku, o ktorého výkon sa žiada (článok 46)*

160. Norma umožňujúca súdu v konaní o odvolaní podľa článkov 43 alebo 44 prerušiť konanie, ak sa v štáte pôvodu začalo konanie o odvolaní proti pôvodnému rozsudku, si nevyžadovala žiadnu zmenu alebo doplnenie. Článok 46 kopíruje článok 38 dohovoru z roku 1988 a nevyžaduje si ďalší komentár¹⁹⁹.

¹⁹⁸ Ako napríklad na Malte, kde nie je prípustný žiadny ďalší opravný prostriedok na žiadny iný súd s výnimkou rozsudku vo veci výživného.

¹⁹⁹ Pozri Jenardovu správu, s. 52.

4 – Predbežné a ochranné opatrenia (článok 47)

161. Článok 47 obsahuje dôležité a významné inováciu vo vzťahu k zodpovedajúcemu ustanoveniu dohovoru z roku 1988, v ktorého článku 39 sa ustanovovalo, že počas lehoty na odvolanie a do rozhodnutia o odvolaní sa nemú prijať žiadne opatrenia na výkon s výnimkou ochranných opatrení voči majetku účastníka, voči ktorému sa žiada o výkon. Toto ustanovenie, ktoré umožňuje, aby sa ochranné opatrenia prijímali len po ukončení prvého stupňa vydávania vyhlásenia vykonateľnosti, sa zachovalo v článku 47 ods. 3, ale v článku 47 ods. 1 sa jasne uvádza, že ochranné opatrenia možno nariadiť pred doručením vyhlásenia vykonateľnosti a do prijatia rozhodnutia o prípadných opravných prostriedkoch. Pracovná skupina *ad hoc* sa dohodla, že takéto ustanovenie je potrebné, ale dlho diskutovala o tom, kde by sa malo nachádzať, teda či by sa malo nachádzať skôr v oddiele o výkone alebo – ako pôvodne navrhovala Komisia – bezprostredne nasledovať po norme o uznávaní cudzích rozsudkov bez osobitného konania (článok 33)²⁰⁰.

162. Otázka umiestnenia nového ustanovenia bola sčasti spojená s otázkou, či v prípade, ak sa javí, že rozsudok spĺňa podmienky vykonateľnosti, sa výkon môže začať pred vyhlásením vykonateľnosti, aby sa mohli prijať opatrenia výkonu, pokiaľ nemajú definitívnu povahu. Poukázalo sa však na to, že existuje rozdiel medzi ochrannými opatreniami a predbežným výkonom a že môžu vzniknúť ťažkosti, ak sa v nejakom štáte začne výkon a potom sa preruší, pretože sa nevydalo žiadne vyhlásenie vykonateľnosti. V niektorých právnych poriadkoch sa ochranné opatrenia prijímajú ako prvý krok vo vykonávacom konaní, ale zovšeobecnenie tohto prístupu mohlo viesť k stretu s vnútroštátnym procesným právom vzhľadom na odchýlenie sa od bežne dodržiavanej zásady, že výkon sa ponechával na právny poriadok jednotlivých štátov a nemenil sa dohovorom²⁰¹.

²⁰⁰ V KOM(97) 609 v konečnom znení sa navrhovalo vloženie nového článku po súčasnom článku 33 v tomto znení: „Rozsudky vydané v zmluvnom štáte v prípade vydania konečného rozhodnutia zakladajú nárok na vydanie predbežných ochranných opatrení v súlade s právnym poriadkom dožiadaného štátu, aj keď nie sú vykonateľné alebo neboli vyhlásené za vykonateľné v dožiadanom štáte“.

²⁰¹ Súdny dvor, vec 148/84, *Deutsche Genossenschaftsbank/Brasserie du Pêcheur*, Zb. 1985, s. 1981, bod. 18.

Z týchto dôvodov a s cieľom zabrániť výkladu nového ustanovenia ako meniaceho vnútroštátny právny poriadok sa rozhodlo, že sa zaradí do článku o predbežných a ochranných opatreniach prijatých v súvislosti s vyhlásením vykonateľnosti rozsudku. V článku 47 ods. 1 sa ustanovuje, že ak sa rozsudok musí uznať, nič nebráni navrhovateľovi, aby využil predbežné opatrenia vrátane ochranných opatrení bez potreby vyhlásenia vykonateľnosti, teda pred vydaním vyhlásenia, čím sa umožňuje výklad, že z návrhu na vydanie týchto opatrení vyplýva, že veriteľ má v úmysle dať rozsudok vykonať.

Článok 47 ods. 1 sa preto odchyľuje od prechádzajúceho znenia tým, že umožňuje nariadenie predbežných alebo ochranných opatrení, akonáhle je cudzí rozsudok vykonateľný v štáte pôvodu, pričom vždy vychádza z predpokladu, že spĺňa podmienky uznania v dožiadanom štáte bez ohľadu na to, či sa vydalo vyhlásenie vykonateľnosti. Pokiaľ ide o to, aké opatrenia sa môžu nariadiť, článok 47 ponecháva na vnútroštátny právny poriadok dožiadaného štátu, aby určil ich klasifikáciu, druh a hodnotu tovaru, v súvislosti s ktorým sa môžu nariadiť, podmienky, ktoré sa musia splniť, aby boli opatrenia platné, a podrobne upravil ich vykonanie a zabezpečil, aby boli oprávnené²⁰². Je tiež potrebné mať na zreteli, že vnútroštátny právny poriadok, na ktorý dohovor odkazuje, nesmie v žiadnom prípade viesť k porušeniu zásad ustanovených na tento účel, či už výslovne alebo nepriamo, v samotnom dohovore, a preto sa musí uplatňovať v súlade so zásadami v článku 47²⁰³, ktoré navrhovateľa oprávňujú žiadať o nariadenie predbežných alebo ochranných opatrení od momentu, keď sa rozsudok stane vykonateľným v štáte pôvodu.

²⁰² Súdny dvor, vec 119/84, *Capelloni a Aquilini/Pelkmans*, Zb. 1985, s. 3147, bod 11.

²⁰³ Súdny dvor, *Capelloni a Aquilini/Pelkmans*, bod 21.

163. Zostávajúce dva odseky článku 47 kopírujú v opačnom poradí druhý a prvý odsek článku 39 predchádzajúceho dohovoru, a tým ponechávajú nedotknutú možnosť nariadenia ochranných opatrení proti majetku účastníka, proti ktorému sa žiada o výkon, v lehote určenej na podanie odvolania proti vyhláseniu vykonateľnosti podľa článku 43 ods. 5 a až do vydania rozhodnutia o odvolaní, teda v čase po vydaní vyhlásenia vykonateľnosti. Keďže vyhlásenie vykonateľnosti, rovnako ako podľa dohovoru z roku 1988, so sebou nesie právomoc nariadiť ochranné opatrenia, veriteľ môže o ne žiadať priamo bez získania osobitného povolenia, aj keby sa inak podľa vnútroštátneho procesného práva dožiadaného súdu vyžadovalo²⁰⁴. Uplatnenie vnútroštátneho právneho poriadku nesmie ani v tomto prípade viesť k porušeniu zásad ustanovených v dohovore, podľa ktorých sa právo na predbežné a ochranné opatrenia odvodzuje od vyhlásenia vykonateľnosti, takže druhé vnútroštátne rozhodnutie predstavujúce osobitné a individuálne povolenie nie je opodstatnené. Ani vnútroštátny právny poriadok nesmie podmieniť nárok veriteľa na ochranné opatrenia zložením záruky, pretože by to znamenalo dodatočnú podmienku na prijatie samotných opatrení, čo by bolo v rozpore s jednoznačnou formuláciou dohovoru; pracovná skupina *ad hoc* zvažovala na tento účel návrh na zmenu a doplnenie článku 47, ale zamietla ho.

²⁰⁴ Súdny dvor, vec *Capelloni a Aquilini/Pelkmans*, body 25 – 26.

164. Vloženie nového ustanovenia znamená, že dohovor sa v súčasnosti vzťahuje na predbežné alebo ochranné opatrenia prijaté v troch rôznych situáciách: prvá, všeobecnej povahy sa spravuje článkom 31, ktorý sa vo všeobecnosti týka – aj keď nie výlučne – obdobia, keď v štáte pôvodu prebieha hlavné súdne konania; druhá vzniká v dožiadanom štáte, keď sa vydáva vyhlásenie vykonateľnosti cudzieho rozsudku až do jeho vydania (článok 47 ods. 1); tretia vzniká po vydaní vyhlásenia vykonateľnosti, počas lehoty na odvolanie a do rozhodnutia o odvolaní (článok 47 ods. 3). Pokiaľ ide o typy opatrení, ktoré možno v týchto situáciách nariadiť, a normy, ktorými sa spravujú, a ich mechanizmus a prípustnosť, dohovor v značnom rozsahu odkazuje na vnútroštátny právny poriadok, ale vnútroštátne právo sa vzťahuje, len pokiaľ je v súlade so zásadami ustanovenými v samotnom dohovore, a ako sme videli, nesmie viesť k výsledkom, ktoré sú s nimi v rozpore. Toto je osobitne dôležité pre podmienky, ktoré opodstatňujú nariadenie ochranných opatrení v konkrétnom prípade. Podmienky sú otázkou vnútroštátneho právneho poriadku, ale ak na účely ich uplatnenia vnútroštátny súd zistí, že sú splnené základné podmienky *fumus boni iuris* a naliehavosti (*periculum in mora*), musí postupovať so zreteľom na účel noriem dohovoru v uvedených troch situáciách a v súlade s nimi.

Súd môže pri nariaďovaní opatrenia podľa článku 31 voľne hodnotiť, či ide o *fumus boni iuris* a naliehavý prípad, zatiaľ čo podľa článku 47 ods. 1 vyplýva *fumus boni iuris* z rozsudku, o ktorého uznanie sa žiada, a posudzovanie súdom by bolo v rozpore so zásadou, že navrhovateľ môže žiadať o ochranné opatrenia na základe cudzieho rozsudku; vlastné posúdenie súdom sa preto obmedzuje na otázku naliehavosti. Keď sa ochranné opatrenia nariaďujú podľa článku 47 ods. 3, nesmie sa hodnotiť existencia *fumus boni iuris* ani naliehavosti, pretože z vyhlásenia vykonateľnosti vyplýva právomoc nariadiť akékoľvek ochranné opatrenia, a dohovor neumožňuje posudzovanie, či sú nevyhnutné, ktoré je oddelené od posudzovania požiadaviek na vydanie vyhlásenia vykonateľnosti.

5 – Ostatné ustanovenia týkajúce sa výkonu

a) výkon iba v niektorých veciach; čiastočný výkon (článok 48)

165. V článku 48 ods. 1 sa ustanovuje, že vyhlásenie vykonateľnosti možno vydať v jednej veci alebo niekoľkých veciach, ktorých sa cudzí rozsudok týka; ide o rovnaké znenie ako v článku 42 dohovoru z roku 1988 s výnimkou štylistických zmien, ktoré si vyžiadal nový postup, keď súd už „nepovoľuje“ výkon, ale len „vydá“ vyhlásenie vykonateľnosti. Vyhlásenia vykonateľnosti tohto druhu sú najpravdepodobnejšie v prípadoch, keď môže byť časť rozsudku v rozpore s verejným poriadkom alebo keď navrhovateľ žiada o vyhlásenie vykonateľnosti len pre jednu alebo viacero častí rozsudku, pretože nemá záujem na ostatných, alebo ešte častejšie, keď sa cudzí rozsudok zaoberá určitými vecami, ktoré do pôsobnosti dohovoru patria, a ďalšími, ktoré do jeho pôsobnosti nepatria. Je potrebné poukázať na to, že na účely uplatňovania tohto ustanovenia nemusia byť veci, ktorými sa zaoberá rozsudok, formálne oddelené. Ak sa v rozsudku ukladajú viaceré povinnosti, z ktorých len niektoré patria do pôsobnosti dohovoru, môže sa vykonať čiastočne, pokiaľ sa jasne uvedú ciele, ktorým zodpovedajú jednotlivé časti rozsudku²⁰⁵.

²⁰⁵ Súdny dvor, vec C-220/95, *Van den Boogaard/Laumen*, Zb. 1997, s. I-1147, body 21 – 22, s odkazom na anglický rozsudok, ktorý v tom istom rozhodnutí o návrhu na rozvod upravoval tak vzťahy medzi manželmi, ako aj veci výživného.

166. S výnimkou štylistickej úpravy zostala tiež nezmenená norma v odseku 2, ktorá umožňuje, aby navrhovateľ žiadal o čiastočné vyhlásenie vykonateľnosti, a to aj v rámci jednej časti rozsudku, keď nie je možné rozlíšiť jednotlivé časti podľa ich účelu. Pracovná skupina *ad hoc* zvažovala, či by sa toto ustanovenie malo vypustiť vzhľadom na automatickú povahu prvého stupňa konania a účinok článku 52, ktorý zakazuje vyberanie akéhokoľvek poplatku, odvodu alebo inej platby vypočítanej z hodnoty sporu²⁰⁶. Za existenciou ustanovenia však nie sú finančné dôvody a jeho odstránenie by mohlo viesť k domnienke, že veriteľ bol vždy povinný žiadať o výkon celého rozsudku. Na základe tohto odseku 2, ktorý v dôsledku toho zostáva nezmenený, tak môže navrhovateľ, ktorého nárok od vydania cudzieho rozsudku sčasti zanikol, žiadať orgán vydávajúci osvedčenie, aby uviedol, že výkon sa žiada len do určitej výšky, a tiež o to môže požiadať na druhom stupni konania, keď sám podá odvolanie, alebo keď podá odvolanie účastník, proti ktorému sa žiada o výkon.

²⁰⁶ Pozri bod 169.

b) *Rozsudky, ktorými sa ukladá pokuta (článok 49)*

167. V tomto ustanovení sa doslova kopíruje príslušné ustanovenie dohovoru z roku 1988, v ktorom sa ustanovuje, že cudzí rozsudok, ktorým sa ukladá pokuta (napr. za omeškanie), je vykonateľný v štáte, v ktorom sa o výkon žiada, len vtedy, ak výšku pokuty určili s konečnou platnosťou súdy štátu pôvodu²⁰⁷. Poukázalo sa na to, že toto ustanovenie ponecháva otvorenú otázku, či sa vzťahuje na poriadkové pokuty za nesplnenie súdneho príkazu, ktoré sú príjmom štátu, a nie veriteľa²⁰⁸. Počas prác na revízii sa navrhlo, že by bolo vhodné formuláciu na tento účel vyjasniť. Pracovná skupina *ad hoc* však uprednostnila nezmeniť formuláciu tak, aby výslovne zahŕňala platbu pokút v prospech štátu, pretože rozsudok v prospech štátu môže mať trestnoprávnu povahu, a takáto zmena by mohla do dohovoru o občianskych a obchodných veciach zaviesť trestnoprávny prvok. Ustanovenie sa preto môže považovať za zahŕňajúce platby pokút štátu, len ak majú jednoznačnú občianskoprávnu povahu a pokiaľ o ich výkon žiada súkromný účastník v konaní o vyhlásenie vykonateľnosti rozsudku bez ohľadu na to, či sa majú platiť štátu.

²⁰⁷ Jenardova správa, s. 53 – 54.

²⁰⁸ Schlosserova správa, bod 213.

168. Nezmenila sa zásada, ktorou sa riadi toto ustanovenie, podľa ktorej má navrhovateľ, ktorému sa v štáte pôvodu poskytla úplná alebo čiastočná bezplatná právna pomoc alebo oslobodenie od platenia trov alebo výdavkov, nárok na poskytnutie najvýhodnejšej právnej pomoci alebo najrozsiahlejšieho oslobodenia od platenia trov alebo výdavkov podľa právneho poriadku dožiadaného štátu (pozri Jenardovu správu, s. 54, a Schlosserovu správu, body 223 – 224). Rozsah jej uplatňovania je však širší, pretože sa vzťahuje na celé konania ustanovené v oddiele 2 o výkone vrátane odvolacieho konania²⁰⁹. Dôvody poskytnutia právnej pomoci alebo oslobodenia od platenia trov alebo výdavkov sú irelevantné: sú upravené právnym poriadkom štátu pôvodu a nepreskúmajú sa. Treba mať na zreteli, že osvedčenie vydané orgánom, ktorý vydal rozsudok, o ktorého uznanie alebo výkon sa žiada, musí uviesť, či sa navrhovateľovi poskytla právna pomoc, a to postačuje na to, aby navrhovateľovi vznikol nárok v dožiadanom štáte.

V článku 50 ods. 2 sa odôvodňuje potreba zohľadniť úlohu, ktorú vo veciach výživného zohrávajú správne orgány niektorých štátov, ktoré konajú bezplatne; rovnaká potreba sa zistila v prípade Nórska, ktoré sa pridalo k Dánsku a Islandu, ktoré už boli uvedené v zodpovedajúcom ustanovení dohovoru z roku 1988.

²⁰⁹ Článok 44 Lugánskeho dohovoru z roku 1988 obmedzil jej uplatňovanie na „konania ustanovené v článkoch 32 až 35“.

d) Zloženie záruky na poplatok, odvod alebo inú platbu (články 51 – 52)

169. Článok 51 kopíruje zodpovedajúce ustanovenie dohovoru z roku 1988²¹⁰. Pracovná skupina *ad hoc* diskutovala o tom, či by sa mal zákaz požiadavky *cautio judicatum solvi* v prípade osôb s obvyklým pobytom v štáte viazanom dohovorom rozšíriť na pôvodné konanie. To by však viedlo k zavedeniu jednotnej normy, ktorá nie je nevyhnutná na zabezpečenie slobodného pohybu rozsudkov, a pracovná skupina uprednostnila nezasahovať do vnútroštátnych systémov. Tiež treba mať na zreteli, že vo viacerých štátoch viazaných dohovorom je už požiadavka zloženia záruky z dôvodu štátnej príslušnosti alebo neexistencie bydliska alebo pobytu v danej krajine zakázaná Haagskym dohovorom z 1. marca 1954 o civilnom konaní (článok 17) a neskorším Haagskym dohovorom z 25. októbra 1980 o uľahčení prístupu k justičným orgánom v cudzine (článok 14) a že v členských štátoch Európskeho spoločenstva je záruka na základe štátnej príslušnosti každopádne zakázaná.

Článok 52 kopíruje článok III protokolu 1 k dohovoru z roku 1988 a v štáte, v ktorom sa žiada o výkon, zakazuje v konaní o vydanie vyhlásenia vykonateľnosti vyberať poplatok, odvod alebo inú platbu vypočítanú z výšky vymáhaného nároku.

²¹⁰ Jenardova správa, s. 54.

KAPITOLA V

VEREJNÉ LISTINY A SÚDNE ZMIERY

1 – Verejné listiny (článok 57)

170. Článok 57 s určitými úpravami na účely prispôsobenia novému dohovoru v podstate kopíruje zodpovedajúce ustanovenie v dohovore z roku 1988 (článok 50; pre komentár k tomu pozri Jenardovu správu, s. 56, a Schlosserovu správu, bod 226)²¹¹. Súdny dvor objasnil objektívne kritériá, ktoré sa majú použiť na posúdenie, či sa listina môže podľa tohto ustanovenia vyhlásiť za vykonateľnú. Súdny dvor rozhodol, že verejná povaha listiny sa musí preukázať tak, aby o nej neboli žiadne pochybnosti, a keďže listiny vyhotovené medzi súkromnými osobami nie sú samy osebe verejné, je potrebné zapojenie orgánu verejnej moci alebo iného orgánu, ktorý je na tento účel poverený štátom pôvodu, na to, aby nadobudli povahu verejnej listiny²¹². Tento výklad Súdneho dvora podporuje správa k dohovoru z roku 1988, podľa ktorej verejnú povahu listiny určí orgán verejnej moci a mala by sa vzťahovať na obsah listiny, nielen na podpis²¹³. Listiny sa samozrejme môžu vyhlásiť za vykonateľné, len ak sú vykonateľné v štáte pôvodu.

Podľa článku 57 ods. 2 sa dohody o vyživovacej povinnosti dojednané so správnymi orgánmi alebo nimi overené tiež považujú za verejné listiny. Toto ustanovenie bolo zaradené s cieľom zohľadniť skutočnosť, že v niektorých štátoch vo veciach výživného nerozhodujú súdy, ale správne orgány oprávnené prijímať dohody medzi účastníkmi a overovať ich, čím sa tieto stávajú vykonateľnými.

²¹¹ Treba poznamenať, že v talianskej verzii dohovoru sa predchádzajúci výraz „atti autentici“ („autentické listiny“) nahradil výrazom „atti publici“ („verejné listiny“). Účelom tejto zmeny je zohľadnenie judikatúry Súdneho dvora, ako sa vysvetľuje v texte.

²¹² Súdny dvor, vec C-260/97, *Unibank/Christensen*, Zb. 1999, s. I-3715, bod 15, s odkazom na článok 50 Bruselského dohovoru.

²¹³ Správa Jenarda a Möllera, bod 72.

171. Na verejné listiny sa vzťahuje nový postup vyhlasovania vykonateľnosti ustanovený v článku 38 a nasledujúcich článkoch dohovoru. V druhom stupni môže súd zamietnuť alebo zrušiť vyhlásenie vykonateľnosti, len ak je výkon listiny v zjavnom rozpore s verejným poriadkom dožiadaného štátu. Obmedzenie, podľa ktorého je verejný poriadok jediným dôvodom odmietnutia, je prevzaté zo zodpovedajúceho ustanovenia dohovoru z roku 1988. Rovnako ak v prípade rozsudkov sa postup vyhlásenia vykonateľnosti začína vydaním osvedčenia príslušným orgánom štátu viazaného dohovorom, v ktorom sa samotná listina úradne vyhotovila alebo registrovala, na tlačive v prílohe VI k dohovoru. V tlačive sa musí uviesť orgán, ktorého zapojením listina nadobudla verejnú povahu; orgán ju buď sám úradne vyhotovil, alebo len zaregistroval. Určenie orgánu povereného vydávať takéto osvedčenie prináleží dotknutému členskému štátu, a tam, kde existuje povolanie notára, ním môže byť aj notár.

Uplatňovanie postupu vedúceho k vyhláseniu vykonateľnosti si môže vyžadovať určitú úpravu verejných listín a musí zohľadňovať rozdielnú povahu písomností, ktoré sa majú vykonať. Preto napríklad odkaz v článku 46 na prerušenie konania v prípade, že v štáte pôvodu sa podal riadny opravný prostriedok, môže v prípade verejných listín zahŕňať konania na prvom stupni, ak je to v štáte pôvodu konanie, ktorým sa napáda platnosť verejnej listiny.

2 – Súdne zmiery (článok 58)

172. V článku 58 sa potvrdzuje, že so zmierom schváleným súdom v konaní, ktorý je vykonateľný v štáte pôvodu, sa na účely vyhlásenia vykonateľnosti zaobchádza rovnako ako s verejnými listinami, tak ako tomu bolo v dohovore z roku 1988 (pozri Jenardovu správu, s. 56). Postup vyhlásenia vykonateľnosti však nie je založený na osvedčení pre verejné listiny, ale na osvedčení pre rozsudky podľa prílohy V.

KAPITOLA VI

VŠEOBECNÉ A PRECHODNÉ USTANOVENIA

1 – Všeobecné ustanovenia (články 59 – 62)

1. Bydlisko (články 59 – 60)

173. Články 59 a 60 sa týkajú vymedzenia pojmu bydlisko fyzických a právnických osôb. Táto otázka sa rozoberala v súvislosti so všeobecnými normami o právomoci (body 26 – 33).

2. Neúmyselné trestné činy na trestných súdoch (článok 61)

174. Článok 61 preberá ustanovenie článku II protokolu 1 k dohovoru z roku 1988 a analyzoval sa v súvislosti s článkom 5 bodom 4 (body 64 – 66).

3. Vymedzenie pojmu „Súd“ (článok 62)

175. V dohovore sa opakovane hovorí o „súde“, uvádza sa príslušnosť súdu, jeho právomoci vo vzťahu k uznávaniu a výkonu rozsudkov a vo všeobecnosti jeho úloha v systéme justičnej spolupráce, ktorú dohovor ustanovuje a upravuje. Ak by sa pojem chápal v užšom zmysle len ako orgán, ktorý je formálne súčasťou súdnictva štátu, v niektorých právnych poriadkoch by nezahŕňal všetky orgány, ktoré vykonávajú jednu alebo viaceré úlohy, ktoré dohovor priznáva „súdu“. Príkladom sú právomoci vo veciach k vyživovacej povinnosti, ktoré nórske a islandské právne poriadky priznáva správny orgán, pričom dohovor považuje vyživovaciu povinnosť za otázku, ktorú riešia súdy, alebo právomoci, ktoré švédsky právny poriadok priznáva regionálnym správnym orgánom, ktoré niekedy vykonávajú justičné úlohy v skrátenom vykonávacom konaní.

To, že tieto orgány sa považujú za súdy, bolo v dohovore z roku 1988 uvedené v článku Va protokolu 1²¹⁴. V tomto dohovore sa prijal všeobecnejší prístup a pojem „súd“ má širší význam zahŕňajúci každý orgán, ktorý má vo vnútroštátnom právnom poriadku právomoc vo veciach, ktoré patria do pôsobnosti tohto dohovoru. Podľa tejto formulácie sa „súdy“, ktoré majú uplatňovať tento dohovor, určujú skôr na základe úloh, ktoré vykonávajú, ako na základe ich formálnej klasifikácie vo vnútroštátnom právnom poriadku. Na rozdiel od osobitného ustanovenia v článku Va protokolu 1 a zodpovedajúceho ustanovenia v článku 62 nariadenia Brusel I²¹⁵ má nový článok 62 všeobecnejšiu povahu a vzťahuje sa aj na iné správne orgány, ako v súčasnosti existujú v štátoch viazaných dohovorom, čím sa predchádza potrebe meniť a dopĺňať dohovor v prípade pristúpenia ďalších štátov. Taktiež to umožňuje, aby pojem „súd“ zahŕňal orgány alebo úrady zriadené v rámci Európskeho spoločenstva, ako napríklad Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (ochranné známky a vzory) so sídlom v Alicante, ktorý má určité justičné funkcie vo vzťahu k právu priemyselného vlastníctva.

²¹⁴ Správa Jenarda a Möllera, body 106 – 107.

²¹⁵ V ktorom sa výslovne uvádza, že v skrátenom konaní týkajúcom sa platobných príkazov výraz „súd“ zahŕňa švédsku exekučnú službu (*kronofogdemyndighet*).

2 – Prechodné ustanovenia (článok 63)

176. Článok 63 kopíruje zodpovedajúce ustanovenie dohovoru z roku 1988 (článok 54): v odseku 1 sa ustanovuje, že tento dohovor sa uplatní len na konania začaté a listiny úradne vyhotovené alebo zaregistrované ako verejné listiny po nadobudnutí platnosti tohto dohovoru v štáte pôvodu a v prípade, ak sa žiada o uznanie alebo výkon rozsudku alebo verejných listín, v dožiadanom štáte. V odseku 2 sa potvrdzuje, že ak sa konanie začalo pred nadobudnutím platnosti dohovoru a rozsudok sa vydal po tomto dni, rozsudok sa uznáva podľa hlavy III, ak sa právomoc súdu založila na kritériách upravených v hlave II alebo na dohovore platnom medzi štátom pôvodu a dožiadaným štátom. Odsek 2 však pred týmto kritériom dáva prednosť ustanoveniu, podľa ktorého nie je potrebné overovať právomoc, ak sa konanie v štáte pôvodu začalo po nadobudnutí platnosti dohovoru z roku 1988 v štáte pôvodu aj v dožiadanom štáte. Na rozsudky o návrhoch podaných počas platnosti dohovoru z roku 1988 sa preto hľadá rovnako ako na rozsudky vydané po nadobudnutí platnosti nového dohovoru.

Pôvodný tretí odsek článku 54, ktorý sa týkal právomoci súdov Írska a Spojeného kráľovstva v prípadoch, keď sa rozhodné právo pre zmluvu zvolilo pred nadobudnutím platnosti dohovoru z roku 1988, sa vypustil ako obsolétny.

V novom znení sa už nenachádza ustanovenie starého článku 54a, v ktorom sa uvádzalo, že počas troch rokov od nadobudnutia platnosti dohovoru z roku 1988 sa právomoc v námorných otázkach v prípade Dánska, Grécka, Írska, Islandu, Nórska, Fínska a Švédska určuje v súlade s odsekmi 1 až 7 uvedeného článku, s výnimkou prípadov, že pre daný štát nadobudol Medzinárodný dohovor o zaisťovaní námorných lodí podpísaný 10. mája 1952 v Bruseli platnosť pred uplynutím uvedeného obdobia. Toto ustanovenie je v súčasnosti prekonané, keďže uvedené tri roky už uplynuli a citovaný dohovor z roku 1952 už vo väčšine dotknutých štátov nadobudol platnosť²¹⁶.

²¹⁶ Dohovor ratifikovalo Dánsko (2. mája 1989), Nórsko (1. novembra 1994) a Fínsko (21. decembra 1995), Írsko (17. októbra 1989) a Švédsko (30. apríla 1993) k nemu pristúpili. Dohovor v súlade s článkom 15 nadobudol platnosť šesť mesiacov po uložení ratifikačných listín alebo doručení oznámenia o pristúpení. Grécko ho ratifikovalo 27. februára 1967, ešte pred dohovorom z roku 1988. Zdá sa, že k dohovoru nepristúpil len Island.

KAPITOLA VII

VZŤAH K INÝM PRÁVNYM AKTOM

177. Vzťahom medzi Lugánskym dohovorom a nariadením Brusel I, Bruselským dohovorom a Dohodou medzi Európskym spoločenstvom a Dánskom sme sa zaoberali vyššie (body 18 – 22). Vzťahmi s inými dohovormi sa zaoberáme nižšie.

1. *Dohovory, ktoré sa vzťahujú na rovnaký predmet (články 65 a 66)*

178. V článku 65 sa so stylistickými zmenami potrebnými vzhľadom na revíziu dohovoru preberá zodpovedajúce ustanovenie dohovoru z roku 1988 (článok 55), a tým sa potvrdzuje zásada, že vo vzťahoch medzi štátmi viazanými dohovorom tento dohovor nahrádza dohovory uzavreté medzi dvomi alebo viacerými z nich, ktoré sa vzťahujú na rovnaký predmet ako nový dohovor. Tým nie sú dotknuté odkazy na iné dohovory tohto druhu v článku 63 ods. 2 a článkoch 66 a 67; posledný z týchto odkazov sa doplnil, pretože nezodpovedal ustanoveniu v dohovore z roku 1988²¹⁷.

Článok 65 sa od predchádzajúceho znenia odlišuje aj v tom, že sa v ňom neuvádzajú dohovory, ktoré nahrádza, ale namiesto toho odkazuje na prílohu VII.

Článok 66 ostal tiež nezmenený v porovnaní so zodpovedajúcim ustanovením dohovoru z roku 1988 (článok 56): ustanovuje sa v ňom, že nahradené dohovory zostávajú naďalej v platnosti vo veciach, na ktoré sa Lugánsky dohovor nevzťahuje.

²¹⁷ Jenardova správa, s. 59; správa Jenarda a Möllera, bod 77.

2. Dohovory o špecifických veciach (článok 67)

179. Ustanovenie dohovoru z roku 1988, ktoré upravuje vzťah dohovorov o špecifických veciach (článok 57), niektorí považovali za nezrozumiteľné a ťažké na výklad, a preto si vyžadovalo opätovné preskúmanie s cieľom predísť nejasnostiam pri jeho výklade. Pracovná skupina *ad hoc* sa však domnievala, že by sa jeho znenie nemalo podstatne zmeniť, pretože objasnenie poskytnuté v správach k verzii Bruselského dohovoru z roku 1978 a k Lugánskemu dohovoru z roku 1988 považovala za dostatočné na to, aby sa zabránilo väčšine nejasností, ktoré by mohli vzniknúť pri uplatňovaní tohto ustanovenia. (Komentár pozri Schlosserovu správu, body 238 – 246, a správu Jenarda a Möllera, body 79 – 84).

Nezmenila sa teda zásada, podľa ktorej existujúce a budúce dohovory o špecifických veciach majú prednosť pred Lugánskym dohovorom (odsek 1), ani možnosť založiť právomoc na osobitných dohovoroch, aj keď má žalovaný bydlisko v inom štáte viazanom Lugánskym dohovorom, ktorý nie je zmluvnou stranou osobitného dohovoru, hoci vtedy sa musí dodržať článok 26 (odsek 2); treba však poznamenať, že táto zásada sa uplatňuje len v rozsahu ustanovenom v osobitnom dohovore. Pravidlo priznávajúce prednosť dohovorom o špecifických veciach je výnimkou zo všeobecného pravidla, že v otázkach právomoci je to Lugánsky dohovor, ktorý má prednosť pre ostatnými dohovormi medzi štátmi, a táto výnimka sa musí vykladať doslovne, aby bránila uplatňovaniu Lugánskeho dohovoru len v otázkach, ktoré sú výslovne upravené v osobitnom dohovore²¹⁸.

²¹⁸ Súdny dvor, vec C-406/92, *Tatry/Maciej Rataj*, Zb. 1994, s. I-5439, body 24 – 25 a 27, s odkazom na uplatňovanie Bruselského dohovoru na prekážku začatej veci a súvisiace veci, keď tieto aspekty neboli upravené v osobitnom dohovore, ktorý sa obmedzoval len na určité kritériá právomoci (dotknutým osobitným dohovorom bol Bruselský dohovor o zaistení námorných lodí z roku 1952).

180. V článku 67 sa tiež ukladá obmedzenie pri uzatváraní dohovorov v budúcnosti, ktoré sa v dohovore z roku 1988 nenachádzalo: Lugánsky dohovor nebráni uzavieraniu takýchto dohovorov, ale sa v ňom teraz ustanovuje, že to nemá vplyv na záväzky vyplývajúce z iných dohôd medzi určitými zmluvnými stranami. Treba mať na zreteli, že nariadenie Brusel I (článok 71) neupravuje uzavretie dohovorov o špecifických veciach a odkazuje len na existujúce dohovory, ktoré sa naďalej uplatňujú. Toto ustanovenie je v súlade so skutočnosťou, že Spoločenstvo, a nie členské štáty, má právomoc uzatvárať dohovory o právomoci a o uznávaní rozsudkov, ktoré by mohli zasahovať do pôsobnosti nariadenia Brusel I; túto právomoc potvrdil Súdny dvor v stanovisku 1/03, v ktorom sa vyjadril, že vo veciach patriacich do pôsobnosti nariadenia je táto právomoc výlučná²¹⁹. Z toho vyplýva, že členské štáty Európskeho spoločenstva nesmú uzavierať iné dohody v špecifických veciach, s výnimkou nepravdepodobného prípadu, keď sa na ne nevzťahuje právomoc Spoločenstva, alebo keď Spoločenstvo poverí členské štáty, aby ich uzavreli.

181. Vykonala sa zmena v súvislosti s uznávaním a výkonom rozsudkov, ktorá určitým spôsobom súvisí s týmto bodom. K žiadnej zmene nedošlo v prípade pravidla, že rozsudky vydané v štáte viazanom Lugánskym dohovorom pri výkone právomoci ustanovenej v dohovore v špecifickej veci sa majú uznávať a vykonávať v súlade s hlavou III Lugánskeho dohovoru (odsek 3), ani v prípade dôvodu odmietnutia doplneného k dôvodom v hlave III, ktorý umožňuje odmietnutie, ak dožiadaný štát nie je zmluvnou stranou osobitného dohovoru a účastník, proti ktorému sa žiada o uznanie alebo výkon, má v tomto štáte bydlisko (odsek 4). Teraz sa však v odseku 4 dopĺňa ďalší dôvod odmietnutia, a to že ak je dožiadaný štát členským štátom Európskeho spoločenstva, účastník má bydlisko v niektorom z členských štátov Spoločenstva, a osobitný dohovor malo uzavrieť Spoločenstvo, teda že uzavretie dohovoru patrí do právomoci samotného Spoločenstva, a nie členských štátov. Cieľom tejto normy je zabrániť uznaniu a výkonu rozhodnutí v Európskom spoločenstve, ak sa zakladajú na kritériách právomoci, o ktorých podstate mali rokovať inštitúcie Spoločenstva.

²¹⁹ Vyššie uvedený bod 7.

Táto zmena napríklad znamená, že ak švajčiarsky súd založí svoju právomoc na dohovore o špecifickej veci, jeho rozsudok uznajú na základe hlavy III iné štáty viazané Lugánskym dohovorom. Ak má účastník, proti ktorému sa žiada o uznanie alebo výkon, bydlisko v dožiadanom štáte, možno uznanie odmietnuť. Toto platí vtedy, keď je dožiadaný štát mimo Európskeho spoločenstva (napríklad Nórsko) alebo je členským štátom (napríklad Francúzsko). Ak je však dožiadaný štát členským štátom Spoločenstva, môže odmietnuť uznať a vykonať rozsudok proti žalovanému s bydliskom v inom členskom štáte Spoločenstva (napríklad Taliansku), ak sa osobitný dohovor, na ktorom švajčiarsky súd založil svoju právomoc, týka veci, ktorá patrí do pôsobnosti Spoločenstva. Rozsudok sa však môže uznať na základe vnútroštátneho právneho poriadku dožiadaného štátu.

182. Napokon sa nič nezmenilo v ustanovení odseku 5, v ktorom sa ustanovuje, že ak dohovor o špecifickej veci, ktorej zmluvnými stranami sú štát pôvodu a dožiadaný štát, upravuje podmienky uznávania a výkonu rozsudkov, uplatnia sa tieto podmienky, hoci na postup pri uznávaní a výkone možno uplatniť ustanovenia Lugánskeho dohovoru.

Na právne akty Spoločenstva, ktoré upravujú právomoc alebo uznávanie a výkon rozsudkov v špecifických veciach sa hľadá ako na dohovory o špecifických otázkach, ako sa ustanovuje v protokole 3 (k nemu pozri bod 206).

3. Dohovory o povinnosti neuznávať (článok 68)

183. Článok 68 z veľkej časti a s určitými štylistickými zmenami kopíruje zodpovedajúce ustanovenie dohovoru z roku 1988 (článok 59): uznáva neprerušenu uplatniteľnosť dohôd, ktorými sa štáty viazané Lugánskym dohovorom zaväzujú, že nebudú uznávať rozsudky vydané v iných štátoch viazaných týmto dohovorom proti žalovaným, ktorí majú bydlisko alebo obvyklý pobyt v treťom štáte, ak by v prípadoch uvedených v článku 4 mohol byť základom vydania rozsudku iba dôvod právomoci uvedený v článku 3 ods. 2. Táto norma sa ustanovila v Bruselskom dohovore, aby sa v rámci Spoločenstva obmedzili účinky uznávania rozsudkov vydaných na základe neprimeraných kritérií právomoci²²⁰; následne sa prevzala do Lugánskeho dohovoru spolu s obmedzením možnosti uzavierať takýto druh dohôd s krajinami, ktoré nie sú viazané dohovorom, ktorým bráni odsek 2, a to v určitých prípadoch, keď súd štátu pôvodu rozsudku založil svoju právomoc na skutočnosti, že na území tohto štátu sa nachádza majetok žalovaného, alebo na tom, že žalobca tam nechal zaistiť majetok²²¹.

²²⁰ Jenardova správa, s. 61.

²²¹ Toto obmedzenie sa vložilo do Bruselského dohovoru dohovorom o pristúpení z roku 1978: Schlosserova správa, body 249 – 250.

184. Rozsah pôsobnosti tohto ustanovenia sa v novom dohovore ďalej zúžil. Zatiaľ čo dohovor z roku 1988 uznával uplatniteľnosť súčasných aj budúcich dohôd takéhoto druhu, a tým ponechal štátom slobodnú voľbu uzavierať nové, článok 68 ods. 1 nového dohovoru obsahuje všeobecný odkaz len na dohody uzavreté pred jeho nadobudnutím platnosti a umožňuje uzavierať dohody v budúcnosti, len pokiaľ nie sú v rozpore so záväzkami vyplývajúcimi z iných dohôd medzi určitými zmluvnými partnermi. Treba mať na pamäti, že v nariadení Brusel I (článok 72) sa nespomína možnosť uzavierať dohody v budúcnosti a hovorí sa v ňom len o dohodách pred nadobudnutím jeho účinnosti, z čoho vyplýva, že sa členským štátom zakazuje uzavierať nové dohody tohto druhu. Ako sa už uviedlo v súvislosti s článkom 67,²²² toto ustanovenie je v súlade so skutočnosťou, že Spoločenstvo, a nie členské štáty, má právomoc uzavierať dohovory o právomoci a o uznávaní rozsudkov, ktoré by mohli zasahovať do pôsobnosti nariadenia Brusel I; túto právomoc potvrdil Súdny dvor v stanovisku 1/03, v ktorom sa vyjadril, že vo veciach patriacich do pôsobnosti nariadenia je táto právomoc výlučná²²³. V dôsledku toho sú v súčasnosti podľa článku 68 oprávnené uzavierať dohody so záväzkami neuznávať rozsudky so štátmi, ktoré nie sú viazané dohovorom, len tie štáty viazané dohovorom, ktoré nie sú členskými štátmi Európskeho spoločenstva.

Skutočnosť, že štáty môžu v budúcnosti naďalej uzatvárať dohody o neuznávaní so štátmi, ktoré nie sú viazané dohovorom, presvedčila pracovnú skupinu *ad hoc*, aby neprijala návrh, ktorým by sa vypustil odsek 2 článku 68 na účely jeho zosúladenia so zodpovedajúcim ustanovením nariadenia Brusel I (ktoré zjavne neobsahuje podobný odsek, keďže tento odsek sa uplatní len vtedy, keď budú štáty môcť v budúcnosti voľne uzavierať dohody takéhoto druhu), a namiesto toho zachovala obmedzenie slobody štátov, ktorá už bola v odseku ustanovená.

²²² Bod 180.

²²³ Bod 7.

KAPITOLA VIII

ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

1 – Podpis, ratifikácia a nadobudnutie platnosti (článok 69)

185. Dohovor je otvorený na podpis pre Európske spoločenstvo, Dánsko a pre štáty, ktoré sú v čase jeho otvorenia na podpis členmi EZVO. Ako sa už uviedlo (v bode 8), dohovor 30. októbra 2007 podpísali Európske spoločenstvo, Švajčiarsko, Nórsko a Island a 5. decembra 2007 Dánsko. Dohovor podlieha ratifikácii a rovnako ako v prípade dohovoru z roku 1988 je jeho depozitárom Švajčiarska federálna rada, ktorá ho uloží vo federálnych archívoch (článok 79). Dohovor nadobudne platnosť prvým dňom šiesteho mesiaca nasledujúceho po dni, keď Spoločenstvo a jeden člen EZVO uložia svoje ratifikačné listiny. Toto obdobie je dvakrát také dlhé ako obdobie na nadobudnutie platnosti dohovoru z roku 1988 a dospelo sa k nemu vzhľadom na čas potrebný na prispôbenie vnútroštátnych právnych predpisov štátov viazaných dohovorom. Pre štáty, ktoré dohovor ratifikujú alebo k nemu pristúpia neskôr, však nadobudne platnosť prvým dňom tretieho mesiaca nasledujúceho po uložení ratifikačnej listiny alebo listiny o pristúpení.

Odo dňa nadobudnutia platnosti nový dohovor nahrádza dohovor z roku 1988 vo vzťahu k zmluvným stranám, medzi ktorými nadobudne platnosť. Výnimka sa stanovila v súvislosti s článkom 3 ods. 3 protokolu 2, ktorý – ako sa uvedie bližšie (v bode 201) – zachováva systém výmeny informácií o vnútroštátnych rozsudkoch ustanovený v protokole 2 k dohovoru z roku 1988, kým nebude nahradený novým systémom. Keď k tomu dôjde, bude dohovor z roku 1988 nahradený úplne: V článku 69 ods. 6 sa ustanovuje, že každý odkaz na dohovor z roku 1988 v iných predpisoch sa rozumie ako odkaz na nový dohovor.

186. Mimoeurópske územia členských štátov, na ktoré sa vzťahoval Bruselský dohovor, sa vylúčili z územnej pôsobnosti nariadenia Brusel I v súlade s článkom 299 Zmluvy o ES (článok 68 nariadenia Brusel I); dohovor predstavoval príležitosť na vyriešenie tohto problému. V článku 69 ods. 7 sa ustanovuje, že vo vzťahoch medzi členskými štátmi Spoločenstva a uvedenými územiami sa novým dohovorom nahrádza Bruselský dohovor (a protokol o jeho výklade z roku 1971) odo dňa nadobudnutia platnosti tohto dohovoru vo vzťahu k týmto územiam v súlade s článkom 73 ods. 2.

2 – Pristúpenie (články 70 – 73)

187. Zmenil a zjednodušil sa postup pristúpenia ďalších štátov k dohovoru oproti predchádzajúcemu ustanoveniu „podpory“ zmluvného štátu a aktívnej úlohy depozitára pri zhromažďovaní informácií potrebných na určenie vhodnosti štátu, ktorý si želá pristúpiť²²⁴.

Tento systém sa nepovažoval za veľmi efektívny okrem iného preto, že napriek podpore zmluvného štátu mohol viesť k odmietnutiu žiadajúceho štátu a mohol viesť k súťaženiu o podporu žiadajúceho štátu. Tiež sa argumentovalo, že štát, ktorý je depozitárom, by mal mať neutrálne postavenie a že postup pristúpenia by sa nemal zakladať na pozvaní k pristúpeniu zo strany depozitára. Preto sa ustanovil iný postup, v rámci ktorého sa po dôkladnom preskúmaní justičného a procesného systému žiadajúceho štátu vydá kladné vyhlásenie o schválení žiadosti.

Dohovor rozlišuje medzi štátmi, ktoré sa stanú členmi EZVO po podpísaní dohovoru [článok 70 ods. 1 písm. a)], členskými štátmi Európskeho spoločenstva konajúcimi v mene určitých neeurópskych území, ktoré sú súčasťou ich územia alebo za ktorých vonkajšie vzťahy zodpovedajú [článok 70 ods. 1 písm. b)]²²⁵, a inými štátmi, ktoré nie sú viazané dohovorom, vrátane mimoeurópskych štátov [článok 70 ods. 1 písm. c)]. V každom prípade sa postup pristúpenia začína žiadosťou adresovanou depozitárovi, ku ktorej sa prikladá preklad do anglického a francúzskeho jazyka, aby náklady na preklad nemusel znášať depozitár, ale nasledujúci postup sa líši podľa dotknutých štátov: pre štáty uvedené v písmenách a) a b) je upravený v článku 71; pre štáty uvedené v písmene c) je upravený v článku 72.

Podľa článku 71 postačuje, ak žiadajúci štát poskytne informácie potrebné na uplatňovanie dohovoru, ktoré sa uvádzajú v prílohách I až IV a VIII, a môže predložiť akékoľvek vyhlásenia, ktoré si želá vydať podľa článkov I a III protokolu 1. Tieto informácie sa zašlú depozitárovi a ostatným zmluvným stranám. Potom môže žiadajúci štát uložiť svoju listinu o pristúpení.

²²⁴ Článok 62 dohovoru z roku 1988; pozri správu Jenarda a Möllera, body 89 -90.

²²⁵ Na žiadosť Dánska sa v rámci rokovaní objasnilo, že v novom dohovore sa zachová súčasné postavenie Faerských ostrovov a Grónska. Pozri správu Jenarda a Möllera, bod 95.

V článku 72 sa ustanovuje iný postup pre ostatné žiadajúce štáty uvedené v písmene c). Okrem informácií potrebných na uplatňovanie tohto dohovoru a vyhlásení podľa protokolu 1 musia ostatné štáty želajúce si pristúpiť k dohovoru poskytnúť depozitárovi informácie o svojom súdnom systéme, svojich vnútroštátnych právnych normách, ktoré upravujú občianske súdne konanie a výkon rozsudkov, a svojom medzinárodnom práve súkromnom v rozsahu týkajúcom sa občianskeho konania. Depozitár zašle tieto informácie ostatným zmluvným štátom, ktorých súhlas s pristúpením je potrebný; tieto štáty sa snažia vyjadriť súhlas najneskôr do jedného roka. Po získaní súhlasu zmluvných strán depozitár vyzve daný štát, aby pristúpil k dohovoru prostredníctvom uloženia listiny o pristúpení. Zmluvné strany však môžu vzniesť námietky proti pristúpeniu pred nadobudnutím platnosti pristúpenia, teda do prvého dňa tretieho mesiaca nasledujúceho po uložení listiny o pristúpení. V takom prípade dohovor nadobudne platnosť iba vo vzťahu medzi pristupujúcim štátom a zmluvnými stranami, ktoré nevzniesli námietky.

188. Opísaný postup sa nevzťahuje len na ostatné štáty, ale aj na iné organizácie regionálnej hospodárskej integrácie ako Európske spoločenstvo, ktoré už je zmluvnou stranou dohovoru a pre ktorého účasť už dohovor obsahuje potrebné ustanovenie. Na diplomatickej konferencii v októbri 2006 sa rokovalo o tom, či by sa mali takéto organizácie osobitne uviesť popri slovách „každý iný štát“ v článku 70 ods. 1 písm. c). Poukázalo sa na to, že výslovné uvedenie by takýmto organizáciám umožnilo pristúpiť bez toho, aby bolo potrebné zmeniť a doplniť dohovor, a že perspektíva takéhoto pristúpenia je skutočná, pretože rokovania s takýmito organizáciami už prebiehajú v rámci Haagskej konferencii medzinárodného práva súkromného. Význam týchto výhod však poklesol vzhľadom na pružnosť nového dohovoru, ktorý by uľahčil vykonanie zmien a doplnení potrebných na pristúpenie takýchto organizácií na základe ich povahy. Nakoniec sa dospelo ku konsenzu, že organizácie regionálnej hospodárskej integrácie nie je v súčasnosti alebo v blízkej budúcnosti potrebné výslovne uviesť, hoci by malo byť zrejmé, že dohovor je naozaj otvorený na pristúpenie takéhoto druhu organizácií.

189. V súvislosti s postupmi pristúpenia ustanovenými v článkoch 71 a 72 sa diskutovalo aj o tom, či by bolo vhodné vložiť do dohovoru „federálnu doložku“, aby sa umožnilo pristúpenie štátov, v ktorých sa v jednotlivých územných celkoch uplatňujú dva alebo viaceré právne systémy, bez toho, aby sa musel dohovor meniť a dopĺňať s cieľom zohľadniť požiadavky takýchto štátov vzhľadom na vykonávanie povinností, ktoré ukladá. Niektoré federálne štáty nemajú ústredný orgán, ktorý by mohol dohovor prijať v mene celkov združených do federácie, preto by na tento účel bolo potrebné prispôbiť niektoré normy, federálna doložka by to umožnila bez zmeny a doplnenia dohovoru. Na druhej strane sa vyjadrili pochybnosti, či je taká doložka potrebná, keďže dohovor podmieňuje pristúpenie osobitným postupom, ktorý umožňuje preskúmanie akýchkoľvek prípadných výhrad v súvislosti so štruktúrou federálneho typu. Myšlienka federálnej doložky sa nakoniec opustila a v dohovore sa nespomínajú štáty, ktoré v jednotlivých územných celkoch uplatňujú rôzne právne systémy. Možnosť dohodnúť vhodné postupy pristúpenia federálnych štátov k dohovoru samozrejme ostáva otvorená.

3 – Vypovedanie, revízia dohovoru a zmeny a doplnenia príloh (články 74 – 77)

190. V článku 74 sa uvádza, že dohovor sa uzatvára na dobu neurčitú a môže sa vypovedať kedykoľvek, pričom výpoveď nadobudne účinnosť ku koncu kalendárneho roka nasledujúceho po uplynutí šiestich mesiacov odo dňa doručenia oznámenia o výpovedi depozitárovi.

191. V článku 76 sa uvádza, že každá zmluvná strana môže požiadať o revíziu dohovoru. V rámci postupu revízie depozitár zvolá Stály výbor podľa článku 4 protokolu 2 (k nemu pozri bod 202), ktorý tvoria zástupcovia zmluvných strán a ktorý uskutoční nevyhnutné konzultácie o revízii, po ktorých v prípade potreby nasleduje diplomatická konferencia, ktorá prijme zmeny a doplnenia dohovoru. Tento postup sa vzťahuje na dohovor a tri protokoly k nemu, ktoré sú uvedené v článku 75 a považujú sa za neoddeliteľnú súčasť dohovoru.

Treba poukázať na to, že v návrhu dohovoru predloženom diplomatickej konferencii v roku 2006 sa uvádzali ďalšie dva protokoly – protokol 4 o právach priemyselného vlastníctva Spoločenstva, o ktorom sa písalo v súvislosti s článkom 22 ods. 4²²⁶, a protokol 5 o vzťahu medzi Lugánskym dohovorom a Haagskym dohovorom o dohodách o voľbe súdu z roku 2005²²⁷. V tomto návrhu protokolu 5 sa ustanovovalo používanie noriem ustanovených v článku 26 ods. 2 a 3 Haagskeho dohovoru,²²⁸ v ktorých sa vysvetľuje, kedy Haagskym dohovorom nie je dotknuté uplatňovanie iných dohovorov, teda aj Lugánskeho dohovoru, súdmi v štátoch viazaných dohovorom. Podľa návrhu protokolu by musel súd štátu viazaného Lugánskym dohovorom prerušiť konanie, ktoré vedie podľa článku 6 Haagskeho dohovoru, ak žalovaný namieta nedostatok jeho právomoci z dôvodu existencie voľby súdu v prospech súdu v inom štáte viazanom dohovorom, a bol by povinný vyhlásiť, že nemá právomoc, ak súd zvolený účastníkmi prijal právomoc podľa článku 5 Haagskeho dohovoru. Diplomatická konferencia nakoniec rozhodla, že tento protokol nezaradí k dohovoru z dôvodov, že Haagsky dohovor ešte nenadobudol platnosť, úprava navrhovaná v protokole by mala vplyv na systém prekážky začatej veci v Lugánskom dohovore, v ktorom je dohoda o voľbe súdu, a vo väčšine prípadov nemožno pri uplatňovaní týchto dvoch medzinárodných nástrojov očakávať vznik kolízie, takže osobitné pravidlá koordinácie nie sú nevyhnutné.

192. Pre deväť príloh k dohovoru sú stanovené odlišné postupy, na ktoré sa v tejto dôvodovej správe veľakrát odkazovalo. V tomto prípade je postup revízie zjednodušený: s cieľom umožniť zmeny a doplnenia bez zložitosti a formálnosti bežného postupu revízie sa jednotlivé podrobnosti o uplatňovaní dohovoru a tlačivá osvedčení požadovaných v určitých ustanoveniach uvádzajú v prílohách, a nie v texte dohovoru, ako tomu bolo v dohovore z roku 1988.

V článku 77 sa ustanovujú dva rôzne postupy revízie príloh v závislosti od ich obsahu s dvomi úrovňami zjednodušenia.

²²⁶ Pozri bod 101.

²²⁷ Dohovor z 30. júna 2005 o dohodách o voľbe súdu prijatý na 20. zasadnutí Haagskej konferencie medzinárodného práva súkromného.

²²⁸ Pozri dôvodovú správu T. Hartleyho a M. Dogaouchiho k Haagskemu dohovoru, body 271 – 282.

Prvý postup sa vzťahuje na prílohy, ktoré obsahujú informácie o uplatňovaní dohovoru poskytované štátmi, ktoré sú ním viazané: kritériá právomoci uvedené v článku 3 ods. 2 a článku 4 ods. 2 dohovoru (príloha I); súdy alebo príslušné orgány, na ktoré sa podávajú návrhy podľa článku 39 (príloha II); súdy, na ktoré sa podáva odvolanie podľa článku 43 ods. 2 (príloha III); opravné prostriedky, ktoré možno podať podľa článku 44 (príloha IV), a dohovory nahradené podľa článku 65 (príloha VII). Tieto informácie oznámia štáty depozitárovi v dostatočnom časovom predstihu pred nadobudnutím účinnosti a následne ich zmenu, doplnenie a vypustenie. Depozitár primerane upraví prílohy po vyjadrení Stáleho výboru podľa článku 4 protokolu 2.

Osobitne upravené sú ostatné prílohy, v ktorých sú uvedené vzory osvedčení o rozsudkoch a súdnych zmieroch uvedených v článkoch 54 a 58 (príloha V); osvedčenie o verejných listinách uvedené v článku 57 ods. 4 (príloha VI); jazyky dohovoru uvedené v článku 79 (príloha VIII) a uplatňovanie článku II protokolu 1 (príloha IX). V tomto prípade sa každá žiadosť o zmenu predkladá Stálemu výboru v súlade s článkom 4 protokolu 2, ktorý ju prijíma priamo bez potreby zvolania diplomatickej konferencie zmluvných strán.

4 – Oznámenia depozitára, jazyky dohovoru (články 78 a 79)

193. Ide o bežné ustanovenia dohovorov, ktoré si nevyžadujú osobitný komentár.

KAPITOLA IX

PROTOKOLY PRIPOJENÉ K DOHOVORU

1 – Protokol 1 o niektorých otázkach právomoci, konania a výkonu

194. Tento protokol sa v porovnaní s príslušným protokolom 1 k dohovoru z roku 1988 podstatne zjednodušil najmä vďaka súvisiacej revízii Bruselského dohovoru, ktorý viedol k nariadeniu Brusel I, v ktorom sa rozličné zaobchádzanie s podobnými situáciami obmedzilo na minimum, odrážajúc tak potrebu jednotnosti, ktorá je charakteristická pre právne predpisy Európskeho spoločenstva. Napríklad sa tam nenachádza ustanovenie o osobitnom zaobchádzaní so žalovaným s bydliskom v Luxembursku, podľa ktorého sa na takéhoto žalovaného nevzťahoval článok 5 ods. 1 o zmluvných záväzkoch a dohoda zakladajúca právomoc súdu bola vo vzťahu k osobe s bydliskom v Luxembursku platná, len ak s tým taká osoba osobitne a výslovne súhlasila (článok I predchádzajúceho protokolu). Toto osobitné zaobchádzanie sa vskutku zachovalo v nariadení Brusel I (článok 63), ale len počas obdobia šiestich rokov od nadobudnutia účinnosti nariadenia, takže sa už neuplatňuje.

V protokole sa už neuvádzajú spory medzi nadriadeným a členom posádky námornej lode registrovanej v jednom z určených štátov (článok Vb predchádzajúceho protokolu), ktoré sa v nariadení Brusel I zachovali počas obdobia šiestich rokov, ale len v prípade Grécka (článok 64 nariadenia Brusel I). Ostatné ustanovenia sa so zmenami alebo bez zmien zaradili do textu dohovoru. Napríklad ustanovenie o právomoci Európskeho patentového úradu v článku Vd predchádzajúceho protokolu sa so zmenami vložilo do článku 22 ods. 4 (pozri bod 99).

195. Komentár k ustanoveniam, ktoré zostali v protokole, sa nachádza v iných častiach tejto dôvodovej správy: konkrétne o článku I o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností sa písalo v súvislosti s článkom 26; o článku II o konaniach o záruke alebo ručení alebo v inom konaní súvisiacom s treťou osobou v súvislosti s článkom 6 ods. 2 a o článku III o výhradách týkajúcich sa článku 34 ods. 2 alebo krajín pristupujúcich k dohovoru sa písalo v súvislosti s článkami 34 a 41. Preto sa odkazuje na komentár na uvedených častiach.

Je len potrebné doplniť, že v článku IV protokolu sa výslovne uvádza, že vyhlásenia uvedené v protokole možno kedykoľvek vziať späť oznámením depozitárovi. Späťvzatie je účinné od prvého dňa tretieho mesiaca nasledujúceho po oznámení. Toto ustanovenie len opisuje nárok, ktorý by zmluvné strany mali v každom prípade, a jeho cieľom je upozorniť na potrebu preskúmavania takýchto vyhlásení a ich späťvzatia, keď prestanú byť nevyhnutné, čím sa zlepši jednotnosť noriem ustanovených v dohovore.

2 – Protokol 2 o jednotnom výklade dohovoru a o Stálom výbore

1. Všeobecne

196. Rovnako ako v prípade dohovoru z roku 1988 sa protokol 2 týka jednotného výkladu dohovoru a – ako je uvedené v jeho názve – Stáleho výboru, ktorý sa zriadil predchádzajúcim protokolom. Normy o výklade a úloha Stáleho výboru sa však podstatne zmenili. Cieľom značnej časti zmien bolo zohľadniť účasť Európskeho spoločenstva na dohovore namiesto jeho členských štátov, čo si vyžaduje rozšírenie úlohy Súdneho dvora, a vytvoriť čo najpružnejší a najrýchlejší mechanizmus revízií dohovoru s cieľom prispôbiť ho vývoju práva Spoločenstva.

Tento prístup je zrejmý už z preambuly, ktorá sa neobmedzuje len na poukázanie na vecnú väzbu medzi dohovorom a nástrojmi uvedenými v článku 64 a na následnú právomoc Súdneho dvora rozhodovať o výklade týchto nástrojov, ale považuje samotný dohovor za súčasť práva Spoločenstva a Súdny dvor za oprávnený rozhodovať o výklade samotného dohovoru, pokiaľ ide o jeho uplatňovanie súdmi členských štátov. V preambule sa ďalej uvádza, že paralelná revízia Lugánskeho a Bruselského dohovoru viedla k spoločnému revidovanému zneniu, založenému na judikatúre Súdneho dvora a vnútroštátnych súdov, a že toto znenie sa zahrnulo do nariadenia Brusel I, ktoré naopak predstavovalo základ pre nový Lugánsky dohovor, a uzatvára, že je potrebné predísť rozdielnemu výkladu a dospieť k čo najjednoduchšiemu výkladu jednotlivých právnych nástrojov; to je naozaj nevyhnutnou podmienkou priestoru spravodlivosti spoločného pre členské štáty Spoločenstva a štáty, ktoré sú zmluvnými stranami Lugánskeho dohovoru.

2. Povinnosť zohľadniť precedens (článok 1 a 2)

197. Na základe zásad vymedzených v preambule sa v článku 1 protokolu vyžaduje, aby súdy náležite prihliadali nielen na rozhodnutia súdov iných štátov viazaných dohovorom, ako sa uvádzalo v zodpovedajúcom ustanovení protokolu 2 k dohovoru z roku 1988, ale aj na rozsudky Súdneho dvora týkajúce sa samotného dohovoru, predchádzajúceho dohovoru z roku 1988 a nástrojov uvedených v článku 64 ods. 1, a to predovšetkým nariadenia Brusel I.

Táto povinnosť je motivovaná skutočnosťou, že ustanovenia dohovoru a nariadenia sú rovnaké, a uplatňuje sa v rozsahu, v akom sú úplne paralelné. Ak sa tieto dve znenia líšia, súdy štátov viazaných dohovorom budú povinné zohľadniť iba tie rozsudky, ktorými sa uplatňuje dohovor, ktoré vydali vnútroštátne súdy.

V prípade súdov členských štátov Európskeho spoločenstva je táto povinnosť podriadená ich povinnostiam podľa Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva a dohody medzi Spoločenstvom a Dánskom z roku 2005. Hoci je dohovor nástrojom formálne oddeleným a nezávislým od nariadenia Brusel I, sudy členských štátov môžu predložiť ustanovenia dohovoru Súdnemu dvoru na rozhodnutie o prejudiciálnej otázke týkajúcej sa ich výkladu na základe článkov 234 a 68 Zmluvy o ES, pretože tvoria neoddeliteľnú súčasť práva Spoločenstva. Možno však žiadať aj o rozhodnutia o prejudiciálnej otázke týkajúcej sa výkladu nariadenia Brusel I, pričom dotknuté ustanovenia môžu byť identické s ustanoveniami dohovoru, takže aj v takom prípade bude mať výklad Súdného dvora nevyhnutne vplyv na objasnenie významu a rozsahu pôsobnosti ustanovení dohovoru.

Keď sa Súdny dvor žiada o výklad, jeho výklad je v dotknutej veci záväzný, čo znamená, že súd, ktorý o výklad žiada, je povinný nielen ho zohľadniť, alebo ho aj uplatniť pri rozhodovaní sporu. Povinnosť uložená súdom členských štátov Spoločenstva je preto prísnejšia ako povinnosť uložená súdom štátov, ktoré nie sú členskými štátmi Spoločenstva a sú zmluvnými stranami Lugánskeho dohovoru, na ktoré sa vzťahuje menej konkrétna povinnosť „náležite prihliadať“ na zásady obsiahnuté v každom relevantnom rozhodnutí Súdného dvora.

198. Treba mať na pamäti, že cieľom protokolu je predchádzať rozdielnym výkladom a dospieť k čo najjednoduchšiemu výkladu dohovoru, nariadenia Brusel I a ostatných nástrojov uvedených v článku 64. Keď sa Súdny dvor požiada, aby podal výklad, mal by preto mať možnosť zohľadniť názory štátov, ktoré nie sú členskými štátmi Európskeho spoločenstva. Súdny štátov, ktoré nie sú členskými štátmi Spoločenstva, nemôžu žiadať o rozhodnutie o prejudiciálnej otázke, a preto článok 2 protokolu umožňuje týmto štátom podávať vyjadrenia alebo písomné pripomienky, ak súd alebo tribunál členského štátu Európskeho spoločenstva požiada Súdny dvor o rozhodnutie o prejudiciálnej otázke. Na tieto podania sa vzťahuje článok 23 Protokolu o Štatúte Súdneho dvora²²⁹ a možno ich podávať nielen v súvislosti s dohovorom, ale aj s právnymi nástrojmi podľa článku 64 ods. 1 vzhľadom na to, aké dôsledky môže mať ich výklad na ustanovenia dohovoru, ktoré sú spravidla identické.

3. Výmena informácií o vnútroštátnych rozsudkoch a rozsudkoch Spoločenstva (článok 3)

199. Ak majú súdy štátov viazaných dohovorom zohľadniť rozsudky Súdneho dvora a vnútroštátnych súdov, ako sa to od nich požaduje, musí existovať efektívny systém výmeny informácií o rozsudkoch vydaných podľa dohovoru, predchádzajúceho dohovoru z roku 1988, nariadenia Brusel I a ostatných právnych nástrojov uvedených v článku 64. Potreba efektívneho mechanizmu je osobitne zreteľná v prípade rozsudkov vydaných vnútroštátnymi súdmi vzhľadom na veľký počet štátov viazaných dohovorom, ktoré majú rozličné procesné systémy a používajú rôzne jazyky, pričom nemožno od všetkých vnútroštátnych súdov očakávať, aby ich poznali.

²²⁹ Protokol (č. 6) pripojený k Zmluve o Európskej únii, Zmluve o založení Európskeho spoločenstva a Zmluve o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu.

Protokolom 2 dohovoru z roku 1988 sa vytvoril systém výmeny informácií založený predovšetkým na zasielaní rozsudkov vydaných podľa Lugánskeho dohovoru a Bruselského dohovoru zmluvnými štátmi ústrednému orgánu, za ktorý bol určený tajomník Súdneho dvora, klasifikácii týchto rozsudkov ústredným orgánom a oznamovaní relevantných dokumentov ústredným orgánom príslušným vnútroštátnym orgánom zmluvných štátov a Európskej komisii. Na účely výmeny názorov o judikatúre oznámenej štátom ústredným orgánom mohol zasadiť Stály výbor zložený zo zástupcov zmluvných štátov (píše sa o ňom ďalej v texte).

Podľa týchto ustanovení švajčiarska spolková vláda, depozitár dohovoru z roku 1988, zvolávala zasadnutie Stáleho výboru raz ročne. V prvých rokoch bola výmena informácií priama, ale od piateho zasadnutia, ktoré sa konalo 18. septembra 1998 v Interlakene, pracoval výbor na základe správy o rozsudkoch z predchádzajúceho roku, ktorú vypracúvali zástupcovia vyberaní na základe systému rotácie a v ktorej sa zaoberali rozsudkami s cieľom zvýrazniť prípadné rozdiely vo výklade vnútroštátnych súdov a identifikovať rozdiely, ktoré sa môžu objaviť v budúcnosti, aby sa vyriešili vopred.

200. Tento systém výmeny informácií sa podstatne zmení podľa článku 3 nového protokolu. Európska komisia má za úlohu vytvoriť nový systém, pre ktorý sa ustanovujú viaceré kritériá: systém musí byť verejne prístupný a obsahovať rozsudky vydané súdmi v poslednom stupni konania a Súdny dvorom, ako aj iné mimoriadne významné právoplatné rozsudky, vydané podľa nového dohovoru, Lugánskeho dohovoru z roku 1988 alebo právnych nástrojov uvedených v článku 64 ods. 1 nového dohovoru, teda v prvom rade nariadenia Brusel I. Rozsudky budú triedené a pripojí sa k nim zhrnutie. Na rozdiel od predchádzajúceho protokolu sa v článku 3 nespomínajú preklady, ale je zrejmé, že triedené rozsudky sa budú musieť preložiť aspoň sčasti, ak nie do všetkých jazykov štátov viazaných dohovorom, tak aspoň do niekoľkých, aby boli prístupné bežným súdom, od ktorých sa požaduje, aby ich zohľadnili pri uplatňovaní dohovoru.

Povinnosť vytvoriť systém informácií prístupný verejnosti je osobitne významná a znamená odklon od predchádzajúceho systému, v ktorom sa informácie mali poskytovať iba štátom a ich zástupcom v Stálom výbore, hoci v praxi tajomník Súdneho dvora umožňoval prístup k informáciám širokej právnickej verejnosti (advokátom, sudcom, notárom, univerzitným pedagógom atď.). Cieľom novej úpravy je poskytnúť štruktúrovanejší prístup k rozsudkom každému, kto má o to záujem, aby sa mohla judikatúra, ktorá sa vyvinula v súvislosti s dohovorom, ľahšie a viac využívať.

Štáty viazané dohovorom sú aj naďalej povinné oznamovať rozsudky Komisii. Tajomník Súdneho dvora bude mať za úlohu vyberať prípady, ktoré majú mimoriadny význam pre uplatňovanie dohovoru, a predloží ich na posúdenie na schôdzi expertov podľa článku 5 protokolu (pozri ďalej).

201. Kým Komisia nevytvorí nový systém, Súdny dvor Európskych spoločenstiev bude pokračovať v predchádzajúcom systéme. Ihneď však možno začať uplatňovať úpravu, podľa ktorej zhromažďovanie informácií o rozsudkoch a ich oznamovanie štátom prostredníctvom schôdze expertov podľa článku 5 protokolu vykonáva tajomník, namiesto Stáleho výboru zástupcov zmluvných strán uvedeného v článku 3 predchádzajúceho protokolu, ktorému sa v článku 4 nového protokolu ukladajú iné úlohy.

4. Stály výbor zástupcov zmluvných strán (článok 4)

202. V protokole 2 k dohovoru z roku 1988 sa ustanovovalo, že sa zriaďuje Stály výbor zložený zo zástupcov zmluvných strán, na ktorého zasadnutiach sa mohli ako pozorovatelia zúčastňovať Európske spoločenstvá (Komisia, Rada a Súdny dvor) a EZVO a ktorého úlohou bolo preskúmať vývoj judikatúry, ktorá bola predmetom práve opísaného systému výmeny informácií, a vzťah medzi dohovorom a inými dohovormi v špecifických veciach a na základe tohto preskúmania zvážiť, či by bolo vhodné iniciovať revíziu dohovoru v špecifických veciach, a predložiť odporúčania na tento účel.

V článku 4 nového protokolu sa orgán Stály výbor zachováva, hoci je menší ako predchádzajúci orgán, pretože sa obmedzuje na zmluvné strany, keďže členské štáty Európskeho spoločenstva sú nahradené samotným Spoločenstvom. To znamená, že zloženie nového výboru nie je ideálne na výmenu informácií a diskutovanie o vnútroštátnych rozsudkoch, ktoré sa uskutočňovali podľa dohovoru z roku 1988, a výboru sa uložili iné a dôležitejšie úlohy v súvislosti s uplatňovaním a revíziou dohovoru.

203. Výboru sa priznali funkcie konzultácie a revízie. Výbor rokuje o vzťahu medzi dohovorm a inými medzinárodnými právnymi nástrojmi, o uplatňovaní článku 67, vrátane plánovaného pristúpenia k právnym nástrojom v špecifických veciach a navrhovaných predpisov podľa protokolu 3, o prípadnej revízii dohovoru podľa článku 76, o zmenách príloh I až IV a prílohy VII podľa článku 77 ods. 1. Výbor tiež posudzuje pristúpenie nových štátov, môže pristupujúcim štátom uvedeným v článku 70 ods. 1 písm. c) klásť otázky týkajúce sa ich súdneho systému a implementácie dohovoru a môže posúdiť prípadné úpravy dohovoru potrebné na jeho uplatňovanie v pristupujúcich štátoch. Vo všetkých týchto oblastiach je úlohou výboru rokovať o aspektoch uplatňovania dohovoru a v prípade potreby pripraviť podmienky pre konferenciu o revízii dohovoru.

204. V súvislosti s revíziou dohovoru má Stály výbor širšie funkcie ako len prerokovanie a prípravu rozhodnutí. Samotný výbor rozhoduje o niektorých otázkach vyžadujúcich zmenu dohovoru a príloh k nemu. Podľa článku 73 ods. 3 dohovoru prijíma nové autentické jazykové verzie a potrebné zmeny prílohy VIII. Môže tiež prijať zmeny príloh V a VI podľa článku 77 ods. 2. Nakoniec môže byť zvolaný, aby rokoval o odvolaní vyhlásení a výhrad zmluvných strán podľa protokolu 1 a rozhodol o dôsledkoch týchto odvolaní, ktoré si vyžadujú zmeny prílohy IX. Ide o dôležité funkcie, ktoré by si podľa dohovoru z roku 1988 vyžadovali zvolanie diplomatickej konferencie zmluvných štátov na zmenu a doplnenie dohovoru, ale na ktoré sa teraz vzťahuje zjednodušený postup revízie, ktorý uľahčuje skutočnosť, že značné množstvo informácií sa neuviedlo v texte samotného dohovoru, ale v prílohách.

Tento postup je ďalej zjednodušený tým, že výbor sa poveruje, aby prijal procesné pravidlá upravujúce jeho spôsob práce a rozhodovania, v ktorých sa ustanoví možnosť prerokovania a rozhodovania písomným postupom bez potreby zvolať zasadnutie zmluvných strán. Napriek tomuto ustanoveniu v procesných pravidlách však musí mať každá zmluvná strana samozrejme právo požiadať o zvolanie zasadnutia výboru.

5. *Schôdza expertov (článok 5)*

205. Potreba fóra s účasťou všetkých štátov viazaných dohovorom na prerokovanie vývoja judikatúry týkajúcej sa dohovoru, ktoré predtým predstavoval Stály výbor, sa teraz uspokojuje prostredníctvom iného spôsobu prerokovania, v rámci ktorého sa môže schôdza expertov zvolať kedykoľvek, keď je to potrebné alebo vhodné. Depozitár môže zvolať schôdzu bez toho, aby sa o ňu formálne požiadalo, kedykoľvek to považuje za vhodné, čo sa v praxi dialo pri zvolávaní výboru zriadeného dohovorom z roku 1988. Účelom schôdzy expertov je výmena názorov na fungovanie dohovoru, najmä na vývoj judikatúry a nových právnych predpisov, spravidla právnych predpisov Spoločenstva, ktoré môžu mať vplyv na uplatňovanie dohovoru. Takýto spôsob výmeny názorov je zjavne užitočný na dosiahnutie paralelného a jednotného výkladu dohovoru a nariadenia Brusel I.

Účasť na týchto schôdzach je širšia ako v prípade Stáleho výboru v podstate rovnaká ako v prípade výboru ustanoveného v predchádzajúcom protokole 2, čo prirodzene vyplýva z toho, že majú rovnakú úlohu výmeny názorov o vnútroštátnej judikatúre. Účastníkmi sú preto experti zmluvných strán, štátov viazaných týmto dohovorom, Súdneho dvora a EZVO. Zloženie možno ešte rozšíriť o účasť ďalších expertov, ktorých prítomnosť sa považuje za vhodnú.

Hoci sú úlohy schôdzí expertov obmedzenejšie, vytvorí sa prepojenie so Stálym výborom. Ak sa počas schôdzy vyskytnú otázky týkajúce sa fungovania dohovoru, ktoré si podľa názoru účastníkov vyžadujú ďalšie prerokovanie medzi zmluvnými stranami alebo podrobnejšie preskúmanie s cieľom revízie dohovoru, možno ich postúpiť Stálemu výboru na ďalšie konanie.

3 – Protokol 3 o uplatňovaní článku 67 dohovoru

206. Protokol o uplatňovaní článku 67 dohovoru z veľkej časti kopíruje predchádzajúci protokol č. 3 k dohovoru z roku 1988, ktorý sa zaoberal uplatňovaním článku 57 uvedeného dohovoru. V protokole sa uvádza, že ustanovenia obsiahnuté v právnych aktoch inštitúcií Európskych spoločenstiev, ktoré v špecifických veciach upravujú právomoc, uznávanie alebo výkon rozsudkov, sa považujú za rovnocenné medzinárodným zmluvám uvedeným v článku 67 ods. 1. Dôvody tejto rovnocennosti sú vysvetlené v správe k dohovoru z roku 1988, na ktorú treba odkázať (správa Jenarda a Möllera, body 120 – 125). V tejto správe sa však poukazuje na to, že sa odkazuje len na právne akty Spoločenstva, a nie na právne predpisy členských štátov Spoločenstva, ktoré sa harmonizovali podľa právnych aktov Spoločenstva, napríklad smerníc, pretože „Priznaním rovnakého postavenia právnym aktom Spoločenstva ako dohovorom uzavretým v špecifických veciach možno odkazovať len na právne akty, ktoré sú rovnocenné takýmto dohovorom, a preto sa nemôže vzťahovať na vnútroštátne právne predpisy“ (bod 125).

V novom protokole sa dopĺňa ustanovenie (bod 3), podľa ktorého sa v prípade, ak zmluvná strana alebo niekoľko zmluvných strán spoločne začlení niektoré alebo všetky ustanovenia obsiahnuté v právnych aktoch inštitúcií Európskeho spoločenstva do svojho vnútroštátneho právneho poriadku, tieto ustanovenia vnútroštátneho právneho poriadku sa budú považovať za rovnocenné medzinárodným zmluvám v špecifických veciach. Cieľom tohto ustanovenia je uľahčiť prispôsobenie právnych poriadkov štátov, ktoré nie sú členskými štátmi Spoločenstva, právnym predpisom prijatým Spoločenstvom, a poskytnúť týmto štátom pružnosť, ktorú potrebujú pri prijímaní potrebných úprav, najmä ak sú týmito nástrojmi Spoločenstva smernice.

207. V bode 2 protokolu sa kopíruje príslušný článok predchádzajúceho protokolu a ustanovuje sa, že ak je právny akt Spoločenstva nezlučiteľný s dohovorom, zmluvné strany bezodkladne zväžia zmenu dohovoru podľa článku 76 bez toho, aby bol dotknutý postup uvedený v protokole 2. Predchádzajúci protokol sa vzťahoval len na právne akty Spoločenstva, ktoré neboli zlučiteľné s dohovorom, ale nový bod 2 sa vzťahuje aj na návrh právneho aktu Spoločenstva, ktorý je nezlučiteľný, čím sa umožňuje, aby sa dohovor zmenil zároveň s konečným prijatím právneho aktu Spoločenstva.